

ΙΟΥΛΙΟΣ 2024

Τα Καντιλιώτικα

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ
ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ 31

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Ενημερωτική και Πολιτιστική Έκδοση της
Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών Δήμου
Κόνιτσας
Τεύχος 31, Ιούλιος 2024

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Υπεύθυνος έκδοσης: Βασίλης Κουτουλούλης,
Πρόεδρος Δ.Σ. Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών

Σχεδιασμός-σελιδοποίηση: Μπίτου Ιωάννα

Διευθύνεται από συντακτική επιτροπή
της Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών Δήμου
Κόνιτσας

Συγγραφείς της παρούσας έκδοσης:

Χαρίλαος Γ. Γκούτος, Θωμάς Β. Ζιώγας, Βασίλης
Μπίτος, Σταυρούλα Κουτρομπίνα, Ηλέκτρα
(Τσιγκούλη) Σαμαρά, Καίτη Στατηρά, Δημ. Θεοδ.
Στρασιάνης, Νίκος Β. Φασούλης

Εικόνα εξωφύλλου: Το Σχολείο του Πύργου
(Στράτσιανης) που έγινε το 1927, όπως είναι
τώρα. | Το πιο πριν σχολείο δεν υπάρχει σε
φωτογραφία. [Πηγή: Φωτογρ. Φάνη Βαρδάκη].

- Άρθρα και επιστολές που έχουν σταλεί για δημοσίευση,
ενδέχεται, λόγω θεματολογίας ή περιορισμένου χώρου,
να δημοσιευτούν σε επόμενα τεύχη.
- Δημοσιεύονται μόνο ενυπόγραφα κείμενα, που δεν
εκφράζουν απαραίτητα και τις απόψεις του εκδότη.
- Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού μπορεί να δημο-
σιεύσει τα άρθρα ή τις επιστολές κατά την κρίση της, χωρίς
όμως να αλλάξει το ύφος και το νόημα του κειμένου.

Αδελφότητα Δροσοπηγιωτών
Δήμου Κόνιτσας

Δροσοπηγή 441 00, τηλ.: 26550 81414
e-mail: drosopigi.kantsiko@gmail.com
www.drosopigi.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ►

- 4** Παλιές γραφές για το Γυμνάσιο Τστυλίου
(1893-1903)
Θωμάς Β. Ζιώγας
- 13** Ο ΓΡΑΜΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ
Βασίλειος Μπίτος
- 16** Περιστατικά της απελευθέρωσης του 1913
Χαρίλαος Γκούτος
- 18** ΤΟ ΚΑΤΩΙ
Ηλέκτρα (Τσιγκούλη) Σαμαρά
- 21** ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΔΑΣΙΚΟ
ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΕΡΑΣΟΒΟΥ
Δημ. Θεοδ. Στρασιάνης
- 26** Ας πάρουμε τα βουνά
Βασίλειος Μπίτος
- 30** Βιομηχανικές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
Καίτη Στατηρά
- 34** Παθήματα Στράτσιανης, το 1903/4
Θωμάς Β. Ζιώγας
- 38** Για εσάς που θα λάμπετε πάντα...
Σταυρούλα Κουτρομπίνα
- 40** ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ
1940-41 | Στέφανος Σερίφης (1916-1998)
Νίκος Β. Φασούλης
- 49** Ήταν ένας εκπληκτικός Αύγουστος στο
Κάντσικο!
- 55** Τσίπουρα 2023
- 57** Κοπή Πρωτοχρονιάτικης Βασιλόπιτας στη
Δροσοπηγή
- 58** Απόκριες 2024
- 60** Ορειβατικός Χάρτης Δροσοπηγής
- 62** Εκδηλώσεις Καλοκαίρι 2024

Η λεζάντα γράφει στα τουρκικά **Çizim 4. Kanceko Okulu**, που σημαίνει **Σχέδιο 4. Καντζέκου Σχολή**. Είναι το σχέδιο της ανατολικής όψης της Σχολής, όπως υποβλήθηκε στις τούρκικες Αρχές το **1893** για τη χορήγηση άδειας ανέγερσης (σχετικό άρθρο στα "Καντσιιώτικα", τ. 28/2021, σ. 21-31).

[Πηγή: Από το πόνημα του Özkan Ertuğrul στο Πανεπιστήμιο Θράκης (Αδριανούπολης) της Τουρκίας, που φέρει τον τίτλο (σε μετάφραση) "Ορισμένες εκκλησίες και σχολεία που χτίστηκαν στα Ιωάννινα και την πέριξ περιοχή κατά την οθωμανική περίοδο", με σχέδια και έγγραφα από οθωμανικά αρχεία.].

Παλιές γραφές για το Γυμνάσιο Τσοτυλίου (1893-1903) ►

Γράφει και επιμελείται ο Θωμάς Β. Ζιώγας

Γενική εισαγωγή επιμελητή

Στην Αθήνα, την περίοδο 1892-1908, κυκλοφορούσε η εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, με θεματική σχετιζόμενη με τη δούλη ακόμη Ήπειρο υπό την ευρύτερη έκτασή της, αλλά και με ζητήματα γενικής πολιτικής. Εκδότης και διευθυντής ήταν ο Γεώργιος Κ. Γάγαρης, καταγόμενος από την επαρχία Πωγωνιανής της Ηπείρου. Πολλά άρθρα της αναφέρονται και στις όμορες με την Ήπειρο επαρχίες, π.χ. Καστοριά, Ανασελίτσα/Βόιο, Γρεβενά, Θεσσαλία, τις οποίες θεωρεί ομοιοπαθείς αδελφές περιοχές, γιατί είχαν κοινό ιστορικό παρελθόν κατά τους προηγούμενους αιώνες της τουρκοκρατίας. Ιδιαίτερη προτίμηση δείχνει στην επαρχία Ανασελίτσας/Βοΐου και συχνά φιλοξενεί κείμενα και ειδήσεις από εκεί. Το Ζουπάνι/Πεντάλοφος, το Τσοτύλι και η Σιάτιστα συχνά εμφανίζονται στις σελίδες της.

Σχετικά με το Γυμνάσιο Τσοτυλίου και για την περίοδο 1893-1903 βρήκα 6 άρθρα που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα, τα οποία και μεταγράφω στη συνέχεια και παρουσιάζω εδώ, γιατί θεωρώ ότι προσφέρουν ιστορικά στοιχεία για τούτο το λαμπρό και «σωτήριο» για τον μακεδονικό ελληνισμό πνευματικό ίδρυμα του Βοΐου. Με την συμπλήρωση 150 χρόνων από τα θυρανοξία του κατά το 1873, θα ήταν μεγάλη παράλειψη να μην τα γνωστοποιήσω, γιατί μέσω αυτών διαφαίνεται η ελληνοσωτήρια επίδραση του ιδρύματος στην ευρύτερη Δυτ. Μακεδονία και γενικότερα στον υπόδουλο ακόμη τότε ελληνισμό. Και μερικά παιδιά από

το ορεινό Βόιο έμαθαν εκεί γράμματα, π.χ. από το Ζουπάνι (Πεντάλοφος) ο δάσκαλος Κοσμάς Παπακωνσταντίνου(1) που υπηρέτησε για λίγα χρόνια στο χωριό του και κατόπιν μετανάστευσε στις ΗΠΑ, όπου με ενέργειές του ιδρύθηκε το 1904 η εν Αμερική Αδελφότητα του χωριού του και ήταν ο πρώτος πρόεδρος της. Μαρτυρείται ότι και κάποια παιδιά από τα γειτονικά Μαστοροχώρια της Κόνιτσας φοίτησαν(2) εκεί και πρόκοψαν στη ζωή τους. Πέραν αυτού, το σαββατιάτικο παζάρι στο Τσοτύλι το επισκέπτονταν τακτικά οι κάτοικοι των Μαστοροχωρίων της Κόνιτσας, για να κάνουν τις αναγκαίες προμήθειες. Για τους παραπάνω λόγους, τα έστειλα, και δημοσιεύτηκαν μάλιστα, στο ΑΛΙΑΚΜΟΝΟΣ ΡΟΥΣ, τόμος 6/2022, που εκδίδει η Εταιρεία Δυτικομακεδονικών Μελετών. Για την δημοσίευση αυτή φρόντισε ο εξαίρετος ερευνητής του Βοΐου Γιώργος Τσότσος, προσθέτοντας μάλιστα επί πλέον στοιχεία τεκμηρίωσης στις υποσημειώσεις του κειμένου. Δημόσια εδώ τον ευχαριστώ και τον τιμώ εγκάρδια.

Σημειώνω ότι οι τοπικές τουρκικές Αρχές με κρύα καρδιά ανέχονταν την ύπαρξη και λειτουργία του, λόγω των επιβληθεισών από τις μεγάλες δυνάμεις μεταρρυθμίσεων (τανζιμάτ). Συχνά απειλούσαν να το κλείσουν ή να το καταστρέψουν, όπως συνέβη το 1898 και μαρτυρείται από την εξής γραφή: «Ο του εν Λαψίστη διαμένοντος τουρκικού στρατού επί κεφαλής ο Νιζέτ πασάς (3), από Ελασσώνα μέχρι Γιάννινα αφού εγύρισε περίοδον, επέρασεν από τον Ναχιγιέ Ζουπάν και έκαμε τας παρατηρήσεις εις τα σχολεία και είπεν την ελληνικήν γλώσσαν να την καταργήσωσιν και να φροντίσουν να μάθουν την τουρκικήν, διότι το

Γιουνάν κοντεύει να σβήση πλέον, όπως και εις το εν Τσοτυλίω σχολείον το οποίον είχε πράσινον, είπεν ότι αν του τύχη περιστάσις άλλοτε θα βομβαρδίση πρώτον εις εκείνα τα κτήρια τα οποία φέρουν αυτό το χρώμα ως σχήμα ελληνικόν, και ούτω ο διευθυντής του σχολείου ηναγκάσθη να αλλάξη χρώμα», [εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 305/13-11-1898, σελ. 2].

Τα άρθρα (Α΄ έως και ΣΤ΄) είναι γραμμένα σε άποψη καθαρεύουσα με πολύπλοκη σύνταξη και αρκετές αρχαιοπινείς λέξεις. Η μονοτονική μεταγραφή τους από μένα δεν τα αλλοίωσε καθόλου νοηματικά. Με λίγη προσπάθεια είναι και τώρα κατανοητά.

Σημειώσεις επιμελητή

1) Ο Ζουπανιώτης Κοσμάς Παπακωνσταντίνου ήταν το 1905 πρόεδρος της εν Αμερική «Φιλεπιδευτικής Αδελφότητας Ζουπανιτών», [ιδέ εφημ. ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΣ, φύλλο 103/2020, σελ. 5]. Μαρτυρημένο είναι ότι το 1893 υπηρέτούσε ως δάσκαλος στο χωριό του [ιδέ ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 49/20-08-1893, σελ. 1-2], ενώ το 1895 ήταν ακόμη δάσκαλος στο Ζουπάνι, [ιδέ ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 155/22-09-1895, σελ. 3], οπότε στην Αμερική μετανάστευσε κατόπιν. Επειδή είχε εμπειρία και διδακτική σχέση με τα σχολεία του χωριού του, ενήργησε να ιδρυθεί στην Αμερική το 1904 η Φιλεπιδευτική Αδελφότητα, της οποίας ήταν πρόεδρος επί πολλά έτη, η οποία μεγάλως βοήθησε την παιδεία στον Πεντάλοφο.

2) Στο βιβλίο του Χαρίλ. Γ. Γκούτου «Η επαρχία Κόνιτσας και η Μόλιστα επί τουρκοκρατίας», Αθήνα 2003, σελ. 218, γράφεται: «Αφήγηση του Δ. Τζιμινάδη: Το έτος 1909 ο Ζήσης Ξεινός έστειλε τον υιόν του Χρηστάκη (νυν έφορον οικονομικών με έδραν τας Αθήνας) και τον εγγονόν του εκ θυγατρός (Βασιλείον) εις το Γυμνάσιον Τσοτυλίου της Μακεδονίας, προς εκπαιδευσιν, εις το οποίον οι μαθηταί ήσαν οικότροφοι. », και είχαν οι δύο μαθητές, καθ' οδόν προς το Τσοτύλι, μια περιπέτεια απαγωγής από ληστές.

3) Ο τάφος του Νεζέτ ή Νεσέτ πασά (όπως τον ονομάζουν οι σημερινοί απόγονοι των Βαλαάδων, δηλαδή των ελληνοφώνων Μουσουλμάνων της Ανασελίτσας ανταλλαγέντων στην Τουρκία) διατηρείται ακόμα κοντά στην είσοδο της Νεάπολης (πρώην Λειψίστας) Βοΐου. Πρόσφατα συντηρήθηκε και αναδείχθηκε ο περιβάλλων χώρος από τον Δήμο Βοΐου

και αποτελεί τόπο προσκύνησης των απογόνων των Μουσουλμάνων της Ανασελίτσας, κατά τις επισκέψεις τους στην περιοχή. [Τις παραπάνω πληροφορίες μου τις έδωσε ο ερευνητής του Βοΐου συνάδελφος μηχανικός Γιώργος Τσότσος].

Άρθρο Α΄

Το 1893 δημοσιεύτηκε το πιο κάτω Άρθρο Α΄, γραμμένο από ανώνυμο εξ Ανασελίτσας μορφωμένο πολίτη. Έχει σκοπό να παρουσιάσει και να εξάρει τα πνευματικά αγαθά και την πολιτιστική ωφέλεια που προσέφερε το γυμνάσιο Τσοτυλίου στην ευρύτερη περιοχή κατά τα πρώτα 20 χρόνια της λειτουργίας του, και εν ταυτώ να τιμήσει επωνύμως τα πρόσωπα και τους παράγοντες που συνετέλεσαν σε τούτο, κυρίως τον γυμνασιάρχη κ. Φίλιππο Σακελλαρίου. Επειδή μέχρι τότε το ελληνικό Κράτος δεν είχε αναγνωρίσει την ισοτιμία του γυμνασίου Τσοτυλίου με τα αντίστοιχα σχολεία της Ελλάδας, στο τέλος του κειμένου γίνεται έκκληση προς το αρμόδιο ελληνικό Υπουργείο να προβεί στην αναγνώριση αυτή, γεγονός που σύντομα πραγματοποιήθηκε.

[Πηγή: Βιβλιοθήκη της Βουλής | εφημ. ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 33/30-04-1893, σελ. 3]

ΤΣΟΤΥΛΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

Επιστέλλουσι ημίν εξ Ανασελίτσας:

Επωφελούμενος της ευκαιρίας, ην μετ' ακατονομάστου ορμής επί τετραετίαν σχεδόν ολόκληρον ανεζήτουν, και ην ήρεμον εν ζοφερώ σκότει και αφάτω μελαγχολία διάγω έτι και νυν, άτε υπό ενδελεχών και υπερθαυμάστων σκοπών αγίων εμφορούμενος, προβαίνω ήδη ευτόλμως, αδιστάκτως και εν πλήρη διαγεία των ψυχικών συναισθημάτων μου εκθέτων εν μέρει τινά τα αφορώντα το «Τσοτύλειον Γυμνάσιον» επιφυλαττόμενος ίνα εν καιρώ ευθέτω

αφηγηθώ τα περί της σχολής λεπτομερώς. Οι της Μακεδονίας κάτοικοι, και δη της επαρχίας Ανασελίτης, προαισθανόμενοι ουχί προ ολίγου την στέρνην εκπαιδευτηρίου, εμπνεόμενοι υπό του διαπύρου ενθουσιασμού υπέρ της ελληνικής παιδείας και διατελούντες ωσαύτως υπό τον πέπλον της βαθείας αμαθείας, δεν εβράδυναν ίνα προσφέροντες τον οβολόν συστήσωσι την πολυμελή εκείνην «Φιλεκπαιδευτικήν Μακεδονικήν Αδελφότητα» και ιδρύσωσιν ούτω το κατά τινα λόγιον αποκαλούμενον Σωτήριον Γυμνάσιον. Το εν λόγω Γυμνάσιον ιδρυθέν εν έτει 1873 υπό της ειρηνένης πολυμελούς Αδελφότητας, της εν Κωνσταντινουπόλει εδρευούσης, πρώτον μεν 4 τάξεις ηρίθμει, τουτέστι τας 3 του σχολαρχείου και μίαν γυμνασιακήν, είτα δε βαθμυδόν προαγόμενον συνεκέντρωσε περί αυτό τας απαιτούμενας γυμνασιακάς τάξεις.

Αλλά, αφ' ης στιγμής προσέλαβεν η Αδελφότης εν τη σχολή τον πολυμαθέστατον γυμνασιάρχην κ. Φίλιππον Δ. Σακελλαρίου (1α) δεν εβράδυνεν ίνα η της αμαθείας εκείνη αχλύς διαλυθή και εκλάμψη ως πυρσός τηλεσφόρος η περίπυστος σχολή του Τσοτυλείου, η διαχέουσα τα αγλάά νάματα των γραμμάτων και ανασπάσασα άρδην τα αναπολειφθέντα εκεί εισέτι ίχνη της αμαθείας. Την εμμονήν του ειρηνένου γυμνασιάρχου ου μόνον υπέρ της τροποποιήσεως των μαθημάτων και αναδείξεως των μαθητών, αλλά και τον ακμαίον και διάπυρον ζήλον προς τον ακάματον εκπολιτιστικόν αγώνα υπέρ της διάδόσεως της ελληνικής γλώσσης, παιδείας και αγωγής εν φρονήματι και ενθουσιασμώ, μόνον ο εξ αυτοψίας, λέγω, αντιληφθείς δύναται προσκόντως να εκτιμήση και θαυμάση. Η εν αυτή τη σχολή εν ρυθμώ επικρατούσα σύμψνοια και τρυφερά εκδηλουμένη στοργή των καθηγητών προς τους εαυτών μαθητάς, το εναρμονίως ανεκδήλωτον και απαραδειγμάτιστον σέβας των μαθητών προς τους ανωτέρους, η μεταξύ των μαθητών αυτών των ιδίων κυκλοφορούσα ηθικότης, επιμέλεια, και παν μέσον συντελούν ίδια εις τε την διανοητικήν μόρφωσιν και διάπλασιν τέκνων ελλήνων, ουδεμίαν οθενδήποτε

διάψευσιν φοβούνται, ως αι αυτάι αι εξ αυτής της σχολής απορρέουσαι πράξεις λαλούσιν ευγλωττότερον πάσης διαλεκτικής ή ρητορικής δεινότητος περί της αναμφηρίστου υπεροχής της ειρηνένης σχολής των λοιπών.

Ο επισκεπτόμενος την εν μέσω φυσικής καλλονής και επί κλιτύος υπερυφάνως ανυψωμένην σχολήν αισθάνεται ότι ευρίσκεται εις την χώραν ην ώκοισαν αι Μούσαι και ην ελάμηνε και θα λαμπρήν η πεπειραμένη διεύθυνσις του κ. Φιλίππου Δ. Σακελλαρίου. Αλλά και ποία άποψις εκτείνεται ενώπιον αυτής! Εκ της περιβλέπτου τοποθεσίας αυτής εξαπλούνται χαριέσταται νάπαι και εύυδροι κοιλάδες, καλλίκομα χλοάζοντα οροπέδια και πολύφοροι πεδιάδες, διασχιζόμεναι υπό γλυκέως κελαρυζόντων ρυακίων· πέριξ και πολύ απωτέρω αυτής ανυψούται αγερόχως ο χιονοσκεπής Σμόλικας σχηματίζων εν τω μεταξύ πολλάς κοιλάδας δια δυσπροσίτων στενοπορειών επικοινωνούσας και δίκηων μέχρι της οροσειράς του Πίνδου. Στρέφοντες δε τα βλέμματα προς δυσμάς βλέπομεν είτα και άλλας απείρους οροσειράς διηκούσας μέχρι των υπερνεφέλων κορυφών του Ολύμπου. Εν τοιαύτη λοιπόν θαυμασία και περικαλλεστάτη περιωπή και εν μέσω πολυμόρφω στεφάνω τω εμφανίζοντι αμίμητον χάριν και κάλλος κείμενον το περικαλλές ενδιαίτημα των Μουσών, το και εις ιερούς σκοπούς αποβλέπον, ανοίγει τας σελτάς αυτού πύλας ασπασίως και ανεξαιρέτως εισάγον τα τέκνα αυτού οιασδήποτε θρησκείας και φυλής και αν ώσιν ταύτα, εις την όντως πνευματικήν οδόν της αληθείας.

Αλλά και τα προ διετίας σύντονα και εκκληκτικά περί αναδιοργανώσεως ληφθέντα μέτρα περί διαφόρων επιδιορθώσεων, περί καταρτίσεως νοσοκομείου μετά αναγκαιούντων εν αυτώ όλως νέων επίπλων, εν ω οι πάντες τυγχάνουσιν ουχί των τυχαίων μητρικών περιθάψεων, περί προσλήψεως του εξοχωτάτου ιατρού κ. Αλεξάνδρου Οικονομίδου, νέου προικισμένου υπό εξαιρέτων προτερημάτων της φύσεως και του πάνυ προθύμως και ασκνως εν ανάγκη επιτηδεύοντος, και αποτεινόντος

εσαεί τοις νοσηλευομένοις λόγους παραμυθίας, τα μέτρα, λέγω, ταύτα οφείλονται εις την έκτακτον δραστηριότητα και διορατικότητα του ταμίου της σχολής αιδεσιμότητου κ. Παπά Ευθυμίου(2α), όστις από πενταετίας ήδη ήρξατο προσφέρων δωρεάν τον εξ αυτής της σχολής προερχόμενον μισθόν της εκδουλεύσεώς του, και ενεχάραξεν ούτω το σεβάσμιον αυτού όνομα εις το ακαταβρόχιστον μητρώον της αωνιότητος.

Σήμερον δε η μικρά εκείνη γωνία της περιμαχίτου Μακεδονίας, η εξαΐσια και ζωοφόρος ακτίς, το φαεινόν τούτο άστρον, προώρισται να υψώση εις ανέφικτον ύψος και τελειοποίηση εις απροσπέλαστον βαθμόν το ελληνικόν πνεύμα. Εκ της βραχείας ταύτης επισκοπήσεως καταφαίνεται η λαμπρά αυτής θέσις και διάπλασις των εξ αυτής εξερχομένων τέκνων άτινα οηλίζονται με τον άφθιτον στέφανον της νίκης. Όθεν περαίνων μη λησμονήσω τη αληθεία να προσθέσω, ότι και αι αρμόδια επιστημονικάί αρχαί θέλουσιν επισπεύση και την αναγνώρισιν της ειρηνένης σχολής τη ακοιμήτω συνεργασία της Αδελφότητος και του κ. Μαυροκορδάτου(3α). Ω! είθε η ποθεινή εκείνη στιγμή να σημάνη ταχέως. Είθε να επίδωμεν την αναγνώρισιν εν ταις ημετέραις τοιαύταις της Τσοτυλείου Σχολής, αφ' ης εκπέμπονται ακτίνες φωτός και θερμότητος εις πάσαν ελληνικήν διάνοιαν, εις πάσαν μακεδονικήν καρδίαν.

Σημειώσεις επιμελητή

1α) Ο Φίλιππος Δ. Σακελλαρίου ήταν Ηπειρώτης. Καταγόταν από το χωριό Πάπιγκο του Ζαγορίου, το οποίο τώρα είναι ιδιαίτερα δημοφιλές θέρετρο. Κατά τα γραφόμενα στα εδώ δημοσιευόμενα άρθρα, την περίοδο 1889-1896 ήταν γυμνασιάρχης-διευθυντής στο σχολικό ίδρυμα Τσοτυλίου. Τον διαδέχθηκε στη θέση αυτή ο κ. Δημ. Στεφάνου, όπως από το πιο κάτω Άρθρο Δ' φαίνεται. Από το Άρθρο Στ' πληροφορούμαστε ότι το 1903 ο κ. Σακελλαρίου εξακολουθούσε ακόμη να διδάσκει στο γυμνάσιο, ενώ διευθυντής ήταν τότε ο εκ Ζαγοροχωρίων της Ηπείρου Αλ. Βουρνάκης.

2α) Ο Παπα-Ευθύμιος Βασιλείου γεννήθηκε στη Βερδικούσα Ελασσόνας το 1836. Το 1850 έγινε δάσκαλος στο σχολείο του Κοντσικού (Γαλατινής), αργότερα χειροτονήθηκε ιερέας και πήγε στην Κωνσταντινούπολη (1873-1883), όπου ήρθε σε επαφή και συνεργασία με τη Μακεδονική Φιλεκπαιδευτική Αδελφότητα. Επιστρέφοντας δώρισε 200 χρυσές λίρες στο σχολείο Κοντσικού και κηρύχθηκε ευεργέτης του χωριού. Διορίστηκε οικονόμος στο Γυμνάσιο Τσοτυλίου και πέθανε το 1908 (Ν. Γκαντώνας, Γαλατινή: Ιστορικά - Λαογραφικά Δυτικής Μακεδονίας, έκδ. Συλλόγου Γαλατινέων Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1987, σ. 85-88). Στη Γαλατινή υπάρχει προτομή του ως ιερέα και ευεργέτη. Από το παρόν άρθρο πληροφορούμαστε ότι από το 1888 κατέβαλε τον μισθό του στη σχολή του Τσοτυλίου, γένόμενος, έτσι, ευεργέτης και της Τσοτυλείου Σχολής. [Τις παραπάνω πληροφορίες μου έδωσε ο διζήμων ερευνητής του Βοΐου Γιώργος Τσότσος]. 3α) Μάλλον πρόκειται για τον Νικ. Αλ. Μαυροκορδάτο (1837-1903), διπλωμάτη, πρεσβευτή και πολιτικό, ο οποίος τότε διετέλεσε για ένα μικρό διάστημα υπουργός Εκκλησιαστικών και Παιδείας στην κυβέρνηση της Ελλάδας.

Άρθρο Β'

Το επόμενο έτος 1894 δημοσιεύτηκε το Άρθρο Β', στο οποίο αναφέρεται ότι όλα βαίνουν καλώς και το γυμνάσιο με 180 μαθητές προοδεύει. Γενικότερα, το έτος αυτό υπήρχε αίσθημα τάξης, ασφάλειας και ευφορίας στο Βόιο.

[Πηγή: Βιβλιοθήκη της Βουλής | εφημ. ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 91/17-06-1894, σελ.3]

ΕΚ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ 2 Ιουνίου 1894

**Το γυμνάσιον. – Η ευφορία. – Ακρίς. –
Ο σίτος. – Η δημοσία ασφάλεια**

Το Τσοτύλειον γυμνάσιον, περί του οποίου και άλλοτε εγένετο λόγος εν ταις στήλαις της «Φωνής της Ηπείρου», βαίνει πάντοτε εις πρόοδον

και τα πάντα εν αυτώ διεξάγονται μετά πολλής ακριβείας. Οι εν αυτώ φοιτώντες μαθηταί ανέρχονται εις 180 και καθ' ἑκαστον ἔτος αυξάνει ο αριθμός αυτών· οι δε μαθηταί προοδεύουσι, διότι οὔτε βουλευταί οὔτε δήμαρχοι επεμβαίνουσιν εις τας εξετάσεις αυτών. Ἐκαστος μαθητής θα πάρῃ το δίπλωμά του κατά την αξίαν του. Η δημοσία ασφάλεια δεν διαταράχθη ποσώς.

Οι δημητριακοὶ καρποὶ εις την επαρχίαν μας πυνοήθησαν πολύ φέτος, αν και εις τινα μέρη κατέπεσεν ακρίς, ἥτις επέφερε μικράν βλάβην. Η τιμή του σίτου εις την αγοράν Τσοτυλίου εἶνε 66 γρόσια το κοιλόν α' ποιότητος (δηλ. οι 22 οκάδες).

Ἄρθρο Γ'

Το 1895 δημοσιεύτηκε τὸ Ἄρθρο Γ', το οποίον εἶναι παρόμοιον και ἐξ ἴσου ἐπαινετικόν με τὸ Ἄρθρο Α', γραμμένον ἀπὸ κάποιον Γούσιο (που σημαίνει τοπικῶς Γιώργος). Το καταχωρῶ και αυτό στη συνέχεια, γιατί αναφέρει μερικά πρόσθετα στοιχεία που ἴσως φανούν χρήσιμα στους ιστοριογράφους. Ἰδιαίτερα και τιμητικὰ ἐπαινείται ὁ γυμνασιάρχης κ. Φίλιππος Σακελλαρίου, τόσο για την πολυμάθειά του και την παιδαγωγικὴ μεθοδολογία που ἐφάρμοζε, ὅσο και για την αμεροληψία του και την αυστηρὴν πειθαρχία που απαιτοῦσε ἀπὸ τους μαθητές, στοιχεία που ἄφησε παρακαταθήκη και ἐφαρμόστηκαν και ἀπὸ τους διαδόχους γυμνασιάρχες.

[Πηγή: Βιβλιοθήκη της Βουλῆς | ἐφημ. ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 147/28-07-1895, σελ. 4]

ΤΟ ΕΝ ΤΣΟΤΥΛΙΩ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

Ανεκλάλητον και ευφρόσυνον χαράν τη αληθείᾳ αισθάνομαι ἐπὶ τη αναμνήσει των τε γραπτῶν και προφορικῶν εξετάσεων των μαθητῶν του ἄνω γυμνασίου, εν αἷς, τύχη αγαθὴ και

αὐθις μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν, παρευρεθείς δεν ἠδυνήθην εἰμὴ δάκρυα χαράς ανυποκρίτως να χύσω μετὰ του συρρέουσantos ἐκλεκτοῦ πλήθους, ου μόνον ἐκ των κεντρικωτέρων της τε Μακεδονίας και Ηπείρου πόλεων, ἀλλὰ και ἐκ των ἀπωτάτων γωνιῶν αυτών.

Λογίζομαι οὐχὶ τόσο ἐυτυχής, το ὁμολογῶ, και ὡς τοιοῦτος θα ἐλογιζόμην, ἐάν ἕτερος πολλῶ μάλλον ἐμοῦ πεπειραμένος ἀνελάμβανε πετώντι καλὰ μὴν την περιγραφὴν των τοιούτων χρῆζόντων οὐχὶ της τυχοῦσης πείρας, ἀπαλάσσων ἐμέ οὐχὶ μόνον πάσης πραγματικῆς υστέρησης, ἀλλὰ και αὐτῆς της δι' οὐς λόγους ἀναφέρω ἀκουσίας υπεκφυγῆς των οὐσιωδῶν της περιγραφῆς ἀντικειμένων ἀνηκόντων τη περιπτώσῃ Σχολῇ, γαλουχησάσθαι μέχρι την σήμερον ἱκανόν ἀριθμόν μαθητῶν, ἀνεξαρτήτως της φυλῆς και θρησκείας αυτών, ὑπὸ τους αὐτοὺς ὅρους, ὑπὸ τας αὐτὰς ἠθικὰς συνθήκας, ὑφ' ὧν ἀρχήθεν ἤρξατο να σημανῇ ὁ της διαπλάσεως και ἐλληνοπρεποῦς μορφώσεως κώδων, τηρούσα ἐν αὐτῇ πάντα θεσμόν βελτιώσεως και προόδου, ἐφαρμόζουσα ἀμειλίκτως παν στοιχείον πειθαρχίας κατὰ παντός μὴ κατανοοῦντος τόσο τον προορισμόν του θεμελίου αὐτῆς λίθου, ἐφ' οὗ υπέρλαμπρον ἐγήγερται το πλήρες ζωτικῆς δυνάμεως, πλήρες παιδαγωγικῆς ἀναπτύξεως, αὐτῆς κτίριον, ὅσον και αὐτὴν την ἀποστολήν αὐτοῦ.

Ὁ μετὰ ἀδιαπτῶτος ἐνδιαφέροντος παρακολουθῶν πάντα τα ἀνωτέρω λεχθέντα, τούτεστι αὐτόν τον ὀργανισμόν, την παιδαγωγικὴν μόρφωσιν, πᾶσαν νοητικὴν μετ' αὐταπαρνήσεως πρὸς την μαθητιώσαν νεολαίαν των διδασκόντων παραίνεσιν δια τον ὃν αὐτὴ ἐπιδίδωκε σκοπὸν, μεριμνώντων παντὶ σθένει και δι' ὅλως ἰδιαζούσης πατρικῆς ἐπιτηρήσεως να ἐμπνεύσωσι παντὶ τῷ εἰσερχομένῳ την βαθεῖαν ἐκείνην του καθήκοντος αυτών συνείδησιν, ἀποφευγόντων ἐξ ἄλλου πᾶσαν μεροληψίαν, ἥ ηθεωρία ἐνθα αὕτη ἐπικρατεῖ ου μόνον πικρῶς και ἀκάμπτως ἐπιδρά ἐπὶ της ἀτυχοῦς νεολαίας, ἀλλ' ὡς νομίζω, μαραίνει πᾶσαν ἀτομικὴν δραστηριότητα, παν πρὸς ὃ ἀποβλέπει αὕτη

φίλτρον, μεταβαλλομένου εις μῖσος και ἀπέχει-αν κατὰ της κοινωνίας, νεκρώνον πολλὰ κῆς ἐυγενεῖς φιλοτιμίας, ὁ αὐτός, λέγω, ὁ ἀδιαπτῶτως την τοιαύτην παρακολουθῶν λειτουργίαν της Σχολῆς και την περιγραφὴν αὐτῆς ἐπιχειρῶν θέλει παρέξῃ την ἀληθὴ εἰκόνα των ὧν ἐγὼ την ἀνάπτυξιν ἐπεχείρησα· θέλει ἀναπαραστήσῃ την βαθμολογικὴν της μορφώσεως κλίμακα προβαίνων μέχρι της τελειότητος, και θέλει, ἐν τέλει, δημοσίᾳ ὁμολογήσῃ περικαρῶς ὅτι παρέστη πρὸ ἀληθοῦς ἐνδιαθέματος των Μουσῶν, πρὸ ἀληθοῦς και διακεκριμένου προσωπικοῦ, και δη πρὸ αὐτοῦ του ευρυμαθοῦς και ἀξιολόγου Γυμνασιάρχου κ. Φιλίππου Δ. Σακελλαρίου, ὅστις ἀπὸ της ἐκ Γερμανίας ἐπανόδου αὐτοῦ, μετὰ τετραετὴ ἐκεῖ ἐνδελεχὴ μελέτη του περὶ την φιλολογίαν και την παιδαγωγικὴν, προσληφθείς εἴτα ἀπὸ του 1889 ὡς Γυμνασιάρχης ἐν τη ρηθείσῃ Σχολῇ, νέαν εις αὐτὴν δίδει ζωὴν, νέας κινήσεις δυνάμεις, ὧν ἡ εὐρύθυμος κατάρτισις και συνετὴ διεύθυνσις αὐτοῦ ἀνύψωσαν αὐτὴν εις τον ἀπροσπέλαστον της τελειοποιήσεως βαθμόν.

Ποσάκις ὁ ἀνωτέρω πολυμαθὴς ἀνὴρ συνηγορήσας, και νυν ἐτι συνηγορῶν υπέρ της Σχολῆς, δεν συνεπλήρωσε και δεν συμπληροῖ εἰσέτι ἀνάγκας ἀφεύκτως σκοπούσας αὐτὴν την ἐκμετάλλευσιν της ἐπιρροῆς αὐτῆς, και την ἐκ θεμελίων διάσεισιν του προορισμοῦ της υπέρ ου τόσαι ἐγένοντο θυσίαι, ποσάκις δεν ἀνέκρουσε μετὰ σθένους παν το ἀντικείμενον τη Σχολῇ και δεν περησπίαστο μετὰ ζήσεως παν το ὑπ' αὐτῆς πρὸς βελτίωσιν υπαγορευόμενον; Ποσάκις υπέρ μὴ ἀπομακρύνσεως αὐτοῦ ἐκ της ἐν λόγω Σχολῆς, ὅστις πρὸ παντός ἠδύνατο να εἶναι καθηγητὴς Πανεπιστημίου, παν ὅτι ἤθελε, δεν ἠκούσθησαν, ἐξ ὅλης της γωνίας ἐκείνης της ἄλλοτε ἀνιεύως μαστιζομένης ὑπὸ ἀληθοῦς ἀμαθείας, φωναὶ ἐκλιπαρήσεως λύσασθαι δια παντός το ἐμψυχον πρόβλημα δια της βεβαίας κατακτήσεως του ἐπιδιωκόμενου, αὐτὸ το ἥδη ἄυλον βάλασμον των μεγάλων της μορφώσεως στερήσεων ἀποβάν.

Πόσοι δε διακεκριμένοι καθηγηταί, πόσοι

ἀρχιερεῖς ἐπιφανεῖς, ἐπισκεφθέντες την μονήρην ἐκείνην Σχολὴν δεν ἐξεπλήγησαν πρὸ ευστόχων και πάννυ ἐμβριθῶν ἀπαντήσεων ἐν ἅπασιν τοῖς ὑπ' αυτών προταθείσι ζητήμασι, μὴ δυνηθέντες ου μόνον παρηρσῖα να συγχαρῶσι διδάσκοντας και διδασκόμενους, ἀλλὰ και μακρόθεν δια μακρῶν γραμμῶν ἀναπτύξαντες παν ὅτι ἐγγύθεν ἀντελήφθησαν. Εξ ὧν εἰς των διασῆμων, ἄλλοτε διευθυντῆς της ἐν Χάλκῃ Ἱερατικῆς Σχολῆς, νυν δεν μητροπολίτης Καστορίας κ. Φιλάρετος, ἐξαίρων τα δι' ὧν αὕτη περικοσμεῖται πλεονεκτήματα δια μελιρρύτου και ἐνθουσιώδους γλώσσης κατέληξεν ἄκρα συγκινήσει οὕτως: «*Ἡ Σχολὴ ἡ πρὸ ἡμῶν ἀναπεπταμένη, το μεσουρανήσαν αὐτὸ ἄστρον, το παρεμφερές τη ὡς ἐν μέσῳ ἐρήμῳ οἴσει, το προσωρισθέν εις την διαμόρφωσιν και διάπλασιν πάσης της νεολαίας ευπλάστου καρδίας κυμαινομένης ὡς κάλαμος ἐν παντὶ ἀνέμῳ, αὕτη ἡ περιπτάμενη παντός ἐλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου, μέλλει μίαν και την αὐτὴν ἠθικοποιήσεως ὁδὸν να χαράξῃ δι' ἑνα ἑκαστον ὑμῶν, διδασκόμενον εις τι πρέπει να διευθύνῃ τας γλυκεῖς αὐτοῦ προσημαθείας, και ἐν τέλει να ἐπιδῇ τα πειθήνια αὐτῇ τέκνα δρέποντα τον ἀφθιτον της νίκης στέφανον ἐν μέσῳ της ἀναμενοῦσης αὐτὰ τύρβῃ της πολυκυμάντου κοινωνίας.*».

Τελευτῶν, ὡς μὴ ὠφείλε, ἐπεύχομαι ἵνα ἡ αὕτη Ἀδελφότης, ἡ δια των ἀτρύτων κόπων και μόχθων αὐτῆς διανοίξασα νέον ὀρίζοντα ἐκεῖ, ὁπόθεν νυν ἐκπέπονται ἀναζωογονήσεως ἀκτίνες, προνοήσῃ ὡς τάχιον περὶ των προμηθευομένων καθ' ὅλον το σχολικόν ἔτος τροφίμων και ἐτέρων τινῶν σχετικῶν περὶ ὧν ἐπιφυλαχθῶμαι.

Γούσιος

Ἄρθρο Δ'

Το 1896 κάποιος ἐκ Γρεβενῶν δημοσίευσεν τὸ ἄρθρο Δ' το οποίον μας ἀποκαλύπτει το πῶς γίνονταν οἱ ἐξετάσεις στο γυμνάσιο και ἄλλα πολ-

λά στοιχεία της οργάνωσης της σχολής.

[Πηγή: Βιβλιοθήκη της Βουλής | εφημ. ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 203/06-09-1896, σελ. 4]

ΕΚ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Το Τσοτύλειον γυμνάσιον – Αι εξετάσεις – Η επίδοσις των απολυτηρίων – Οι μητροπολίται.

Τη 23 Ιουλίου εγένετο εις το Τσοτύλειον γυμνάσιον η δημοσία τελετή και η επίδοσις των απολυτηρίων τοις αποφοιτήσασι μαθηταίς αναρχομένοις εν όλω εις 17. Παρήσαν άπασαι αι πολιτικά και στρατιωτικά αρχαί Λεψίστης δίωρον απεχούσης του Τσοτυλείου, οι αρχιερείς Καστορίας κ. Φιλάρετος Βαφείδης και Κοζάνης κ. Κωνστάντιος, και πολύ άλλο ακροατήριον εκ των πέριξ περιοχών Γρεβενών, Καστορίας, Κοζάνης και Ανασελίτσας. Μετά την θείαν λειτουργίαν συνήχθησαν εις την δια την τελετήν ετοιμασθείσαν αίθουσαν, και μετά την συνήθη ιεροτελεστίαν εψάλη υπό των μαθητών των κατωτέρων τάξεων άσμα, έπειτα δε ο κ. Δημ. Στεφάνου ο νυν γυμνασιάρχης εξεφώνησεν τον εξεταστήριον λόγον εν ω νυχαρίστησεν άπαντας τους συνδραμόντας και ευεργετήσαντας την σχολήν, τους φροντίσαντας υπέρ της ιδρύσεως της σχολής ήτις είνε όσας εν μέσω ερήμου εις την ημετέραν χώραν, τους εφόρους τους κοπιάζοντας, τον οικονόμον, και τέλος τους διδασκάλους τους φροντίζοντας περί των μαθητών ως και περί των ιδίων τέκνων. Μετά τούτο εξητάσθησαν μαθηταί τινες εις τα τουρκικά και γαλλικά, και κατόπιν έγινεν η επίδοσις των απολυτηρίων τοις αποφοιτώσι δια του κ. Γυμνασιάρχου επί της έδρας προσφωνούντος το όνομα και ονομάζοντος τον βαθμόν εν μέσω των χειροκροτημάτων· άπαντες δε ευτύχησαν να λάβουν το απολυτήριο μετά βαθμού επιζήλου. Αφού ετελείωσαν πάντα ταύτα ο Καστορίας Βαφείδης εξεφώνησε λόγον εν ω έλεγεν ότι ο χριστιανισμός είνε αρρήκτως συνδεμένος μετά της αληθούς επιστήμης, της φιλοσοφίας και άλλα πολλά.

Κατόπιν δε ο κ. Γυμνασιάρχης προσεφώνησε τους αποφοίτους, και αφού αρκετά τους είπεν περί της κοινωνίας ης μετ' ολίγον γίνονται μέλη, τους συνεβούλευσε να είναι ευσεβείς προς τον Θεόν, να φέρωνται καλά εις την κοινωνίαν, να μισώσι το ψεύδος, το άδικον, το κακόν, και να αγαπώσι το καλόν, το δίκαιον και την αλήθειαν. Μετά ταύτα ο κ. Μηλιόπουλος εκ μέρους όλων των συναδέλφων του των αποφοιτών προσεφώνησεν τους κ. Καθηγητάς ευχαριστήσας αυτούς δια τους κόπους των, τον ιατρόν της σχολής, τον οικονόμον αυτής, την εφορίαν, την αδελφότητα και το ακροατήριον το λαβόν την τιμήν να παρευρεθί εις την τελετήν. Εννοείται δε εις το τέλος των λόγων του έκαστος εξητοκραύγαζε υπέρ του Σουλτάνου, της σχολής, της αδελφότητος, των καθηγητών και της εφορίας· το δε ακροατήριον χειροκρότει ενθουσιωδώς, και ετελείωσεν η τελετή παρειτιθέντος πολυτελούς γεύματος άπασι τοις παρευρεθείσιν αφού προηγουμένως προσεφέρθησαν πολλά αναψυκτικά ποτά.

Το Τσοτύλειον Γυμνάσιον κείται εν κώμη Τσοτύλειον ονομαζομένη, πεντάωρον εντεύθεν απεχούσης έως εκατόν οικίας περιεχούσης. Συντηρείται υπό αδελφότητος εδρευούσης εν Κων/πόλει υπό τον τίτλον «Φιλεκπ. Μακ. Αδελφότης». Το Γυμνάσιον είνε οικοτροφείον, τρέφονται δε εντός περί τους 200 μαθηταί (εφέτος 184) πληρώνοντες δια τα τρόφιμα, πλυσιτικά, θέρμανσιν, ενοίκιον, φως, οι μεν του γυμνασίου 8½ λίρας οθωμ., οι δε του σχολαρχείου 7½ καθ' εξαμηνίαν. Το κτίριον είνε εκτισμένον επί της κλιτύος λόφου τινός του χωρίου έχοντος ευρύτατον ορίζοντα, αέρα καθαρότατον και ύδωρ υγιεινότατον, οι καθηγηταί μένουσι εντός της σχολής και τρέφονται μετά των μαθητών.

Άρθρο Ε΄

Με την αλλαγή της εκατονταετίας το 1900 δημοσιεύτηκε το Άρθρο Ε΄, από το οποίο

πληροφορούμαστε ότι υπήρξαν σκάνδαλα στη λειτουργία του γυμνασίου που ανάγκασαν την ελληνική κυβέρνηση να άρει την ισοτιμία του προς τα αντίστοιχα ελλαδικά ιδρύματα. Γίνονταν όμως σύντονες προσπάθειες να αποκατασταθεί η ευταξία και το κύρος του ιδρύματος, ώστε να επανορθώσει και η ελληνική κυβέρνηση.

[Πηγή: Βιβλιοθήκη της Βουλής | εφημ. ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 389/14-07-1900, σελ. 2]

ΔΙΑΦΟΡΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ

Κατόπιν των πέρυσιν αποκαλυφθέντων σκανδάλων εν τω Τσοτυλίω γυμνασίω και της άρσεως της αναγνωρίσεως αυτού υπό της ελληνικής κυβερνήσεως, η συντηρούσα αυτό Μακεδονική Αδελφότης απεφάσισε την πλήρη αναδιοργάνωσιν αυτού. Προς τούτο συνεκροτήθη συνεδρίασις υπό την προεδρείαν του αγίου Κορυτσάς και του αγίου Σισανίου. Κατ' αυτήν, μετά την ανάγνωσιν της εκθέσεως της παραστάσης κατά τας εξετάσεις αυτού επιτροπής, η συνέλευσις προέβη εις τον καταρτισμόν πενταμελούς εκπαιδευτικής επιτροπής ήτις να προβή εις την ανεύρεσιν και τον διορισμόν καταλλήλου γυμνασιάρχου και καθηγητών αξίων της θέσεώς των. Ανετέθη δε εις ετέραν εξαμελή επιτροπήν η αναθεώρησις και διαρρύθμισις του γενικού κανονισμού του γυμνασίου. Δια των μέτρων τούτων ελπίζεται ότι το γυμνάσιον θα επανέλθη εις την προτέραν αυτού αίγλην και η ελληνική κυβέρνησις θ' αναγνωρίση πάλιν αυτό.

Άρθρο Στ΄

Το 1903 δημοσιεύτηκε το Άρθρο Στ΄, στο οποίο δίδονται πληροφορίες για τη λογοδοσία του διευθυντού κ. Αλ. Βουρνάκη κατά τις θερινές εξετάσεις, ο οποίος απαριθμεί το διδακτικό

προσωπικό, την διάρθρωση του ιδρύματος, την κατάταξη ανά βαθμίδα των 183 μαθητών, οι περισσότεροι καταγόμενοι από τη Μικρά Ασία και μερικώς από μεγάλα αστικά κέντρα της εποχής, και αναφέρει το πλήθος και τον τόπο καταγωγής όσων αποφοίτησαν τότε. Από τους 10 απόφοιτους μόνο 1 ήταν από μικρό χωριό του Βοΐου, εν προκειμένω από τη Δραμίστα (τώρα Δάφνη), πατρίδα του ρέκτι καλογεροδόσκαλου Στέφανου Νούκα (1836-1931), κατά κόσμον Στέργιος Νούκας, φωτισμένου πρωτεργάτη της Μ.Φ.Α. στην Κων/πολη και πρώτου διευθυντή των σχολείων Τσοτυλίου. Τα παραπάνω στοιχεία αποκαλύπτουν τον υπερτοπικό χαρακτήρα του γυμνασίου, του οποίου η φήμη και η πνευματική ακτινοβολία διαχέονταν σε όλον τον ελληνισμό της τότε οθωμανικής επικράτειας.

[Πηγή: Βιβλιοθήκη της Βουλής | εφημ. ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 534/04-07-1903, σελ. 2]

Το εν Τσοτυλίω Γυμνάσιον τη 15 Ιουνίου δια του Διευθυντού αυτού κ. Α. Βουρνάκη, Ηπειρώτου, ελογοδότησε περί της πνευματικής κινήσεως αυτού κατά το λήξαν σχολικόν έτος ενώπιον εκλεκτοτάτης φιλομούσου ομηγύρεως, αποτελούμένης εκ των Παναγιωτάτων Μητροπολιτών Σισανίου και Γρεβενών κ.κ. Σεραφεΐμ και Αγαθαγγέλου, του εξοχωτάτου Αρχηγού του εν Ανασελίτση διαρκούς Στρατοπέδου, του Επάρχου Λεψίστης και πολλών Βένδων και ημετέρων προκρίτων Λεψίστης και των πέριξ χωρίων, γενομένης συγχρόνως και της επιδόσεως των απολυτηρίων εις τους τελειοφοίτους.

Κατά την λογοδοσίαν του ελλογίμου κ. Διευθυντού, είχαν εγγραφή εσωτερικοί μαθηταί εν όλω 173 και εξωτερικοί 10, διηρημένοι εις 4 ή μάλλον εις 2 δημοτικές τάξεις, 3 του Σχολαρχείου και 4 του Γυμνασίου, διδασκόμενοι υπό 5 διδασκώρων και 4 διδασκάλων. Το διδάσκον προσωπικόν, εκτός του κ. Βουρνάκη, Διευθυντού, και του κ. Φιλ. Σακελλαρίου, επί έτη χρηματίσαντος διευθυντού αυτού, Ηπειρωτών, κατάγεται εκ της πέριξ χώρας, αλλά υπάρχουν

μαθηταί προσελθόντες εκ Μικράς Ασίας, εξ ης και οι περισσότεροι, εκ Κων/πόλεως, εν γένει Αλεξανδρείας, Αθηνών, Χαλκίδος, Θεσσαλίας. Οι τελειόφοιτοι ήσαν 10, ήτοι: εκ Θεσσαλονίκης 1, εκ Δραμίστης 1, εκ Σιατίστης 2, εκ Γρεβενών 1, εκ Καστορίας 1, εκ Σέλτσης 1, εξ Αλβανίας 1, εκ Κων/πόλεως 1, και εκ Φιλιππουπόλεως 1, ήτοι: 7 Μακεδόνες, 2 Θράκες και 1 Αλβανός. Δίδακτρα και τρόφιμα πληρώνονται ως εξής: εκ των μαθητών του Δημοτικού και του Σχολαρχείου οι μεν εκ των επαρχιών Σισανίου, Γρεβενών, Κορυτσάς και Καστορίας πληρώνουσι λίρ. τουρκ. $6\frac{1}{2}$, πάντες δ' οι άλλοι λίρ. τουρκ. 9· του δε Γυμνασίου οι μεν $6\frac{1}{2}$, οι δε $11\frac{1}{2}$ λίρ. τουρκ.. Οι μαθηταί απέναντι των ανωτέρω διδασκτρων ενδιδαιτώνται εντός της Σχολής, τρώγοντες, πίνοντες, θερμαινόμενοι, διδασκόμενοι και, όπερ και σπουδαιότερον, σωφρονιζόμενοι, όσον εις ουδέν άλλο εκπαιδευτήριο.

Αθήνα, 16-03-2023
 Θωμάς Β. Ζιώγας
 Πολιτικός Μηχανικός
 Email: thovaziogas@gmail.com

Ο ΓΡΑΜΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ ►

Γράφει και επιμελείται ο Βασίλης Μπίτος

Ο Γράμμος, το τέταρτο βουνό της Ελλάδος, βρίσκεται στα βόρεια της Πίνδου, στα όρια Ηπείρου και Μακεδονίας, πάνω στη συνοριακή γραμμή με την Αλβανία.

Οι κυριότερες κορυφές του είναι το Κάμενικ 2.043 μ., Γκόλιο 1.934 μ., Μαύρη Πέτρα 2.431 μ., Τσούκα Πέτσικ 2.520 μ., Κιάφα 2.393 μ., Περήφανο 2.442 μ., Μπουχέτσι 1.700 μ., Σούφλικας 2.146 μ., Φαρμάκι 2.139 μ. Το μεγαλύτερο τμήμα ανήκει στην Ελλάδα έχοντας σαν όριο τον Σαραντάπορο, στα ανατολικά χωρίζεται από το Βόιο με μια κοιλάδα των χωριών Χρυσή, Πεύκόφυτο, Μυροβλήτη, Πεύκος και Λιβαδοτόπι. Το θαυμάσιο αυτό ορεινό συγκρότημα που το ανάγλυφο με τις στενές κοιλάδες και διαβάσεις,

τα φαράγγια, τα ποτάμια, τα ρέματα, τα αλπικά τοπία με υψόμετρα από τα 600μ. ως τα 2.520μ., όλο αυτό το φυσικό περιβάλλον ευνόησε και ένωσε την πολιτισμική κληρονομιά της περιοχής, γιατί κατοικήθηκε από διάφορες φυλές με διαφορετικές γλώσσες, θρησκείες και τέχνες. Έπαιξε ρόλο ενός σταυροδρομιού πολιτισμών με την ειρηνική συνύπαρξη όλων αυτών των κοινοτήτων συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ολόκληρης της περιοχής. Ήταν ο συνδετικός κρίκος για το εμπόριο, την οικονομία και την ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων.

Ο Γράμμος με το αρκετά μεγάλο υδάτινο στοιχείο που έχει, ευνόησε την βιοποικιλότητα, είναι ίσως το πλούσιο οικοσύστημα της Ευρώπης. Η

Πίνδος, η ραχοκοκαλιά της Ελλάδος μέρος της οποίας είναι και ο Γράμμος, είναι ο θερμοστάτης της Ελλάδος, γιατί αυτός ο ορεινός όγκος διαμορφώνει και εξισορροπεί τις κλιματολογικές συνθήκες.

Στο πέρασμα των αιώνων, όμως, η αρμονική συμβίωση αυτών των λαών διακόπηκε από τους πολέμους του 19ου και 20ου αιώνα και αποτελεί σημείο αναφοράς και μνήμης. Ποιος θα ξεχάσει τους τελευταίους δύο πολέμους, του '40, την μάχη της Πίνδου με τον ελληνοϊταλικό πόλεμο που στα δικά μας μέρη, τα οποία ανήκουν στην αντίπερα όχθη του Σαραντάπορου, στο Σμόλικα, έγιναν οι μεγάλες μάχες με τα γνωστά γεγονότα στον Πρ. Ηλία και στο Ταμπούρι, με τον Δαβάκη και τους λοιπούς άξιους μαχητές που αντιμετώπισαν την πανίσχυρη Μερραρχία «Τζούλια» και πιο κάτω, ο πρωτομάστορας της νίκης Χαρ. Κασιμήτρος. Ποιος θα ξεχάσει την αδελφοκτόνο σύρραξη στις κορυφές του Γράμμου Αρένες, Τσούκα Πέτσικ, Κιάφα, Γκούμπελ, Μαύρη Πέτρα, Μπανταρό, Στενό, Μπουχέτσι, Κάμενικ, στις κορυφές του Σμόλικα Ταμπούρι, Γύφτισσα, Κλέφτη, στο Βίτσι, στο Βόιο, όπου χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά οι λεγόμενες βόμβες ναπάλμ, με σημαντικές απώλειες κι από τις δύο πλευρές.

Το δράμα του Γράμμου στα 1949 αλλά κι ο θρύλος της Πίνδου του 1940, είναι βαθιά ριζωμένα στη μνήμη. Εκείνα που παραμένουν είναι τα ειρηνικά δρώμενα των ανθρώπων των τόπων του Γράμμου όπως στα υψίπεδα του Γράμμου που κυριαρχούσε το κτηνοτροφικό στοιχείο των πλούσιων βλάχων τσελιγκάδων με πρωτεύουσα τη Γράμμουστα (σημ. Γράμμος) που στην περίοδο της ακμής της (17ος και 18ος αιώνας) αριθμούσε περίπου 15.000 ψυχές κι αποτελούσε το οικονομικό κέντρο της περιοχής αλλά Αλή Πασάς και ο εμφύλιος ερήμωσαν το χωριό αναγκάζοντας τους κατοίκους να διαφύγουν. Σήμερα γίνεται προσπάθεια ανασυγκρότησης. Στις γύρω πλαγιές του Γράμμου άνθισαν τα μαστοροχώρια της Αλβανίας (στις περιοχές της Ερσέκας και της Όπορης), της Καστοριάς

το Επταχώρι (Μπουρμπουτσικό), η Κυψέλη (Ψέλσκο), η Χρυσή (Σλάτινα), το Πευκόφυτο (Βύσαντσκο), η Ζούζουλη, το Βογατσικό, το Άργος Ορεστικό (Χρούπιστα), ο Κωσταράς, η Λάγκα, το Μακροχώρι (Κωνοπλάτη), το Νεστόριο (Νεστράμι), το Νόστιμο (Νιστίμο), το Δενδροχώρι (Ντέμπελη), η Ιεροπηγή (Κωστενέτσι). Τα μαστοροχώρια της Κόνιτσας απλώνονται στη λεκάνη του Σαραντάπορου. Στα αριστερά προς το Σμόλικα τα χωριά Δροσοπηγή (Κάντισκο), η Λαγκάδα (Μηλίζιανη), η Καστανέα (Καστάνιανη), η Φούρκα, η Αγ. Παρασκευή (Κεράσοβο), η Πουρνιά (Σταρίτσιανη), η Μόλιστα (Μεσαριά), το Γαναδιό, το Μοναστήρι (Μποτζιφάρι), ο Νίκανορας (Κορτίνιστα), η Πηγή (Πεκλάρι), η Τράπεζα (Βράνιστα), η Εξοχή (Ζέλιστα), το Ελεύθερο (Γκρισμπάνι). Στα δεξιά του Σαραντάπορου η Πυρσόγιαννη, η Βούρμπιανη, η Οξιά (Σέλτη), η Θεοτόκος (Φετόκος), το Κεφαλοχώρι - Λυκόραχη (Λούπτσκο), η Πλαγιά (Ζέρμα), το Ασημοχώρι (Λισκάτσι), οι Χιονάδες, ο Γοργοπόταμος (Τούρναβο), το Πληκάτι, η Απομηνλίτσα (Ντένσκο), ο Πύργος (Στράτσιανη), ο Αμάραντος (Ιζβορος), η Αγ. Βαρβάρα (Πλάβαλη), η Πυξαριά (Μηλιθούκι). Τα χωριά αυτά είναι ανεξικρίβωτο για το πότε ιδρύθηκαν αλλά όλα συγκλίνουν στα 1600 με 1700 μ.Χ. Οι μαστοροί, αυτόφωτοι ειδικευμένοι τεχνίτες της πέτρας που διακρίθηκαν κι έχει μείνει σαν «οι μαστόροι που έχτισαν τον κόσμο».

Οι δεύτερες ονομασίες που αναφέρονται στα παραπάνω χωριά είναι ως επί το πλείστον σλαβικές. Σλαβικές φυλές από τον 5ο έως και τον 7ο αιώνα έκαναν επιδρομές στο Βυζαντινό κράτος κι όταν αυτό βρέθηκε σε δύσκολη θέση αδυνατώντας να αντιμετωπίσει τους πολλούς και διαφορετικούς εχθρούς όπως και την πανώλη που ελάττωσε κατά πολύ τον πληθυσμό, εγκαταστάθηκαν και σε περιοχές της Ελλάδας. Για ένα διάστημα λοιπόν τριών αιώνων οι Σλάβοι παρέμειναν ο κυρίαρχος και είναι βέβαιο ότι επηρέασαν το εθνογραφικό τοπίο της περιοχής. Άρχισαν να καλλιεργούν τη γη που κατέλαβαν, ξεκίνησαν να έχουν ειρηνικές σχέσεις με τον

ντόπιο πληθυσμό, στη συνέχεια προσπλητίστηκαν και τελικά εκπολιτίστηκαν απ' το Βυζάντιο. Οι Σλάβοι των κεντρικών και νότιων περιοχών της Βαλκανικής, έγιναν Έλληνες.

Ο Γράμμος αποτελεί ξεχωριστό φυσικό μνημείο ομορφιάς που θα ήταν αναγκαίο και ωφέλιμο να το γνωρίσουμε και να το επισκεπτόμαστε ορειβατώντας. Από την πλευρά του Νεστορίου Καστοριάς, υπάρχουν αρκετές επιλογές για ολοκληρωμένες

κυκλικές διαδρομές. Η διάσχιση του βουνού από Αετομηνλίτσα ή το Πληκάτι προς το χωριό Γράμμος, η διαδρομή προς την αλπική λίμνη Γκιστόβα και την κορυφή Τσούκα Πέτσικ 2.520 μ. καθώς και το ανέβασμα από το Κεφαλοχώρι προς την παλιά Λυκόραχη και τη λίμνη Μουτσιάλα στις Αρένες, από τον Αμάραντο και την Πυρσόγιαννη προς το Γκόλιο και το Κάμενικ.

Ο Γράμμος φορτισμένος ιστορικά από τα γεγονότα του εμφυλίου, έως και πριν μερικές δεκαετίες δεν αποτέλεσε αντικείμενο μελετών κι ερευνών, ώστε να αναδειχτούν οι φυσικές και οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητές του. Στόχος πρέπει να είναι η αποτύπωση του παρελθόντος για να βοηθήσει στην κατανόησή του, να αμβλύνει τα μίση και παράλληλα να αναδείξει το φυσικό πλούτο του Γράμμου και τη δυναμική του να στηρίξει αναπτυξιακούς στόχους με γνώμονα το σεβασμό του πανέμορφου αυτού ορεινού όγκου.

Περιστατικά της απελευθέρωσης του 1913 ►

Επιμέλεια Χαρίλαου Γ. Γκούτου
Ομ. Καθηγητή Παντείου Πανεπιστημίου

Πρωτοδημοσιεύονται εδώ αποσπάσματα από δύο επιστολές που έγραψε την 26-1-1913 και την 26-7-1913 στα Τρίκαλα ο εκεί εγκατεστημένος (ως δικηγόρος μάλλον) Δημήτριος Παπαβασιλείου, ο οποίος γεννήθηκε στην Σταρίτσα-νη περί το 1845 και είχε αδελφό τον Γεώργιο, διακεκριμένο δάσκαλο σε σχολεία της επαρχίας μας. Οι επιστολές περιέχουν πληροφορίες μοναδικές εν πολλοίς για περιστατικά του τότε απελευθερωτικού αγώνα και βρίσκονται στο αρχείο της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών. Είχαν αποσταλθεί στο Βουκουρέστι, στον Γανναδιώτη Δημήτριο Τζιμινάδη, εμπορικό ακόλουθο της Ελλάδας, ο οποίος είχε ζητήσει και λάβει πληροφορίες για τον αγώνα και από άλλους γνωστούς και καταγόμενους από την επαρχία (πρβλ. «Τα Καντσιώτικα», τχ. 18 και 19).

Οι επισκεφθέντες ημάς συγγενείς μας Τηλ. Καφές και Αν. Βρυζώνης ανεχώρησαν την 7ην τρ. μηνός μετά του αγωγιάτη Μπάτσικα εις Γρεβενά, όπου έφθασαν καλώς. Από Γρεβενά, αποχωρισθέντες του Μπάτσικα, συνεφώνησαν άλλον αγωγιάτην και αυτοί μεν έλαβον την εις Φούρκαν άγουσαν, ο δε Μπάτσικας την εις Κάνισκον και Πυρσόγιαννην. Ο Μπάτσικας, επανελθών την 18ην τρ. μηνός, μοι ανήγγειλε την κατ' εκείνον τον χρόνον συμβάσαν εις το χωρίον σύγκρουσιν των υπό τον Τσιακαντάναν και Σιδέρην ανταρτικών αποσπασμάτων προς 200 περίπου Τούρκους. Η συμπλοκή εγένετο εις την κάτω άκρα του χωρίου μας περί τα

Τσανάδικα σπίτια. Εφόνευσαν οκτώ Τούρκους και ετραυμάτισαν περί τους 20, εξεδίωξαν δ' αυτούς προς την Μόλισταν. Την επιούσαν επειράθησαν να επανέλθουν οι Τούρκοι από το Κόνισμα, αλλ' οι περί τον Τσιακαντάναν και Σιδέρην περί τους 70 προκατέλαβον τας εις το Κόνισμα και Λουπότσιαννην θέσεις, αφ' ετέρου δε ηκούσθη προσερχόμενος αρωγός εκ Καστάνιαννης και ο ηγούμενος Ζέρμας άγων περί τους 30 οπλοφόρους και υπεχώρησαν πάλιν οι Τούρκοι (περιμαζέματα τσιαντάρηδων όντες, ιδίως εκ Μακεδονίας) εις Μόλισταν και εκείθεν εις Στράτσιαννην, όπου συνήθως διαμένουσι. Υπάρχουν δε τοιαύτα πειναλέα συντρίμματα και εις τα χωρία Χιονιάδες, Τούρνοβον, Λισκάτσι. Τα ναυάγια ταύτα του εν Μακεδονία πολέμου έφερον και δύο τηλεβόλα, ώστε αι μεταξύ Σταρίτσας και Μολίστης ράχαι και φάραγγες αντήκησαν από τοιούτους κρότους, αλλά μόνον κρότους ξηρούς, των οβίδων μη εκρηγνυομένων καθόλου. Άλλοι δε τινές εκ της επαρχίας οδίται διέδωκαν ότι μετά ταύτα κατέλαβον το χωρίον μας Τούρκοι, αλλ' ουδεμία διαρπαγή ή καταστροφή διεδόθη διαπραχθείσα είτε εις Σταρίτσαννην είτε εις Μόλισταν ή αλλαχού. Λέγεται μόνον ότι εις την πρώτην εκείνην περί τα Τσανάδικα συμπλοκήν ελαφυραγωγήθησαν τρεις ή τέσσερες οικίαι εν τω χωρίω μας (.....).

Από ημερών ερευνώ να εύρω κατάλληλον πεζοπόρον, ον να πέμψω εις το χωρίον μας, κομίσοντα διακριβωμένας περί των γενομένων και της καταστάσεως πληροφορίας (.....). Προ των χριστουγέννων είχομεν συμφωνήσει

τον Μπάτσικαν δια 3 ναπολεόνια να μεταβή με γράμματά μας εις τα χωρία και να μας φέρη γράμματα εκείνων ων εσημειούτε εις τηλεγράφημά σας, αλλά, μεταβάς εις Καστάνιαννην, εύρε τα χωρία Μόλιστα, Στράτσιαννην και άλλα κατειλημμένα υπό τουρκικού στρατού και τα συγκοινωνίας διακεκομμένας και επανήλθεν άπρακτος τας παραμονάς των χριστουγέννων, ώστε δεν επληρώσαμεν τίποτε (.....). Τότε διέμενε τουρκικός στρατός εις Μόλισταν και Πυρσόγιαννην, εις δε την Στράτσιαννην πολύ περισσότερος, υπέρ τους 800, οι δρόμοι επιτηρούντο αυστηρώς και η μετάβασις από χωρίου εις χωρίον δεν ήτο ακίνδυνος (.....).

Γράφετε ότι η κοινότης Μολίστης παρήγγειλεν εις Γερμανίαν σπάθην 1000 φράγκων, ην να δωρήσθ εις τον λοχαγόν κ. Παπανικολάου, όστις πρώτος Έλλην αξιωματικός επάτησεν με στρατόν και απηλευθέρωσε την πατρίδα (.....).

Μαθόντες εκ Γρεβενών και Κοζάνης την στρατοδικειακήν καταδίωξιν των χωριανών μας Χρ. Σωτηρούλη και Κώστα Νιάνιον, την σοβαρότητα της κατηγορίας και την κατ' αυτών μανιώδη των Κερασοβιτών λύσσαν, συκοφαντούντων τα κάκιστα, απεφασίσαμεν να μεταβή ο Μιλτιάδης εις Αθήνας, όστις είχε φίλους μασονικούς εν των Υπουργείω Στρατιωτικών και τον πρόεδρον ενός συλλόγου και άλλους, και λάβη συστατικής επιστολάς προς τους Στρατοδίκας Κοζάνης, ίνα μη τυχόν ήκιστα πάθωσιν άνθρωποι αθώοι, αλλά ένεκα του τρομερού χειμώνας, των απόκρεω και των εορτών λόγω της πτώσεως του Μπιζανίου, δυσκόλως συνήντα τα πρόσωπα ων είχεν ανάγκη. Επανήλθεν εφωδιασμένος με καλώς συστάσεις και ειργάσθη επί της υποθέσεως κατ' επανάληψιν και αποτελεσματικώς. Οι υπόδικοι του Στρατοδικείου απηλλάγησαν εν Θεσσαλονίκη. Εκ των 200 δραχμών, ας αποστείλατε, εδαπανήσαμεν ποσόν. Δίκαιον είναι τα χρήματα ταύτα, εις φιλανθρωπικόν σκοπόν

δαπανηθέντα, να χαρισθώσιν εις ανθρώπους τοσαύτα παθόντας και πολύμηνον φυλακήν υποστάντας, άλλως να συνεννοηθώ μετά του Μιλτιάδου περί της ευρέσεως του υπευθύνου.

ΤΟ ΚΑΤΩ

Γράφει η Ηλέκτρα (Τσιγκούλη) Σαμαρά

Η τελευταία εικόνα που μου έχει μείνει απ' τη γιαγιά μου, είναι να τη βλέπω να δένει το μαντήλι της, να παίρνει το φακό και να κατηφορίζει προς το κατώ για να βρει κάτι, να τακτοποιήσει κάτι, να θυμηθεί κάτι ή ίσως και κάτι να ξεχάσει...

Σκοτεινό, ανήλιο, υγρό και σιωπηλό το κατώ, προ-καλούσε σε μας τα παιδιά τότε έναν φόβο και μια προκλητική περιέργεια. Στα σπίτια των χωριών τα κατώγια ήταν οι αποθήκες τους, τα εργαστήρια, οι κρύπτες... πολλές φορές είχαν τα ζώα τους εκεί, τα τυριά και τα παστά τους. Στο δικό μας ήταν τακτοποιημένα πολλά και διάφορα... εργαλεία, κιλίμια, νταμιτζάνες – κάποια περίοδο ζούσαν εκεί τα δύο αρνάκια μας, ο Ντάκος και η Μαρία ("χάθηκαν" κάποιο Πάσχα (γιατί άραγε;) κι από τότε δεν πήραμε άλλο ζώο στο σπίτι) – Τακτοποιημένο και καθαρό δεν θα σε αποθάρρυνε να κατέβεις, αν σε κάποιο σημείο η οροφή δεν ήταν τόσο χαμηλή που ένιωθες σαν να έμπαινες σε μικρή σπηλιά... φόβος και τρόμος... Κι όμως πίσω απ' αυτό το εμπόδιο ήταν ο χώρος με το φεγγίτη, ο χώρος που είχε ένα ντιβάνι για να ξεκουράζεται ο νοικοκύρης, είχε πάντα δροσιά εκεί κάτω και η γωνιά που βρισκόταν το μπαούλο – το σεντούκι το σκεπασμένο με το κιλίμι που ονειρευόμασταν ότι μέσα του έκρυβε θησαυρούς

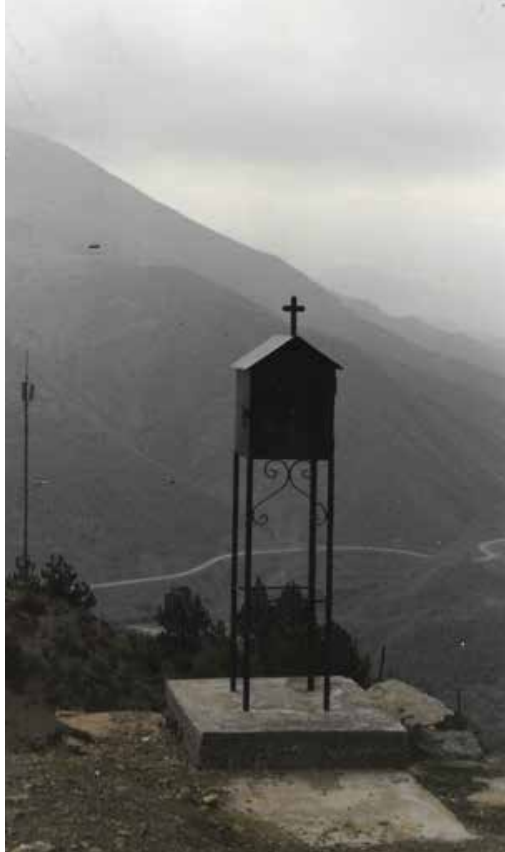
- Τι έκανες καλέ γιαγιά τόση ώρα στο κατώ;

- Τι να κάνω; Τακτοποιούσα το σεντούκι και για κοιτάτε τι βρήκα...

... κι έβρισκε τότε μια εικονίτσα, άλλες φορές πολύ-χρωμες χάντρες, ένα κουταλάκι ασημένιο σκαλιστό, μια κορδέλα ροζ γυαλιστερή, πλεχτά πασουμάκια και τόσα άλλα...

Καλά, πόσα πια χωράει αυτό το μπαούλο; Αναρωτιόμασταν...

Δεν αδειάζει ποτέ, μας απαντούσε η γιαγιά... όσο περνάνε τα χρόνια κι όσο βάζουμε ο καθένας μας κάτι δικό μας μέσα, αυτό σαν να μεγαλώνει για να χωρέσει όσα περισσότερα μπορεί... μέσα εδώ θα βρείτε πράγματα της μανίτσας και του παππού, δικά

μου, κάποια της μάνας σας και του πατέρα σας και σιγά σιγά και δικά σας. Κάθε σπίτι έχει το δικό του σεντούκι και μέσα εκεί φυλάσσονται όλες οι θύμψεις της οικογένειας, τα γέλια κι οι χαρές, η αγάπη και ο πόνος, τα γλέντια και τα δάκρυα.

- Και τότε γιατί το κρύβουμε κάτω στο κατώ που δεν το βλέπει κανείς; Γιατί δεν το φέρνουμε πάνω στο σπίτι να το ανοίγει όποιος θέλει όποια στιγμή θέλει; - Γιατί το σεντούκι του κάθε σπιτιού είναι το πιο γερό θεμέλιό του... τα θεμέλια δεν τα βλέπεις, ξέρεις ότι βρίσκονται εκεί για να στηρίζουν το σπίτι, ότι είναι η βάση που πάνω της στηρίζεται η πορεία της κάθε οικογένειας.

Η γιαγιά "έφυγε" πριν πολλά χρόνια κι εμείς μεγάλωσαμε κι αφήσαμε πολύ καιρό να περάσει χωρίς ν' ανέβουμε στο χωριό. Κλειστό το σπίτι, το βρήκαμε το περασμένο καλοκαίρι γερασμένο, με παράπονο κι απορία για τη μοναξιά του. Πόσο μικρότερο μου φάνηκε... αλλά ακόμα όμορφο, να αντέχει να κουβαλάει αναμνήσεις μιας ζωής ολόκληρης. Το πρώτο που έκανα ήταν ν' ανοίξω με λαχτάρα το παράθυρο στο πάνω δωμάτιο, και νά μπροστά μου οι όγκοι των γνώριμων βουνών, μια αίσθηση πατρίδας... μοιάζει σαν να μην έχει κλείσει αυτό το παράθυρο στην ψυχή μας ποτέ μέχρι σήμερα

Μπήκαμε, βγήκαμε, ήρθαν συγγενείς, ήπιαμε τον καφέ μας στη βεράντα, γνώριμη η αίσθηση αλλά πολύ διαφορετική απ' όταν γύρω απ' το τραπέζι της βεράντας κάθονταν τόσοι πολλοί γείτονες, θείοι, παππούδες, όλοι νέοι, λέγανε ιστορίες και γελοούσανε τόσο δυνατά που ακούγονταν μέχρι την πλατεία... αναπολήσαμε, σχεδιάσαμε, υποσχεθήκαμε, δακρύσαμε και έφτασε πολύ γρήγορα η μέρα της αναχώρησης. Το πρωί της μέρας αυτής πήρα πια την απόφαση να κάνω αυτό που απέφευγα... κατηφόρησα λοιπόν το δρόμο προς το κατώ μας και φτάνω στην ξύλινη πόρτα με το λουκέτο.

Ξεκλειδώνω, η πόρτα βγάζει έναν ήχο πόνου, κάτι σαν λυγμό... τη σπρώχνω σιγά σιγά – κάποιες αχτίδες του ήλιου τρυπώνουν μέσα και φωτίζουν δυο-τρεις γωνιές... ερημιά κι εγκατάλειψη – φόβος και συγκίνηση... Δεξιά ο χώρος που κάποτε είχαμε τον Ντάκο και τη Μαρία, απέναντι κρεμασμένο σαν εδώ και αιώνες, το σκουριασμένο δρεπάνι και δίπλα ένα τεράστιο μαύρο κλειδί (άραγε για πια πόρτα;) ... προχωράω, εδώ είναι που το δοκάρι του ταβανιού κατεβαίνει χαμηλά... σκύβω πολύ για να περάσω και αρχίζω να νιώθω το ακνό φως απ' το φεγγίτη του μέσα δωματίου.

Σιγά σιγά διακρίνω κάποια πράγματα πεταμένα εδώ κι εκεί... να το γκιούμι που παίρναμε νερό απ' τη Χώρας όταν είμασταν παιδιά, απέναντι η μαυρισμένη πυροστιά να ξυπνάει γεύσεις κι αρώματα από καυτή πρασόπιτα και μια σπασμένη κορνίζα, ποιος ξέρει ποια φωτογραφία αγκάλιαζε...

Και το σεντούκι; Το θεμέλιο που έλεγε η γιαγιά ότι στηρίζει το σπίτι και την οικογένεια; Γυρίζω και το βλέπω στην ίδια θέση εδώ και τόσα χρόνια... γυμνό, χωρίς την φανταχτερή κουρελού να το σκεπάζει, αλλά έτσι όπως έπεφτε μια αχτίδα ήλιου πάνω του φάνταζε το ίδιο επιβλητικό, στιβαρό και μυστηριώδες...

Το κλειδί είναι ακόμα επάνω... τι να κάνω; Να το ανοίξω; Τι θα βρω άραγε μέσα; Μήπως καμιά ζώνη από χάντρες απ' τις τόσες και τόσες που έφτιαξε η γιαγιά και δεν έχει μείνει καμιά; Μήπως την παλιά

μέθοδο εκμάθησης Ιταλικής γλώσσας που ταλαιπωρούσε τον πατέρα μου, ή κανένα απ' τα τραπεζομάνηλα με βελονάκι της μάνας που υπάρχουν σε κάθε συρτάρι και ντουλάπι; Λες να υπάρχει ακόμα η ζωγραφιά που είχα φτιάξει ειδικά για να την κρύψω εκεί ή μήπως ανακαλύψω τον Τσίτσο, το μαϊμουδάκι της αδερφής μου που χάθηκε κάποιο καλοκαίρι; Ο Νίκος κορνάρει για να φύγουμε... ξεχάστηκα εκεί κάτω.

Θέλω τόσο πολύ να ανοίξω το σεντούκι, αλλά νιώθω ότι έτσι βιαστικά, λίγο πριν την αναχώρηση, θα είναι σαν να προδίδω όλο μου το παρελθόν... κι όμως η νοσταλγία για τα περασμένα, πριν από απώλειες αγαπημένων, πριν από ρυτίδες, παραδοχές, πριν από επίπονες μάχες, αρκετές ήττες αλλά και δυνατές χαρές, σαν να σπρώχνει το χέρι μου να γυρίσει το κλειδί και ν' αγγίξει κάτι από παιδικά όνειρα, από έρωτα εφηβικό, κάτι απ' την ασφάλεια της συγγένειας και το δεσμό με την παράδοση που με τα χρόνια και με τους ρυθμούς της ζωής άφησα πίσω...

Πλησιάζω αποφασισμένη να κάνω το βήμα και να δω τί κρύβεται μέσα στο μπαούλο... θέλω να χαθώ στους θησαυρούς του κι ας γίνει ακόμα πιο δύσκολο μετά να κλείσω πίσω μου την πόρτα και να φύγω απ' το χωριό...

- Μα που είναι η Ηλέκτρα να τη δούμε πριν ξεκινήσετε; Ακούω απ' έξω τη θεία που ήρθε να μας χαιρετήσει.

- Τι κουβαλάς εκεί; ρωτάει ο Νίκος

- Τίποτα καλέ, λίγη πίτα για το δρόμο, ντομάτες απ' τον κήπο κι αγγουράκια, τσάι και λίγα αβγά...

Αχ, αυτό το ξεπροβόδισμα απ' τους συγγενείς και φίλους... πάντα με μια αγκαλιά, μ' έναν γλυκό λόγο και με τα πεσκέσια που γεμίζουν, όχι μόνο το πίσω μέρος του αυτοκινήτου, αλλά και την καρδιά... φτάνεις στην Αθήνα κι έχεις για κάποιες μέρες κάτι απ' το χωριό να σου θυμίζει ένα αληθινό «καλό ταξίδι» γεμάτο ζεστασιά

- Έρχομαι θεία, φωνάζω... κλείνω για λίγο τα μάτια και προσπαθώ να φυλακίσω μέσα μου αυτή τη στιγμή που μοιράζομαι με τις κρυμμένες αναμνήσεις που

αντέχουν στο χρόνο σ' αυτό το υπόγειο μέρος του σπιτιού... Δεν θα τις ταράξω αυτές τις αναμνήσεις... θα τις αφήσω ήσυχες μέχρι την επόμενη φορά που θα ξαναβρεθώ στον τόπο μου... και θέλω να προσθέσω και κάποιες ακόμα... εξάλλου το σεντούκι πάντα μεγαλώνει για να χωράει όσα περισσότερα μπορεί απ' τη ζωή του σπιτιού, έτσι δεν μας έλεγαν;

Απ' έξω ακούγονται γέλια και φωνές, μαζεύτηκαν και άλλοι.

- Χαιρετισμούς να δώσετε.

- Να προσέχετε στο δρόμο και να ξανάρθετε.

- Στα τσίπουρα ν' ανέβετε.

Ακούω την πόρτα να τρίζει – Αντε καλέ, έλα επιτέλους τι κάνεις τόση ώρα εδώ μέσα στα σκοτάδια;

- Τώρα τώρα, κάτι έψαχνα... περιμένε με...

Γυρίζω το κεφάλι για να πάω προς την έξοδο κι εκείνη τη στιγμή το λίγο φως που μπαίνει απ' τη σίτα του φεγγίτη πέφτει πάνω σε κάτι και με τυφλώνει... στρέφω το βλέμμα μου να δω και απέναντί μου κρέμεται ο καθρέφτης που κάποτε βρισκόταν στον τοίχο του

χωλ του σπιτιού – ο καθρέφτης «ΚΑΛΗΜΕΡΑ» που υπήρχε σχεδόν σε όλα τα σπίτια του χωριού... Ο καθρέφτης με τα τρία κοριτσίστικα ροδαλά πρόσωπα που χαμογελαστά μας έφτιαχναν τη μέρα, και έδιναν μια νότα ελπίδας, αισιοδοξίας και προσμονής κάθε πρωί... νά 'τος εκεί, να κρέμε-

ται σκονισμένος κι αραχνιασμένος, αλλά ολόισιος, με τα καλλιγραφικά του γράμματα και τα ξεθωριασμένα πια παστέλ χρώματά του...

Για μια στιγμή ρίχνω μια ματιά στο είδωλό μου μέσα του και περνάω από μπροστά μου σε γρήγορη κίνηση χιλιάδες εικόνες από περασμένα πρωινά, από ξυπνήματα με τις φωνές απ' τα κοκόρια, από μυρωδιές από ψημένο ψωμί με μέλι, απ' το λεωφορείο που έφευγε κάθε πρωί για Κόνιτσα, από ποτίσματα στους Κήπους κι άρωμα απ' τις ντομάτες, απ' τα γκόρτσα που κόβαμε απ' τα δέντρα, από τον ήχο των γαϊδουριών στα γκαλντερίμια, απ' το βουιτό της μέλισσας στα λουλούδια και τόσα τόσα άλλα...

Μια στιγμή και ένιωσα ότι όλα είναι εκεί, αισθάνομαι τα θεμέλια του σπιτιού και της ζωής μου γερά και δυνατά... δεν χρειάζεται ν' ανοίξω το σεντούκι – κουβαλάω μέσα μου πολλά περισσότερα και ανεξίτηλα... το αφήνω στη θέση του, να με περιμένει, θα ξανάρθω σύντομα... θα έρχομαι συχνά...

Η ξύλινη πόρτα είναι ορθάνοικτη, σκύβω να περάσω το χαμηλό δοκάρι και τρέχω έξω στον ήλιο του Αυγούστου. Κλειδώνω και με την καρδιά μου ελαφριά χάνομαι στις αγκαλιές των συγγενών... - Καλά, κλαίς? ρωτάει ο Νίκος λίγο πριν φτάσουμε στο γεφύρι... Δεν κλαίω, είναι το ποτάμι των αναμνήσεων που ξεχειλίζει...

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΕΡΑΣΟΒΟΥ ▶

Γράφει ο Δημ. Θεοδ. Στρατιανής, εκ Κερασόβου

Η ιστορία του «δάσους Κερασόβου» είναι στενά συνδεδεμένη με τις ιστορικές εξελίξεις στην περιοχή της Ηπείρου στην τότε οθωμανική αυτοκρατορία, στον ευρύτερο Βαλκανικό και διεθνή χώρο. Η ρίζα του δασικού ζητήματος του δάσους Κερασόβου ξεκινάει ουσιαστικά από τα μέσα των αρχών του 18ου αιώνας (1730 περίπου) και τούτο, διότι οι συνεχείς ρωσοτουρκικοί πόλεμοι(1) και η παρακμή της οθωμανικής αυτοκρατορίας εξανάγκασαν την τότε οθωμανική ηγεσία να αποσύρει δυνάμεις από την περιφέρεια της Ηπείρου, όπου δεν αντιμετώπιζε ιδιαίτερα προβλήματα, και να αποσιωθεί στην αντιμετώπιση της Ρωσίας και άλλων ανερχόμενων περιφερειακών δυνάμεων, οι οποίες επιβουλεύονταν την κυριαρχία της. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ανέλθουν στην τοπική Διοίκηση γηγενή φιλόδοξα εξισλαμισθέντα ή μη στοιχεία. Η κρατική εποπτεία και ασφάλεια ατόνησε, με αποτέλεσμα να εύρουν πρόσφορο έδαφος τα διάφορα κακοποιά στοιχεία, το πλείστον των οποίων ήταν αλβανικά, να επιβάλλουν στην ύπαιθρο την τρομοκρατία, την ληστεία και την ανασφάλεια.

Το πολυπληθές Κεράσοβο, με μεγάλη εδαφική έκταση, καθ' ολοκληρίαν χριστιανικό, παραγωγικό με τα μέτρα της εποχής, έγινε στόχος των ληστροικών αυτών επιδρομών. Προς αποφυγή διαρπαγών και κακώσεων αναγκάστηκε, όπως και πλήθος άλλων χωριών, να ζητήσει την προστασία κάποιου ισχυρού Οθωμανού, προς τον οποίον κατέβαλε ετήσιο επίδομα, αγαλίκι ονομαζόμενο, γρόσια 120 ετησίως(2). Οι προσφέροντες προστασίαν Οθωμανοί είχαν καταγωγή από το χωριό Φράσερη(3) της Πρεμετής και τα ονόματά τους Μουαλής και Γιακούπ. Εξ αιτίας όμως της γενίκευσης του καταναγκαστικού τούτου φόρου στην ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου και Μακεδονίας, η οθωμανική Διοίκηση με αυτοκρατορικό ιραδέ απαγόρευσε αυτόν το έτος 1830.

Μετά παρέλευση τριετίας εμφανίσθηκαν οι ως άνω και απαίτησαν την καταβολή του καταργηθέντος ήδη φόρου, προσαυξημένου από τα 120 στα 1200 γρόσια. Από το έτος αυτό και εντεύθεν άρχισε η διαμάχη με τους ως άνω, η οποία αναλόγως της πολιτικο-οικονομικής κατάστασης της οθωμανικής Διοίκησης και των διεθνών εξελίξεων είχε διάφορες διακυμάνσεις. Οι Κηρασοβίτες, προς απόκρουση των απαιτήσεων των ειρηνέων μπέδων, προσέφυγαν στον Γενικό Διοικητή Μοναστηρίου Μαχμούτ Μουσταφά, στην Διοίκηση του οποίου υπαγόταν η Νομαρχία Ιωαννίνων και πέτυχαν το έτος 1249 (1833) να εκδοθεί φερμάνι, με το οποίο διατασσόταν ο Διοικητής Ιωαννίνων να συμμορφωθεί με τον σουλτανικό ιραδέ που καταργούσε τον φόρο. Ως συνεπεία των ανωτέρω, εκδόθηκε το έτος 1257 (1841) δικαστική απόφαση που απαγόρευε στους ανωτέρω Αλβανούς μπέδες την είσπραξη του καταργηθέντος φόρου (αγαλίκι). Έτσι, αυτοί απείχαν από την είσπραξη, αλλά, εκ της παραγωγικότητας του Κερασόβου κεντρίζομενοι, ουδέποτε εγκατέλειψαν τις προσπάθειές τους, προσδοκώντας προς τούτο τις κατάλληλες συνθήκες και τον εύθετο χρόνο.

Δέον εδώ ν' αναφερθεί ότι ο 19ος αιώνας είναι αιώνας ανακατατάξεων και εθνικής αφύπνισης των λαών των Βαλκανίων (Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι, Ρουμάνοι). Κατ' εξαίρεση, οι Αλβανοί είναι όχι μόνον αμέτοχοι στις επαναστάσεις εναντίον των Τούρκων, αλλά πιστοί δούλοι τους, τίποτε δεν τούς χωρίζει από αυτούς, αλλά συμπράττουν και συμπολεμούν ως Τουρκαλβανοί. Ως μουσουλμάνοι δε, έμπιστοι των Σουλτάνων, πάντοτε απολαμβάνουν την μερίδα του λέοντος στην διανομή του πλούτου και των αξιωμάτων. Αυτή ήταν η αιτία που δεν έρχονταν σε αντίθεση και δεν προέβαιναν σε επαναστάσεις. Οι Κηρασοβίτες είχαν την ατυχία να έχουν απέναντί τους την οικογένεια Φράσερη ή Φράσερη(3), η οποία δια των μελών της, εκ των οποίων πολλά είχαν ελληνική

παιδεία(4), είναι από τους πιο δραστήριους παράγοντες στη καθιέρωση της αλβανικής ιδέας και γλώσσας και την ίδρυση του αλβανικού κράτους. Θα τους συναντήσουμε να συμμετέχουν και να ενεργούν συνεργαζόμενοι με τους Οθωμανούς και τους Ιταλούς ενάντια στα εθνικά μας συμφέροντα, αγωνιζόμενοι δια την μη παραχώρηση της Ηπείρου στην Ελλάδα, προσβλέποντας στην ενσωμάτωση της περιοχής σε μελλοντικό αλβανικό κράτος. Κατοικώντας δε στα τότε αστικά κέντρα (Κόνιτσα, Ιωάννινα, Κωνσταντινούπολη κ.λπ.) είχαν τον χρόνο, την οικονομική ευχέρεια, την θέση τους στην διεφθαρμένη οθωμανική Διοίκηση(5) και εκμεταλλεζόμενοι το θρήσκευμα και την φιλοχρηματία των ημετέρων χριστιανών, παροικούντων εν Ιερουσαλήμ, είχαν τη δυνατότητα να προωθήσουν ποικιλοτρόπως τις μύχιες σκέψεις τους, εν αγνοία των κατοίκων του Κερασόβου, που εργάζονταν σκληρά για την επιβίωσή τους και απείχαν των πλαγίων μεθόδων. Κατόρθωσαν, τοιουτοτρόπως, να επιβάλουν στους αγνοούντες την διαφορά ανάμεσα στο «αγαλίκι» και το «ταιφλίκι», ότι το Κεράσοβο ήταν ταιφλίκι τους. Ως τέτοιο αναφέρεται και στον στατιστικό πίνακα της περιοχής Ιωαννίνων που δημοσιεύεται το 1854 στην «Χρονογραφία της Ηπείρου» από τον Π.Α.Π.(6).

Ο εύθετος χρόνος και η αφορμή δόθηκαν το 1862, όταν εξερράγη η Κρητική επανάσταση. Εξ αιτίας της, η Διοίκηση της Ηπείρου ανατέθηκε σε Αλβανούς μουσουλμάνους, ο δε φανατισμός εναντίον των Ελλήνων ορθοδόξων αυξήθηκε υπέρμετρα. Επωφεληθέντες οι ως άνω μπέηδες αξίωσαν, άνευ τίτλου ή δικαιώματος(7), αντί του συμφωνημένου ποσού προστασίας (αγαλίκι), το τρίτον των παραγόμενων καρπών(8). Έκτοτε χρονολογούνται πολυετείς δικαστικές διαμάχες μέχρι και το 1938. Την χρονική περίοδο 1861-1913, εξ αιτίας των εθνικών διεκδικήσεων και της προσπάθειας επιβολής του αλβανικού εθνικισμού(9), προκλήθηκαν πολλά δεινά στο Κεράσοβο. Την περίοδο αυτή έγιναν διώξεις πολλών Κερασσοβιτών· πολλοί εξαναγκάστηκαν να αποδημήσουν, οι περισσότεροι κατέφυγαν στα ορεινά χωριά της Καλαμπάκας και αρκετοί εντάχθηκαν στον ένοπλο αγώνα συμμετέχοντες σε αντάρτικα κινήματα(10). Το φθινόπωρο του 1864 οι κλέφτες Νταβελαίοι, ευρισκόμενοι στο Κεράσοβο, πιθανώς εκβίασαν τον ευρισκόμενο στο Κεράσοβο Μουσλή μπέη Φράσαρη, τον οποίο, στην προσπάθειά του να φύγει κρυφώς, σκότωσαν μαζί με τη συνοδεία του στην θέση «Μαντρινιά», πλην ενός Τούρκου σούμπα-

ση (δραγάτη) ονόματι Φέκος, τον οποίον έκρυψαν και διέσωσαν οι Κερασσοβίτες. Θάφτηκαν επί τόπου και η τοποθεσία, αν και ανήκει στην κτηματική περιφέρεια του Κερασόβου, λόγω δηλώσεων ότι δεν ανήκει σ' αυτό και για την αποφυγή αντιπoiών από την τουρκική Διοίκηση, έγινε αντικείμενο διενέξεων με την όμορη κοινότητα της Πουρινιάς (Σταρίτσιανη), η οποία προσέτρεξε να την οικειοποιηθεί. Δέον να αναφερθεί ότι το κατάλυμα και οι αποθήκες του μπέη λεηλατήθηκαν και κάηκαν(11). Όπως παραπάνω αναφέραμε, στο χρονικό αυτό διάστημα η οικογένεια Φράσαρη πρωτοστάτησε, μέσω των μελών της Νάιμ, Σάμι, Abdul(12), κ.λπ., για την αυτονομία της Αλβανίας, με δραστηριότητα στην Ήπειρο, την Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη. Θύμα τους έπεσε και η αντιπροσωπεία των Κερασσοβιτών που μετέβη στην Κωνσταντινούπολη το 1901 (13) για την επίλυση του θέματος του χωριού. Έγιναν αντιληπτοί, κατηγορήθηκαν στην τουρκική Διοίκηση ως μέλη του «Ελληνικού Κομιτάτου», συνελήφθησαν, φυλακίστηκαν και εκδιώχτηκαν, με την προτροπή να μην ξαναεπανεέλθουν. Σε όλο αυτό το διάστημα η καταβολή του γεωμόρου, όταν αυτό καταβαλλόταν, πάντα βιαιώς καταβαλλόταν. Σχετική είναι και η παρακάτω απόδειξη είσπραξης της 8ης Οκτωβρίου 1904.

«Ο Υποφαινόμενος Ουζεήρη Τσαούσης επειδή διωρίσθην μεμούρης με διαταγήν του Καϊμακάμη Βέη Κονίτσης δια να λάβω από τους κατοίκους του Κερασόβου το ήμορον Τζεμπριέ (βιαίως) και με Τζεμπριέ τρόπον υποχρεώνω και βιάζω αυτούς τους χριστιανούς να φορτωθούν και να φέρουν τα γενήματα εις το μεσοχώρι εις το κουτσέκι. Όταν δίδω το παρόν μου εις χειρας της Μουκταροδημογεροντίας Κερασόβου και υποφάινομαι.

*1904 Οκτωβρίου 8 Κεράσοβον
Ο Μεμούρης Τσιανταρμά Τσιαούσης Ουζεήρ
υπογραφή ιδιόχειρος και σφραγίς» (14)*

Η παρουσία μελών της οικογένειας Φράσαρη στα κέντρα διοίκησης (Κόνιτσα, Ιωάννινα, Κωνσταντινούπολη) (15) θεωρήθηκε υπεύθυνη για την απώλεια του κτηματολογικού βιβλίου (16) του έτους 1303 (1887), η οποία είχε ως αποτέλεσμα την αδυναμία σύγκρισης των εν αυτό κτηματολογικών στοιχείων με τα κτηματολογικά στοιχεία του κτηματολογικού βιβλίου του Νοεμβρίου του έτους 1326(1910), με βάση τις εγγραφές του οποίου εκδόθηκαν οι τίτλοι ιδιοκτησίας 54/1-08-1326(1910) - 357/Ιουλίου 1327(1911) - 427/02-1326(1910), τους οποίους

προσκόμισε η πλευρά των διεκδικητών.

Μετά την απελευθέρωση, η οικογένεια Φράσαρη υπέβαλε, μέσω του Κ. Κρίττα κατοίκου Λαμίας ως ενοικιαστού, αίτηση και πίνακα υλοτομίας στο δάσος Κερασόβου. Προσκόμισαν τρεις τίτλους, εκ του κτηματολογίου Κων/πόλεως του έτους 1915, για εκτάσεις θερινής βοσκής, που έφεραν μόνον την σφραγίδα του εν Κωνσταντινουπόλει Υπουργείου του κτηματολογίου, όχι όμως υπογραφή είτε Υπουργού, είτε αναπληρωτού ή άλλου υπαλλήλου, και είχαν παρατύπως χαρακτηρισμένα, υπό τύπον παρατηρήσεως, ως ιδιωτικά τα εντός της θερινής βοσκής δάση (17).

Την 17ην Σεπτεμβρίου 1916, κατέθεσαν στα Ιωάννινα, μέσω επιτροπής, οι κάτοικοι του χωριού «πρόσκλησιν εις αγωγήν» κατά του Τεκιά βέη Φράσαρη. Εξ αιτίας όμως της ιταλικής κατοχής της Επαρχίας Κονίτσης, απαγορεύτηκε στους κατοίκους η μετακίνηση στα Ιωάννινα, με αποτέλεσμα την απόρριψη αυτής ερήμην των κατοίκων με την με αριθ. 116/1916 απόφαση του Πρωτοδικείου Ιωαννίνων.

Τον Αύγουστο του έτους 1918, με την βοήθεια των εν Βορείω Ηπείρω ιταλικών Αρχών, πέτυχαν οι εκ Φράσαρης μπέηδες, παρά του τότε Γενικού Διοικητή

Ηπείρου κ. Στεργιάδου (μετέπειτα Σμύρνης), την βιαιά είσπραξη γεωμόρου δια της αποστολής αστυνομικής δύναμews τριακοσίων ανδρών. Δόθηκε τμήμα των δημητριακών καρπών όχι ως γεώμορο στους μπέηδες, αλλά στα όργανα της εξουσίας ως φόρος έκτακτος προς το κράτος.

Ομοίως και το έτος 1919, επιβλήθηκε ως ανωτέρω η καταβολή γεωμόρου, το οποίο καταβλήθηκε με χρηματικό ποσό μη αναφερόμενο, αντί δημητριακών καρπών (18). Το αυτό έτος, με την με αριθ. 4/22-05-1919 απόφαση προσωρινών μέτρων του Ειρηνοδικείου Κονίτσης, επιδικάζεται προσωρινώς η νομή των βοσκήσιμων γαιών υπέρ των κατοίκων.

Ακολούθως, η επίλυση του ιδιοκτησιακού θέματος του δάσους Κερασόβου παραπέμφθηκε στο Διοικητικό Δικαστήριο του Υπουργείου Γεωργίας, ενώπιον του οποίου η εκπροσώπηση της Κοινότητας και των κατοίκων δεν ήταν η πρόπευσα, απέναντι στην συγκροτημένη υπεράσπιση των διεκδικητών.

Την 26ην Φεβρουαρίου 1924 δημοσιεύτηκε η υπ' αριθμ. 26 απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου του Υπουργείου Γεωργίας με την οποία επιλύθηκε, σύμφωνα με τον Ν. 2939, η διαφορά μεταξύ Δημοσίου και ιδιωτών (και όχι μεταξύ ιδιωτών) και

ανεγνώρισε τους αναφερομένους στο υπ' αριθμ. 10/21-06-1923 πιστοποιητικό του Μουφτή Κονίτσης ως ιδιοκτήτες της επίδικης έκτασης «Πλάκα - Σμόλκαν ή Σμολένκαν», με τα όρια που περιγράφονται στο πιστοποιητικό του διερμηνέα του Πρωτοδικείου Ιωαννίνων με αριθμ. 1499/15-03-1923.

Τα όρια της έκτασης που περιγράφονται στο ανωτέρω πιστοποιητικό είναι τα ακόλουθα: «Θέσις "Πλάκα - Σμόλκαν ή Σμολένκα" εκτάσεως 15000 στρεμμάτων, αντιστοιχούντων προς 5500 νέα περίπου στρέμματα, και ήτις ορίζεται: ανατολικώς με θερινήν βοσκήν (γιαλλακιγιέ) των χωρίων Σαμαρίνης και Φούρκας, βορείως με βοσκήν του χωρίου Κάντσικου, δυτικώς με τσιφλίκιον Κερασόβου και νοτίως με τα χωρία Πάδες, Γρίσμπαν και Σταρίτσανη». Τα αναφέρω, διότι μεταγενέστερα η ερμηνεία των ορίων από την δασική Υπηρεσία μας δημιούργησε πρόσθετα προβλήματα.

Ακολουθώντας, το 1925, υπό των ιδιοκτητών υποβλήθηκαν πίνακες υλοτομίας, εγκρίθηκαν και ανατέθηκε απ' αυτούς η υλοτομία το 1927 σε ιδιώτη ονόματι Λάπα. Η ολότητα των κατοίκων και η Κοινότητα Κερασόβου αντέδρασαν βιαίως και εκδίωξαν τους υλοτόμους. Ως συνέπεια των ανωτέρω, εφαρμόστηκε το άρθρον 83 του Ν. 3077, με την σύσταση της προβλεπόμενης τριμελούς επιτροπής, η οποία την 21/11/1927 αναγνώρισε ως κατόχους και διαχειριστές του δάσους τους κατοίκους του Κερασόβου. Η ως άνω απόφαση έγινε υποχρεωτική δια της με αριθ. 10742/10-02-1928 απόφασης του Υπ. Γεωργίας. Κατ' αυτής της απόφασης δεν υποβλήθηκε ένσταση από τους πρότερα αναγνωρισθέντες ιδιοκτήτες, οπότε παρελθούσης της σχετικής προθεσμίας αυτή κατέστη αμετάκλητη. Έκτοτε το δάσος διαχειριζόταν από «Διαχειριστική Επιτροπή» των κατοίκων ως συνιδιόκτητο.

Αντί ένστασης, η οικογένεια Φράσαρη επέλεξε την προσφυγή στη δικαιοσύνη με την κατάθεση, την 21η Μαρτίου 1932, αγωγής «περί κυριότητας» κατά της Κοινότητας και των κατοίκων στο Πρωτοδικείο Ιωαννίνων. Δεν εγκατέλειψαν όμως και την εξωδικαστική επίλυση του θέματος, εκμεταλλευόμενοι την φήμη της οικογενείας των και την τοθέτηση μελών της σε υψηλές θέσεις στον κρατικό μηχανισμό της Αλβανίας. Το 1932, υπουργός εθνικής οικονομίας της Αλβανίας ήταν ο Μεχδή Φράσαρη. Με τα με αριθ. 191/27-03-1932 και 888//03-05-1932 έγγραφά του απαιτεί την επίλυση του θέματος του δάσους Κερασόβου. Ο Έλληνας επιτετραμμένος

στην Αλβανία Παν. Πιπινέλης σε έγγραφο του την 10-07-1932 ζητά «όπως εuaρεστούμενοι, εξετάσετε μετ' ευμενείας τα αιτήματά του». Με το υπ' αριθμ. 8221-8954/Α/4/1/10-10-1933 απαντητικό έγγραφο, το Υπουργείο Εξωτερικών ενημερώνει τον πρέσβη και αναγράφει ότι «ήδη, όμως, το Υπουργείον Γεωργίας, εν τη επιθυμία αυτού, όπως φανή ευάρεστον εις την οικογένειαν Φράσαρη, εμερίμνησεν ίνα ψηφιστεί παρά των νομοθετικών σωμάτων ο νόμος "περί παροχής προθεσμίας προς άσκησην προσφυγής κατά των αποφάσεων της Επιτροπής του άρθρου 83 του Ν 3077"». Σε έτερο σημείο συνιστά στην οικογένεια Φράσαρη να μην κωλυσιεργεί δια διαρκών αναβολών την εκδίκαση της υπόθεσης στο Πρωτοδικείο και ενημερώνει εμπιστευτικά τον πρέσβη ότι υπάρχει πρόταση του τοπικού βουλευτή κ. Α. Μυλωνά, η οποία θα προωθηθεί σε περίπτωση κακής εξέλιξης της δικαστικής διαμάχης για την οικογένεια Φράσαρη, που έχει ως εξής: «Δι' αυτής προτείνεται όπως, κατά το προηγούμενον των 16 χωρίων Φιλιατών (διεκδικούμενα τσιφλίκια), χορηγηθή εις τους Φράσαρη η αποζημίωσις ουχί δια την απώλειαν της κυριότητος του περιού πρόκειται κτήματος, αλλά δια την απώλειαν του δικαιώματος του ονομαζομένου "αγαλικίου". Το ποσόν εις ό θ' ανέλθη, σε περίπτωση αποδοχής της προτάσεως Μυλωνά, η αποζημίωσις αύτη, πάντα πληρωτέα εις ομολογίας, ... επαφίεται εις τον κ. επί των Οικονομικών Υπουργόν, κατά την συζήτησιν ενώπιον των νομοθετικών σωμάτων». (Σημ. Συντ. Ο ραγιαδισμός στο μεγαλείο του).

Την 18ην Ιανουαρίου 1934, εκδίδεται από το Πρωτοδικείο Ιωαννίνων η με αριθμ. 42/934 προσωρινή απόφαση(20), η οποία αναβάλλει την έκδοση οριστικής απόφασης, δίδει προθεσμία 60 ημερών για την προσκόμιση πρόσθετων αποδείξεων από αμφότερους του συμμετέχοντες στη δίκη. Κατ' αυτής υποβλήθηκαν εφέσεις εκ μέρους των εναγόντων και εναγομένων και προσδιορίστηκαν να εκδικασθούν στο Εφετείο Κέρκυρας.

Το 1934, ιδρύεται, με προτροπή και της Αγροτικής Τραπέζης, ο «Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Διαχείρισης Συνιδιόκτητου Δάσους Κερασόβου Κονίτσης»(21), ο οποίος αντικαθιστά την «Διαχειριστική Επιτροπή» των κατοίκων.

Το 1935, ανατίθεται στον δασολόγο κ. Ι. Κατσούλη η σύνταξις διαχειριστικής έκθεσης του συνιδιόκτητου δάσους Κερασόβου.

Την 18ην Ιανουαρίου 1937, το Υπουργείο Εσωτερικών, με το υπ' αριθμ. 93702 έγγραφό του (αποτέλεσμα

προηγούμενης αλληλογραφίας με το Υπουργείο Γεωργίας) προς την Γενική Διοίκηση Ηπείρου, γνωματεύει ότι το δάσος Κερασόβου ανήκει στην κατηγορία των «μπαλταλικών», τα οποία κατά το άρθρο 63 του Δασικού Κώδικα παραχωρήθηκαν κατά κυριότητα στις Κοινότητες υπέρ των μελών των οποίων ήσαν ανέκαθεν προωρισμένα. Η Γενική Διοίκηση Ηπείρου, με το υπ' αριθμ. 28735/26-06-1937 έγγραφο προς την Αγροτική Τράπεζα, την ενημερώνει ότι διατάχθηκε ο Πρόεδρος (του Αναγκαστικού Συνεταιρισμού) να παραδώσει την διαχείριση και την κατοχή αυτού στον Πρόεδρο της Κοινότητας, πλην όμως αυτός

δεν συμμορφώθηκε(22) και αρνείται την παράδοση, εκτός και αν διαταχθεί από την εποπτεύουσα Τράπεζα.

Την 12ην Νοεμβρίου 1938, με την υπ' αριθμ. 118/1938 απόφαση(23) του Εφετείου Κέρκυρας απορρίπτονται οι εφέσεις των εναγομένων και εναγόντων κατά της υπ' αριθμ. 42/1934 αποφάσης του Πρωτοδικείου Ιωαννίνων. Με την ανωτέρω απόφαση κλείνει οριστικώς η υπερεκαντοταετής διαμάχη με την οικογένεια Φράσαρη και αρχίζει νέα διαμάχη με την ελληνική γραφειοκρατία στην οποία θα αναφερθούμε μελλοντικώς.

Σημειώσεις

- (1) Στο χρονικό διάστημα 1568-1917 έγιναν 12 ρωσοτουρκικοί πόλεμοι.
- (2) «Κεράσσοβον Κονίτσης και ο δικαστικός αγών», σελ. 2, 1915, του Γ. Δ. Σακκά.
- (3) «Φράσαρη χωρίον της διοίκησης Πρεμετής», αναφέρεται στην «Χρονογραφία της Ηπείρου», τόμος 2, σελ. 375. | Εξ αυτού και το επώνυμο του γένους Φράσαρη ή Φράσαρη.
- (4) Νάιμ Φράσαρη (1848-1900) και Σάμι Φράσαρη σπούδασαν στη Ζωσιμαία Ιωαννίνων. Ο πρώτος έγραψε και ποιήματα στην ελληνική γλώσσα. | «Ο Ελληνισμός στην μητροπολιτική περιφέρεια της Κορυτσάς», σελ.233, του Ελευθ. Απ. Καρακίτσιου.
- (5) Μέλη της οικογενείας είχαν εκλεγεί βουλευτές, αναφέρεται σε αναφορά των κατοίκων.
- (6) Από τα 59 χωριά της διοίκησης Κονίτζης, 29 αναφέρονται ως ελεύθερα, 2 ως εθνικά και 28 ως ιδιόκτητα. | «Χρονογραφία της Ηπείρου», τόμος 2, σελ.339.
- (7) Ισχυρίστηκαν ότι κάπκαν μετά της οικίας των προ εξήντα ετών (1861-60=1801) ;;
- (8) Εκ της αναφοράς της 10-05-1920 των κατοίκων Κερασόβου προς τον Πρωθυπουργό. | Εκ του φακέλου του δάσους Κερασόβου στο Υπουργείο Γεωργίας.
- (9) Νάιμ Φράσαρη και Σάμι Φράσαρη πρωτοστάτησαν στη δημιουργία γραπτής αλβανικής γλώσσας, με την σύνταξη δίτομου αναγνωστικού, αλφαβηταρίου και γραμματικής αλβανικών, κ.λπ. | «Ο Ελληνισμός στην μητροπολιτική περιφέρεια της Κορυτσάς», σελ. 239-241, του Ελευθ. Απ. Καρακίτσιου.
- (10) Απο τα «Ιστορικά γεγονότα Κερασόβου Κονίτσης», του Λάζαρου Τζίνα.
- (11) Αφήγηση Ηλία Τσιτάσιου, 09-09-1987.
- (12) Abdul Frasherî (1839-1892) ήταν υποψήφιος της οθωμανικής αυτοκρατορίας. | «Ο Ελληνισμός στην μητροπολιτική περιφέρεια της Κορυτσάς», σελ.234, του Ελευθ. Απ. Καρακίτσιου.
- (13) Δ. Σαμαράς.
- (14) «Κεράσσοβον Κονίτσης και ο δικαστικός αγών», σελ. 5, 1915, του Γ. Δ. Σακκά. | Το πρωτότυπο βρίσκεται εις χείρας Αθανασίου Γεωργίου.
- (15) Στην αναφορά της κοινότητας Κερασόβου της 15/02/1923, σελ. 4, αναφέρεται ότι ο αδελφός των αντιδίκων Γκανή Βέης ήταν βουλευτής και ως Νεότουρκος εκ των πλέον δραστηρίων και ισχυρών μελών του κρατούντος κομιτάτου «Ενωσις-Πρόδοος».
- (16) Αναφέρεται στη σελ. 6 του υπομνήματος της 2ας Ιανουαρίου 1924 του πληρεξουσίου της οικογενείας Φράσαρη δικηγόρου κ. Ιωάννη Κοκκίνη.
- (17) Γνωμάτευση 23-09-1916 του ειδικού νομικού Συμβούλου του Υπουργείου Οικονομικών κ. Ελευθεριάδου, δια της οποίας κρίνονται αναξιόπιστοι.
- (18) Αναφορά κατοίκων της 10-05-1920 προς τον Πρωθυπουργόν της Ελλάδος.
- (19) Έγγραφο με αριθμ. 55/12-04-1924.
- (20) «Το Κεράσσοβον Κονίτσης και ο δικαστικός αγών», σελ 41-52, επανέκδοση 1975 από τον Στέφανο Φωτιάδη.
- (21) Με την υπ' αριθμ. 59749/1934 εγκρίθηκε το καταστατικό του συνεταιρισμού από το Υπουργείο Γεωργίας και τέθηκε ο συν/σμός υπό την εποπτεία της Αγροτικής Τράπεζας.
- (22) Υπ' αριθμόν 20/26-05-1937 αναφορά του συν/σμού προς την Γενική Διοίκηση Ηπείρου.
- (23) «Το Κεράσσοβον Κονίτσης και ο δικαστικός αγών», σελ 52-58, επανέκδοση 1975 από τον Στέφανο Φωτιάδη.

Ας πάρουμε τα βουνά ►

Γράφει και επιμελείται ο Βασίλης Μπίτος

Μυστηριώδη, απροσπέλαστα, επικίνδυνα, τα βουνά αποτελούν αντικείμενο πάθους για όλους. Κορυφές που πρέπει να κατακτηθούν από τους ορειβάτες, χιονισμένες πλαγιές για τους λάτρεις των σπορ, κατοικίες θεών για άλλους, τόποι επιστημονικής έρευνας για τους ζωολόγους, τους βοτανολόγους και τους ηφαιστειολόγους ή απλά τόπος περιπάτου και δραστηριοτήτων για άλλους. Ας ψάξουμε στους μύθους και στις ιστορίες του λαού μας, για να δούμε πόσο τα βουνά έχουν επηρεάσει τη διαμόρφωση των παραδόσεων, των ηθών και των εθίμων της χώρας μας.

Το ελληνικό βουνό έχει βαθιά χαραγμένη ιστορία. Από τα χρόνια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, τον αγώνα της ανεξαρτησίας, των αρματολών και των κλεφτών, των αγροτών που έγιναν αντάρτες στην περίοδο της Κατοχής και του Εμφυλίου.

Το βουνό όμως αφέθηκε πλέον. Όταν η κυβέρνηση Βενιζέλου, στο πλαίσιο της γλωσσοεκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, με πρωτεργάτες τον Δημήτρη Γληνό και τον Αλέξανδρο Δελμούζο, εισήγαγε το Αναγνωστικό της Γ' Δημοτικού «Τα ψηλά Βουνά» πριν περίπου έναν αιώνα, σηκώθηκαν λυτοί και δεμένοι εναντίον του, διότι το πρότυπο που πρόβαλλε στα παιδιά τότε δεν ήταν εθνικώς προσήκον, ως θέμα και ως γλωσσικό ύφος. Αξίζει να θυμόμαστε τα ψηλά βουνά της Ελλάδας. Από εκεί μάθαμε και θα μαθαίνουμε για εμάς. Η ορεογνωσία είναι αυτογνωσία.

Υπάρχουν βουνά στον πλανήτη μας, τα οποία σε κάποιες θρησκείες θεωρούνται ιερά. Έχουν

αποτελέσει σκηνικό για πολλούς θρύλους. Το πιο σημαντικό σημείο του βουνού είναι συνήθως η κορυφή του. Ίσως επειδή είναι πιο κοντά στον ουρανό ή στα ουράνια σώματα. Θεωρούνται πηγή δύναμης και προκαλούν δέος και σεβασμό. Ας γνωρίσουμε μερικά: Ξεκινώντας από τον δικό μας τον Όλυμπο, το βουνό των θεών, κατά την ελληνική μυθολογία (αρχαία ελληνική θρησκεία) και το Άγιον Όρος (Χριστιανισμός) και ταξιδεύοντας σε άλλες περιοχές του πλανήτη, όπως στην Ιαπωνία το όρος Φούτζι 3.776 μ., στην Κίνα το όρος Εμεί 3.099 μ. (ένα από τα τέσσερα βουνά του Βουδισμού), το όρος Σινά 2.285 μ. στην Αίγυπτο (Μωυσής), το όρος Agung 3.148 μ. στο Μπαλί της Ινδονησίας (Ινδουισμός), το όρος Shasta 4.322 μ. στην Καλιφόρνια Η.Π.Α (ιερό βουνό για τους ιθαγενείς Αμερικανούς), το όρος Croagh Patrick Ιρλανδία (Άγιος Πατρίκιος), το όρος Tatanaki 2.568 μ. Ν. Ζηλανδία (Μαορί).

Τα βουνά εκτός από τις ιστορικές μνήμες που πρέπει να αναπολούμε, είναι πηγές με νερό και η συμβολή τους στην βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών και αντίστοιχων πεδινών εκτάσεων των υδρολογικών τους λεκανών. Τα βουνά χαρακτηρίστηκαν ως «φυσικοί πύργοι με νερό» γιατί από τις πλαγιές τους ξεκινάει η συντριπτική πλειονότητα των ποταμών παγκοσμίως και

διοχετεύουν τον όγκο των νερών στις πεδινές ως και τις άνυδρες εκτάσεις, επίσης διοχετεύουν και «φερτά υλικά». Ως φυσικοί πύργοι νερού μπορούν να συμβάλλουν στην βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών και πεδινών περιοχών με ορθολογική, όμως διαχείριση (υδροηλεκτρική ενέργεια, ύδρευση, άρδευση, κλπ.), ξυλεία για θέρμανση και άλλες χρήσεις, κτηνοτροφία, αναψυχή, διασκέδαση, τουρισμός- θέσεις εργασίας, καθαρός αέρας-υγεία, άθληση, βότανα, ορυκτό πλούτο (μεταλλεύματα- πετρώματα- πέτρες για κατασκευή σπιτιών). Είναι βιότοποι άγριας ζωής. Ο απρόσιτος χαρακτήρας των ορεινών περιοχών έχουν υποστεί λιγότερη ανθρώπινη παρέμβαση. Ως αποτέλεσμα, τα βουνά έχουν γίνει άσυλο για διάφορα είδη πανίδας και χλωρίδας που πιθανόν στα πεδινά να έχουν εξαφανιστεί.

Τα βουνά διατηρούν τη φυσική τους ομορφιά. Σ' αυτά υπάρχουν εντυπωσιακοί καταρράκτες, όμορφες λίμνες και πολλά από τα ωραιότερα τοπία του κόσμου.

Βέβαια οι κάτοικοι σ' αυτές τις ορεινές περιοχές, βιώνουν αρκετές δυσκολίες, όπως: μεγάλο κόστος μεταφοράς προϊόντων, ψυχρότερο κλίμα, άρα αυξημένο κόστος θέρμανσης, ακριβότερη κατασκευή δρόμων, αποκλεισμός το χειμώνα, δυσκολία στις μετακινήσεις, κατολι-

σθήσεις, πυρκαγιές, καταστροφές σε υπάρχουσες υποδομές (δρόμων, σπιτιών, κλπ.), δεν εννοείται η καλλιέργεια φυτών λόγω ψυχρότερου κλίματος και μη ύπαρξης μεγάλων επιπέδων εκτάσεων. Οπότε οι κάτοικοι πρέπει να προσανατολίζονται σε άλλες μορφές απασχόλησης, όπως τη δημιουργία ορειβατικών μονοπατιών, τη δημιουργία χιονοδρομικών κέντρων, τη διαμόρφωση διαδρομών σε ποτάμια για ράφτιγκ ή καγιάκ, την ανάδειξη μοναστηριών, ιστορικών ναών, αρχοντικών, γεφυριών, κλπ., με τον αγροτουρισμό-οικοτουρισμό.

Εγώ όμως ως άνθρωπος που αγαπάει τα βουνά, ως ορειβάτης θα σας πω κάποιους λόγους που πρέπει να τα επισκεπτόμαστε και να τα αφουγκραζόμαστε:

Να επισκεφτούμε τις κορυφές, οι οποίες στέκουν αγέρωχες στο διάβα των αιώνων, περιμένοντας όλους εμάς τους ταπεινούς τους επισκέπτες που αναζητούμε απαντήσεις σε ερωτήματα που δεν έχουν ακόμη ειπωθεί. Κάθε ανάβαση και μια ξεχωριστή εμπειρία που μόνο άμα τη βιώσεις μπορείς να το καταλάβεις. Να θαυμάσουμε τη θέα. Εικόνες παραμυθένιες μέχρι εκεί που φτάνει το μάτι, που σε κάνουν να αισθάνεσαι ευλογημένος και μόνο που έχεις την τύχη να θαυμάσεις.

Για τα χρώματα της ανατολής του ήλιου, μια από τις ομορφότερες ώρες στην ύπαιθρο, όταν γλυκοχαράζουν τα βουνά. Ένα απέραντο χρυσό φως.

Για το λευκό πέπλο του χιονιού, ένα χιονισμένο βουνό είναι η συγγνώμη του Θεού στον άνθρωπο για τον παράδεισο που του πήρε.

Για τα φθινοπωρινά χρώματα, είναι η ιδανική εποχή για να βγείτε στη φύση και να απολαύσετε τις μεγαλειώδεις πολύχρωμες δημιουργίες της.

Ορειβατούμε για να δραπετεύσουμε από την καθημερινότητα. Είναι στιγμές που οι άνθρωποι έχουμε μέσα μας κάποιες ανάγκες ανικανοποίητες. Έχουμε την ανάγκη να τις ξεπεράσουμε,

να βρούμε μια ισορροπία, μια διέξοδο, μια μαγική συνταγή.

Ορειβατούμε για την καλή παρέα. Το βουνό είναι σημείο επαφής, μας συνδέει η συντροφικότητα, η αδελφοσύνη, η αλληλεγγύη.

Ορειβατούμε για την ενσάρκωση των ονείρων μας, γιατί τίποτα στη ζωή δεν είναι εύκολο και τίποτα δε χαρίζεται. Όλα όσα θέλουμε να πετύχουμε χρειάζονται περισσότερη προσπάθεια απ' ό,τι νομίζαμε στην αρχή. Τα όνειρα είναι σαν τα βουνά.

Γιατί είναι εκεί, γιατί τα βουνά υπάρχουν. Γιατί τα δάση, οι πλαγιές, τα κελαϊδίσματα, η απεραντοσύνη των κορυφών υπάρχουν. Και μας περιμένουν.

Για την ανάβαση, κάθε ανάβαση είναι μια νέα πρόκληση, ένα ταξίδι λυτρωτικό, ένα μάθημα ζωής. Ανεβαίνουμε για την πείρα, για την μελέτη των ανθρώπινων ορίων, της ανθρώπινης αντοχής, αλλά πάνω απ' όλα για την αίσθηση της περιπέτειας που κρατάει ζωντανή την ψυχή του ανθρώπου.

Για τον φρέσκο αέρα και ευεξία, που επιδρά στη διάθεσή μας με τις φυσικές μυρουδιές της άγριας φύσης, αποφεύγοντας το μολυσμένο

αέρα.

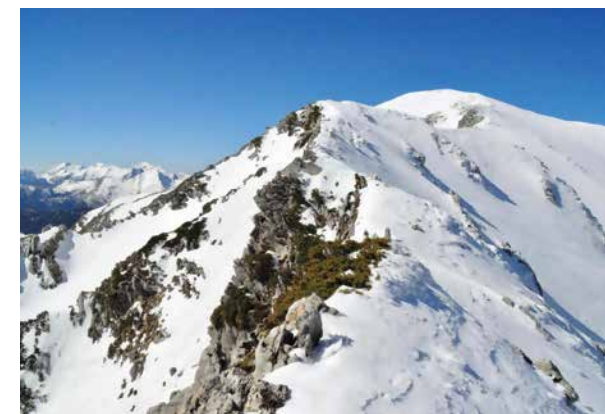
Γιατί στα βουνά νιώθεις την ελευθερία. Ανέβα στα βουνά και αφουγκράσου τα. Η ηρεμία της φύσης, ο ήλιος που λούζει με το φως του τα δένδρα, οι άνεμοι θα φυσήξουν μέσα σου τη φρεσκάδα τους και οι καταιγίδες θα σου δώσουν τη δύναμή τους.

Σ' αυτά τα βουνά κατοικούμε, εδώ πάνω πλέον πρέπει να διδασκόμαστε και να εξελισσόμαστε μέρα με τη μέρα. Διορθώνουμε όσα μάθαμε λάθος και κάνουμε προσπάθειες να σταθούμε αντάξιοι μαθητές στο μεγάλο σχολείο της φύσης. Μάθαμε να τα αισθανόμαστε και να ανησυχούμε γι' αυτά, αυτά όμως σιωπούν, μας μιλούν με νοήματα. Τον τελευταίο καιρό κινδυνεύουν πιο πολύ από ποτέ, που έπεσαν σε άπληστα χέρια. Είναι χρέος μας να τα φροντίζουμε για να τα βλέπουμε περήφανα και αμόλυντα, να τα καμαρώνουμε. Να πηγαίνουμε κοντά τους και να νιώθουμε το σπίτι μας, να ξαλαφρώνουμε. Ίσως έχουμε ανάγκη να μας μιλήσουν, να μάθουμε όσα έχουν να μας πουν. Θα μας λέγανε ένα σωρό ιστορίες, θρύλους που ξεχάσαμε. Στις μέρες μας έχουμε χάσει την ικανότητα να διεκδικούμε και να ερμηνεύουμε

τα εδάφη ως πηγή αυτάρκειας. Δίχως να το καταλαβαίνουμε υποβαθμίσαμε τον πρωτογενή τομέα και φτάσαμε να ελπίζουμε σε τουριστικά μοντέλα που θα βγάλουν κάποιες περιοχές από τη λήθη, ενώ παράλληλα εκατοντάδες ακατάσχετες παρεμβάσεις, καταστρέφουν το παρθένο φυσικό περιβάλλον με πρόσχημα την προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι αμέτρητες γιγαντιαίες επενδύσεις ιδιωτικής και κάθε λογής εκμετάλλευσης, που κατασπαράσσουν την παρθένα φύση, επιβαρύνουν το περιβάλλον προκαλώντας ανεπανόρθωτες πληγές στο οικοσύστημα, ενώ αποδεδειγμένα φέρνουν αρνητικές επιπτώσεις στην ευημερία, αλλά και στην απλή καθημερινότητα του ντόπιου πληθυσμού. Παράλληλα προσβάλλουν την ιστορία, τον πολιτισμό κάθε τόπου, όπως και την αισθητική των τοπίων, υποβαθμίζοντας σταδιακά την κάθε περιοχή που παραδόθηκε στον κακό σχεδιασμό.

Τα βουνά σιωπούν από σοφία και καρτερικότητα και μας μιλούν με παραδείγματα, ας μη τα ντροπιάσουμε. Ας τα αφήσουμε όπως τα βρήκαμε, να τα χαρούν οι υπόλοιποι οργανισμοί του οικοσυστήματος.

Βιομηχανικές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ►

Γράφει και επιμελείται η Καίτη Στατηρά

“Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του κάθε ενός” άρθρο 24 του Συντάγματος της Ελλάδας.

“Δημόσια ή κρατικά δάση που καταστρέφονται από πυρκαγιά δεν αποβάλλουν δι' αυτόν τον λόγον τον χαρακτήρα που είχαν πριν καταστραφούν.....και αποκλείεται να διατεθούν για άλλον προορισμό”, άρθρο 217 του Συντάγματος.

Το 2000 η ΕΕ ψηφίζει την ύψιστη προστασία των περιοχών φυσικού κάλλους και βιοποικιλότητας, το ευρωπαϊκό “Δίκτυο Natura 2000”.

Ο νόμος Χατζηδάκη 2020 και η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας 2011 για τα καμμένα, με εισηγητρια την ΠΔ κα Σακελλαροπούλου, ήταν την ασπίδα προστασίας της φύσης.

Στους καινούργιους καιρούς η φύση δεν μπορεί να είναι δημόσιο και κοινωνικό αγαθό που ανήκει και απολαμβάνεται από τον λαό. Οι κυβερνώντες σε όλο τον παγκοσμιοποιημένο κόσμο στη φύση βλέπουν για τους εαυτούς τους μια ευκαιρία πλούτου και εξουσίας.

Και πώς με τα γαμψά τους νύχια τα ανθρώπινα αρπαχτικά θα βάλουν στο χέρι τους την φύση; Πώς θα την υφαρπάξουν από τους ανθρώπους της;

Τι πιο εύκολο αφού η πληροφόρηση είναι δικά τους. “Θα σώσουν τον πλανήτη!” Αυτοί που είναι μέσα στα γραφεία και την αδρεναλίνη της εξουσίας “θα αγαπήσουν ξαφνικά την φύση” και θα γίνουν οι σωτήρες μας. Και θα μας δώσουν

τον σπινό της πράσινης ενέργειας και της πράσινης ανάπτυξης.

Πράσινη, καθαρή ενέργεια κατευθείαν από τον ήλιο και από τον άνεμο; Δίχως κέρδος για τα μεγάλα συμφέροντα;

Γεγονότα και αριθμοί:

- Τον Νοέμβριο 2023 στις περιοχές του δικτύου

του Natura 2000 υπήρχαν εγκατεστημένες 752 ανεμογεννήτριες και αδειοδοτημένες 2085 (ΡΑΕ ρυθμιστική αρχή ενέργειας).

- Τον Νοέμβριο του 23 το συνολικό ρεύμα από εν λειτουργία ανεμογεννήτριες ήταν 5,055 GW και από φωτοβολταϊκά 6,549 GW και το χαρτοφυλάκιο βιομηχανικών Ανανεώσιμων Πηγών ενέργειας ΒΑΠΕ με όρους σύνδεσης ήταν περίπου στα 15,5 GW. Όλα μαζί μας κάνουν 27,7 GW ισχύ.

- Τα 27,7 GW του σήμερα ήδη ξεπερνάει κατά πολύ τον στόχο του ΕΣΕΚ (εθνικό σχέδιο για το κλίμα και την ενέργεια) για το 2030. Ο στόχος είναι 7,6 GW.

- Στο δίκτυο της χώρας εδώ και χρόνια η ζή-

τηση για ρεύμα από ΒΑΠΕ είναι περίπου 6 GW γιατί, ως έχει το δίκτυο, τα 6 GW είναι το ρεύμα που μπορεί να δεχθεί από ΒΑΠΕ

Οπότε ο ΑΔΜΗΕ κάνει περικοπές στο ρεύμα που αγοράζει από τους αιολικούς σταθμούς και δεν προβλέπεται να υπάρξει λύση από την πλευρά της ζήτησης. Τις τελευταίες μέρες οι περικοπές έφτασαν το 50/100.

(Από energypress ΑΔΜΗΕ: “Ξεπερνούν τους στόχους του ΕΣΕΚ φτάνοντας τα 27,7 GW σε έργα σε λειτουργία και με όρους σύνδεσης”.)

Αν σκεφτούμε ότι οι αιτήσεις για ΒΑΠΕ ήδη ξεπέρασαν τα 100 GW, σας θυμίζω ο στόχος είναι 7,6 GW, καταλαβαίνουμε δύο πράγματα:

Πρώτον ότι οι ΒΑΠΕ από λύση για το κλίμα και την ενέργεια έγιναν ανεξέλεγκτη λαίλαπα και επίθεση στην φύση και στις κοινότητες από τις εταιρείες,

Δεύτερον ότι έχει πολύ ζουμί η υπόθεση για τους φερόμενους ως επενδυτές και όχι μόνον. Όμως τα κέρδη έχουν πάψει να είναι σταθερά για αυτούς και προοδευτικά μειώνονται.

Τότε γιατί φαγώνονται να μπουνέ στο παιχνίδι με τα ΒΑΠΕ; Γιατί έχει πολύ ψωμί.

(allazorenma) “Οι Έλληνες έχουμε πληρώσει με έμμεσους φόρους την τελευταία δεκαετία πάνω από 20 δισεκατομμύρια ευρώ για να κατασκευαστούν εγκαταστάσεις ΒΑΠΕ ίσες σε εγκατεστημένη ισχύ με το σύνολο του ήδη υπάρχοντος ηλεκτρικού συστήματος, όχι γιατί αυξήθηκε η κατανάλωση μας.

Το κόστος κατασκευής ανά MW είναι τουλάχιστον διπλάσιο από αυτό των συμβατικών πηγών. Είναι προφανές το ότι χωρίς τις γενναίες επιδοτήσεις ούτε ένα κιλοβάτ ΒΑΠΕ δεν θα είχε εγκατασταθεί στην Ελλάδα”.

(Και συνεχίζει:.) “Αυτό το κάναμε για να συμβάλουμε στην αποτροπή της κλιματικής αλλαγής. Για την οποία η ελληνική κοινωνία ιστορικά και

πρακτικά δεν έχει καμμία ευθύνη και η συμβολή στην αποτροπή της δεν μπορεί να είναι πάρα πρακτικά αμελητέα”.

Υπάρχει κι άλλος λόγος για τις εταιρείες. Το Ελληνικό Χρηματιστήριο Ενέργειας -από τα τέλη του 2019- όπου αυτές καθορίζουν τις τιμές του ρεύματος.

Υπάρχει κι άλλο χρηματιστήριο. Το παγκόσμιο και το Ευρωπαϊκό Χρηματιστήριο Ρύπων. Σε αυτό οι χώρες που μολύνουν με λιγνίτη και ορυκτά καύσιμα αγοράζουν πράσινη ενέργεια από άλλες χώρες και έτσι αποφεύγουν το πρό-στιμο από την ΕΕ, όπως η Γερμανία με τα θερμοηλεκτρικά εργοστάσια λιγνίτη.

Ποιες χώρες είναι οι πιο ρυπογόνες; Η Κίνα και η Ινδία, όπου εξορυγούνται τα μεταλλεύματα και κατασκευάζονται οι ανεμογεννήτριες και τα φωτοβολταϊκά.

Είναι πράγματι καθαρές ενέργειες;

Για να δούμε την πορεία μιας ανεμογεννήτριας. Για να κατασκευαστούν τα μέρη των δεκάδων εκατομμυρίων ανεμογεννητριών και των φωτοβολταϊκών σκεπτείτε τα μεταλλεύματα που χρειάστηκαν, το ανθρώπινο δυναμικό, την ενέργεια εξόρυξης, μεταφοράς, κατασκευής κλπ

Και ύστερα; Θα καταστρέψουν φύση για να μπούνε. Τεράστιοι δρόμοι σκαβονται στις πλαγιές των βουνών. Θα τσιμεντώσουνε φύση. Θα μπούνε ακόμη και σε αδιατάρακτα οικοσυστήματα, σε βιότοπους, σε υγρότοπους.

Και μετά από 15- 20 χρόνια; Θα αποκαθλωθούνε; Στην Εύβοια κουφάρια παραμένουν. Και ούτε θα ανακυκλωθούνε γιατί πολύ ελάχιστα μέρη ανακυκλώνονται.

Τα δάση που ξεπατωνονται για τα συνοδά έργα; Οι νερομανες; Τα βότανα; Τα πουλιά που σκοτώνονται; Οι νυχτερίδες; Τα νανοπλαστικά της

φθοράς των φτερωτων που σκορπίζονται στον αέρα και μπαίνουν στον οργανισμό μας; Αυτή είναι πράσινη ενέργεια;

Αν γεμίσουμε την χώρα με ΒΑΠΕ; Μπορούμε να έχουμε ρεύμα μόνον από ΒΑΠΕ;

Όχι. Οι ΒΑΠΕ είναι διαλλειπτικές πηγές ενέργειας πχ οι ανεμογεννήτριες λειτουργούν από 3-6 Μποφώρ. Και συνεχώς η απόδοσή τους αλλάζει σύμφωνα με τον άνεμο. Το δίκτυο χρειάζεται σταθερή ενέργεια με αιχμή κάποιες ώρες που πιθανόν να μην φυσάει.

Κάποια ΜΥΗΕ υδροηλεκτρικά μπορεί να μην έχουν επαρκές νερό τους ξερούς μήνες.

Το σύστημα δεν μπορεί να βασίζεται στα μεταπτωτικά ΒΑΠΕ. Έτσι υπάρχει η βάση φορτίου από φυσικό αέριο και λιγνίτη έτοιμα να μπούνε στο σύστημα. Δεν μπορούμε να καταργήσουμε τις βρώμικες μονάδες τελικά.

Να αποθηκεύσουμε την ενέργεια; Χρειαζόμαστε εκατοντάδες αποθηκευτές- μπαταρίες λιθίου και το λιθιο είναι στοιχείο που αναφλέγεται πολύ εύκολα και είναι πολύ ακριβό. Εναλλακτικά, συστήματα δύο ανισόπεδων ταμειυτήρων νερού το οποίο θα πρέπει να μεταφερθεί σε μεγάλες αποστάσεις.

Για χρόνια το κράτος υπόσχεται το αυτονόητο και επιβεβλημένο από την ΕΕ, ένα χωροταξικό για ΒΑΠΕ που δεν θα καταστρατηγεί τα άρθρα προστασίας του περιβάλλοντος. Δεν το θέλουν όμως γιατί θα εμπόδιζε το πλιάτσικο της φύσης.

Άλλωστε η κυβέρνηση έχει βάλει την Ελλάδα σε πορεία εξαγωγής “πράσινης” ενέργειας στην Ευρώπη. Δηλαδή μπαταριοποίησης της χώρας με κόστος την καταστροφή της φύσης. Κόστος για εμάς όχι για τους επιχειρηματικούς ομίλους των ΒΑΠΕ. Αυτοί θα πουλάνε την “πράσινη” ενέργεια και εμείς θα πληρώνουμε ένα ακριβό ρεύμα, αβάσταχτο για πολλές οικογένειες.

Χάρis σε πρωτοβουλίες των ορειβατικών συλλόγων, δήμων ο κόσμος αρχίζει και μαθαίνει την αλήθεια, το βλέμμα του, επιτέλους, στρέφεται στην φύση.

Κι αν ανησυχήσουμε για την ενέργεια μας - επειδή μας κάνουν και ανησυχούμε για την ενέργεια και το κλίμα- ας μην είμαστε αφελείς, φροντίζουν τα μεγάλα συμφέροντα, τράπεζες, εταιρείες, επιχειρηματικοί όμιλοι για την ενέργεια, μέχρι και πολέμους κάνουν για το ακριβότατο προϊόν που λέγεται ενέργεια. Όχι, από αυτήν θα έχουμε μπόλικη γιατί την πληρώνουμε. Την φύση που κληρονομήσαμε από τα παιδιά μας δεν θα επιστρέψουμε πίσω ακέραη.

Για την φύση που είναι κοινωνικό αγαθό, που

είναι απροσπάτευτη, που τώρα και αυτήν την ξε-πουλανε, φροντίζουμε εμείς όλοι, οι λαοί της γης, ο κάθε ένας μας.

Όσο για τους ελληνικούς ορειβατικούς συλλόγους με κάθε έννομο μέσο την υπερασπίζονται ενωμένοι όπως τις 19 Μαΐου 2024 οι σύλλογοι Ηπείρου σε ορειβασία διαμαρτυρίας στην κορυφή Ταμπούρι του Σμόλικα.

Καίτη Στατηρά, φυσικός, πρώην αντιπρόεδρος και νυν έφορος προστασίας περιβάλλοντος ορειβατικού συλλόγου Ιωαννίνων.

Παθήματα Στρατσίανης, το 1903/4 ►

Γράφει και επιμελείται ο Θωμάς Β. Ζιώγας

Εισαγωγή επιμελητή

Μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας στο νεοελληνικό Κράτος την περίοδο 1878/81, το δυτικό μεγάλο βιλαέτι Ιωαννίνων, που ανήκε ακόμη στο οθωμανικό Κράτος μέχρι το 1913, μερικώς απομονώθηκε, καθώς η κύρια οδική αρτηρία για την επικοινωνία του με τη λοιπή τουρκική επικράτεια, από Ιωάννινα - Ζυγό Μετσόβου - Τρίκαλα - Λάρισα - Τέμπη - Θεσσαλονίκη, αποκόπηκε πλήρως. Η τουρκική Διοίκηση, για να εξασφαλίσει προσβασιμότητα, αναγκαία για τον έλεγχο της επικράτειας και την διακίνηση ανθρώπων και αγαθών, έριξε το βάρος της και αξιοποίησε την εναλλακτική οδό από Ιωάννινα - Μεσογέφυρα - Λεσκοβίκι - Κολόνια - Κοριτσά, και εκείθεν προς Μοναστήρι ή Θεσσαλονίκη. Η οδός αυτή σταδιακά μετατράπηκε σε καρόδρομο σε όλο το μήκος της και δόθηκε σε λειτουργία το 1885/6. Γι' αυτό το σκοπό διαμορφώθηκαν κατάλληλα οι υπάρχουσες μεγάλες γέφυρες «Μεσογέφυρα», «Μέρτζιανης» και άλλες στην αλβανική σήμερα πλευρά, ενώ διανοίχθηκαν νέα τμήματα δρόμων, π.χ. το τμήμα Χάνι Δέμα/Δούσκου - Μπουραζάνι. Η οδός αυτή δεν ήταν ασφαλής, κυρίως στο τμήμα Λεσκοβίκι - Κολόνια - Κοριτσά, καθώς επιχώριες ή ξενόφερτες συμμορίες οπλοφόρων που λημέριαζαν στα πέριξ δασωμένα όρη λήστευαν τους διερχόμενους, ακόμη και τους Τούρκους αξιωματούχους.

Για να διαχειριστεί καλύτερα αυτά τα προβλήματα, η κεντρική τουρκική Διοίκηση στην Κων/πολη αποφάσισε και ίδρυσε το προσωρινό βιλαέτι Λεσκοβικίου το 1881, το οποίο λειτούρ-

γησε μέχρι και το 1888. Για την χωρική του σύσταση πάρθηκαν τμήματα από τους πέριξ καζάδες, μεταξύ των οποίων και της Κόνιτσας, στον οποίο υπαγόταν μέχρι τότε και αυτό το Λεσκοβίκι. Εν ταυτώ, έπρεπε να δημιουργηθεί νέος καζάς με έδρα το Λεσκοβίκι, που όντως δημιουργήθηκε, ενώ το ίδιο το Λεσκοβίκι, κατά πλειοψηφία αλβανόφωνο, αναβαθμίστηκε. Σ' αυτόν τον καζά Λεσκοβικίου υπήχθησαν όλα τα χωριά που κείνται πέρα και βόρεια από τη συνεχή νοτή γραμμή που σχηματίζουν οι κοιλάδες του Σαραντάπορου και του Γοργοπόταμου (ποτάμι Βουρμπιανίτικο) και παρέμειναν στη δικαιοδοσία του μέχρι και την απελευθέρωση από τους Τούρκους το 1913, γεγονός που δημιουργούσε τεράστιες δυσκολίες στους ελληνόφωνους κατοίκους τους. Μόνον τα μεγάλα χωριά Βούρμπιανη, Πυρσόγιαννη και Στρατσίανη, ύστερα από δικές τους ενέργειες προς τις Αρχές και με βάση ειδική αυτοκρατορική απόφαση που εκδόθηκε στην Κων/πολη, επανήλθαν (1) από το 1903 και πάλι στον καζά της Κόνιτσας. Αυτό δεν άρεσε καθόλου στους μπέηδες και τους κρατικούς αξιωματούχους που είχαν έδρα στο Λεσκοβίκι και βάλθηκαν να εκδικηθούν και να τιμωρήσουν τα τρία χωριά.

Ένα περιστατικό από τα παθήματα της Στρατσίανης, εξ αιτίας αυτής της εκδικητικής συμπεριφοράς των Λεσκοβικιωτών, είναι και αυτό που περιγράφεται στα αναδημοσιευόμενα εδώ 2 άρθρα της εφημερίδας ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ που εκδιδόταν από το 1892 έως το 1908 στην Αθήνα, τα οποία, αν και γραμμένα σε καθαρεύ-

ουσα, είναι κατανοητά και τώρα, έστω και μονοτονικά πλέον γραμμένα.

[Πηγή: Βιβλιοθήκη της Βουλής | εφημ. ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 547/31-10-1903, σελ. 1]

ΕΚ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Η επάνοδος χωρίων εις την διοίκησιν Κονίτσης – Έπαινος οφείλεται εις τον διοικητήν – Τι έπαθαν οι δημογέροντες και ο διδάσκαλος Στρατσίανης – Ο μαλ μουδέρης και εισαγγελεύς παρανομούτες και καταπιέζοντες – η έννομος διοίκησις του Καϊμακάμη.

Υψηλή επινεύσει της Α.Α.Μ. του κραταιοτάτου και φιλολάου ημών Άνακτος, η επάνοδος των χωρίων Βουρμπιανης, Πυρσογιάννης και Στρατσίανης συγκαταλέγεται εις τα τετελεσμένα γεγονότα. Φαντάζεσθε την χαράν και την αγαλλίασιν των κατοίκων, φαντάζεσθε την κατακλύζουσαν τας καρδίας αυτών ευγνωμοσύνην προς την Α.Ε. τον γενικόν διοικητήν Ιωαννίνων Οσμάν πασάν και τους λοιπούς ενεργήσαντας, εξ ών αναμφιβόλως την πρωτίστην διακατέχει θέσιν επί ταις όντως πατριωτικαίς και σθεναραίς υμών ενεργείας.

Οι Λεσκοβικινοί όμως εθισμένοι να θεωρώσι τα χωριά τιμάριά των και τους κατοίκους αυτών αγέλας βοών εξεμάνησαν, πάντα δε λίθον κινούντες και παν θεμιτόν και αθέμιτον μέσον μετερχόμενοι, την πικράν επιζητούσι των χωρίων μεταμέλειαν δια τον χωρισμόν των από των ισχυρών προστατών των και ατυχώς εύρον εν Κονίτση όργανα των σκοτεινών και καταθονίων ενεργειών των εν τω προσώπω δύο κυβερνητικών υπαλλήλων του Λεσκοβικινού δηλονότι Μαλ Μουδέρη Μουχτάρβη και του αντισταγγελέως Αβδουλάχ εφένδη.

Ίνα δε παραλείψω τα πολλά τούτων τερατουργήματα, αναφέρω το επ' εσχάτων όλως παράνομον και έκθεσμον διάβημά των, την γενικήν

προξενήσαν πατάπληξιν και παρ' αυτοίς τοις ορθοφρονούσι Τούρκοις. Ο διδάσκαλος του χωρίου Στρατσίανης Βασίλειος Παναγιωτόπουλος(2) χρεωστέι εκ της περυσινής δεκάτης εις τον Λεσκοβικινόν Δαϊλιάν βέην ελάχιστον και ασήμαντον ποσόν εξ 80-90 γροσίων, αντί λοιπόν ο κ. Δαϊλιάν να ενεγάγη τούτον αρμοδίως εις το Πρωτοδικείον, τη διαγνώμη του Μαλ Μουδέρη Μουχτάρ, επιδίδει ψευδή καταγγελίαν εις τον αντισταγγελέα Αβδουλάχ, ότι ο διδάσκαλος, προξενήσας εις αυτόν σπουδαίας ζημίας εκ καταχρήσεων κατά την διαχείρισιν της δεκάτης, θ' αποδράση εις την Ελλάδα. Ο αντισταγγελεύς μεμυημένος εις τας καταθονίους ταύτας του φίλου του σκευωρίας και πλεκτάνας, φύσει δ' άλλως τε διαφλεγόμενος υπο ακατονόμαστου φανατισμού και βαθυτάτου προς τους Χριστιανούς μίσους, απαιτεί παρά του Ζαπιτά την βία προσαγωγήν του διδασκάλου· επειδή όμως ούτος έτυχεν ασθενών, ο δ' αποσταλείς σουβαρής επανήλθε φέρων μόνο την έγγραφον δήλωσιν των Μουχταροδημογερόντων, ότι ο διδάσκαλος θα έλθη εξ άπαντος άμα ως ιαθή, εκμανείς ο Αβδουλάχ και ταις εισηγήσεσι του ετέρου συνεργού Μουχτάρ υπείκων διατάσσει την βιαίαν προσαγωγήν του διδασκάλου και των Μουχταροδημογερόντων. Αποσταλέντες λοιπόν δύο ζαπιτέ τσαούσπδες μετά οκτώ χωροφυλάκων και ευρόντες τον ατυχή διδάσκαλον ερχόμενον ενταύθα, καίτι ειστέι πάσχοντα, τούτον μεν δέσαντες και ραπίσαντες ανήγαγον εις το χωρίον, παραλαβόντες δ' εκείθεν και τους Μουχταροδημογερόντας μετεκόμισαν ενταύθα παρουσιάσαντες εις τον αντισταγγελέα, όστις ως εσχάτους κακούργους έρριπεν εις τας σκοτεινάς φυλακάς, ένθεν, κατόπιν εντόνων παραστάσεων, εξήγαγον εις τας άνω κοινάς φυλακάς, κρατήσαντες επί 24 ολοκλήρους ώρας.

Επί του αποτροπαίου τούτου και εκνόμου διαβήματος των ειρημένων ενέγοντο εντεύθεν τα κατάλληλα διαβήματα όπου δει· αλλ' επειδή η καθόλου αυτών πολιτεία και συμπεριφορά ως και η μεγάλη των ανηθικότης τυγχάνει υφ' όλας τας επόψεις εθνοβλαβής και επιβλαβεστάτη εις

τους Χριστιανούς διαβλέποντας εν τω προσώπω των ειρημένων υπαλλήλων φοβερόν επικρεμάμενον κίνδυνον και επειδή κατ' ακολουθίαν επείγουσα όσο και επιτακτική παρίσταται ανάγκη, ει μή τινος άλλου, της μεταθέσεως τουλάχιστον των εν λόγω επικινδύνων και εκνόμων υπαλλήλων, δια ταύτα παρακαλούμεν όπως υψώσθε φωνήν απαιτούντες προς ησυχίαν των πιστών και αφοσιωμένων υπηκόων της Α.Α.Μ. του Σουλτάνου την μετάθεσιν των ειρημένων υπαλλήλων.

Τελευταίον λέγω υμίν, ότι ο από τριών μηνών αφικόμενος νέος καϊμακάμης ημών εμφορείται όλως ευγενών αρχών προς όλους εξ ίσου και άχρι τούδε εξακολουθεί διοικών τον Καζάν πατρικώτατα και κατά τας φιλολάους βουλήσεις και διαθέσεις του Άνακτος ημών. Τ' ανωτέρω έκτροπα συνέβησαν απουσιάζοντος αυτού εις Καστάνιανην προς ανακάλυψιν των κλεπτοπόδων δια την αιχμαλωσίαν του Βασιλείου Γκόσιου· εν τούτοις, μετ' εκπλήξεως πληροφορηθείς ταύτα κατά την επάνοδόν του υπεσχήθη ότι θα τα εκθέση αρμοδίως.

(Πηγή: Βιβλιοθήκη της Βουλής | εφημ. ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 557/9-1-1904, σελ. 2]

ΕΚ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Ο αντεισαγγελεύς Αβδουλάχ τεθείς μεταξύ δύο πυρών, το μεν συνεπεία διαταγής του γενικού εισαγγελέως Ιωαννίνων διατασσούσης αυτόν ν' απαπαντήση επί των λαβόντων χώραν παρανόμων και εκθέσμων εις το ζήτημα του Διδασκάλου και των Μουχταροδημογερόντων Στρατιάνης και προκληθείσης δ' υψηλής διαταγής του περιουσισταίου και φιλοδικαίου Οσμάν Πασά κατόπιν αρμοδίων ενεργειών, το δε εκ των δημοσιευμάτων εν τη «Φωνή», παρεζαλίσθη σφόδρα και εν τη παραζάλη του μίαν

και μόνην διείδεν διέξοδον, την παραπομπήν δηλαδή των Μουχταροδημογερόντων εις δίκην ποινικήν επί απειθεία (καθόσον, ως γνωστόν, εις τον αποσταλέντα σουβαρήν(3) Μουσταφάν, τη 29 Σεπτεμβρίου ε.ε. ίνα βιαίως απαγάγη τον διδάσκαλον, οι Μουχταροδημογερόντες απήντησαν ότι ασθενεί αυτός). Αλλά και εν τούτω επλανήθη καθόσον κονονικής διαδικασίας γενομένης εν των ποινικών τμήματι του ενταύθα Πρωτοδικείου, οι Μουχταροδημογερόντες ηθωώθησαν παμπηφεί και πανηγυρικώτατα ηθέλησαν ωσαύτως και εν τη παραζάλη του σατανικώς να επηρεάση επί της αποφάσεως του δικαστηρίου αλλά και εις τούτο οικτρώς απέτυχεν.

Σημειώσεις

1) Αυτό αναγράφεται στην εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, φύλλο 547/31-10-1903, σελ. 1.

2) Οι περιπέτειες του δάσκαλου Βασ. Παπαχρήστου/Παναγιωτόπουλου του Παναγιώτη είχαν και συνέχεια. Η εκ Στράτσιανης εξαίρετη ερευνήτρια Φωτεινή Τσάνου-Ζαφείρη, της οποίας η γιαγιά Αγαθή (1897-1990) ήταν κόρη του, με πληροφορήσε γραπτώς τα εξής: «Γεννήθηκε το 1865-70 στη Στράτσιανη. Εκεί πήγε στο σχολείο, αλλά σε κάποια ηλικία πήγε στην Πελοπόννησο όπου εργαζόταν ο πατέρας του. Ίσως να πήγε και εκεί στο σχολείο για κάποια χρόνια. Δεν υπάρχουν πληροφορίες που σπούδασε, ούτε και που δίδαξε. Κάποια λίγα χρόνια δίδαξε και στη Στράτσιανη μέχρι το 1914 ή 1915, οπότε ο μητροπολίτης Βελλάς και Κονίτσης Σπυρίδωνας τον έστειλε σαν πρώτο δάσκαλο που θα δίδασκε ελληνικά στη Μηριάζα (σήμερα Δίστρατο). Αυτό δεν άρεσε καθόλου στην αμιγώς βλάχικη κοινότητα, που τελικά τον δηλητηρίασαν, όπως έλεγε η κόρη του Αγαθή (γιαγιά μου), κοντά στα Χριστούγεννα. Πολλές λεπτομέρειες δεν μαθεύτηκαν ποτέ τα ταραγμένα εκείνα χρόνια, και οι Βλάχοι δεν παραδέχτηκαν ποτέ ότι το έκαναν. Όμως η γιαγιά μου ήταν σίγουρη ότι δηλητηριάστηκε, γιατί

απ' το χωριό έφυγε γερός και είχε σκληρή κρίση. Πρέπει να ήταν γύρω στα 50 όταν πέθανε. Η σορός του δεν μεταφέρθηκε πίσω στη Στράτσιανη. Τάφηκε στη Μηριάζα και το μυστικό έμεινε εκεί.

Ο μητροπολίτης Σπυρίδωνας, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη απώλεια της οικογένειας, ίσως και με αφορμή την τοποθέτησή του σαν δάσκαλου εκεί, πήρε φοιτητή στο Ιεροδιδασκαλείο Βελλάς, που άνοιξε το 1911, τον πρωτότοκο γιό του Γεώργιο, και αργότερα και τον μικρότερο Πασχάλη, και ενδιαφέρθηκε πολύ για την τύχη της οικογένειας.

Παντρεύτηκε την κόρη του αρχιεπίσκοπου Βασιλάκη Πρωτόπαπα, που είχε τσιφλίκι του το χωριό Πρωτόπαπας έξω από τα Γιάννινα και απέκτησε έξι παιδιά. Τέσσερα αγόρια και δυο κορίτσια.

Το επίθετο Παναγιωτόπουλος το πρόσθεσε ο πατέρας του Παναγιώτης Παπαχρήστος το 1875-76, όταν επισκεύασε και έκανε κάποιες οικοδομικές εργασίες στο μοναστήρι της Παναγίας στο Σκιαδά Αχαΐας [Μονή Νοτενά]. Επειδή το μοναστήρι δεν είχε χρήματα για να πληρώσει τους μαστόρους, τους έδωσε δυο ασημένιες λάρνακες με τα οστά διαφόρων αγίων. Η συμφωνία ήταν να επιστραφούν την επόμενη χρονιά και να λάβουν τα χρήματά τους. Όμως ούτε και την επόμενη χρονιά μπόρεσαν οι μοναχοί να ξεπληρώσουν το χρέος τους, οπότε οι λάρνακες έμειναν στην κατοχή του Παναγιώτη Παπαχρήστου, ο οποίος επέστρεψε στο χωριό. Όσο χρονικό διάστημα οι λάρνακες

βρισκόταν στο σπίτι του, άρχισαν να πέφτουν τα μαλλιά των γυναικών του σπιτιού, πράγμα που θεωρήθηκε αποτέλεσμα των αγίων λειψάνων. Έτσι ο Παναγιώτης τα δώρισε στο παλιό μοναστήρι της Στράτσιανης, και προς τιμή της Παναγίας, στην οποία ήταν αφιερωμένο το μοναστήρι στο Σκιαδά, άλλαξε το επίθετό του σε Παναγιωτόπουλος, το οποίο κράτησαν μόνο οι δυο από τους γιούς του.». [Δε σχετικό άρθρο «Αντί αμοιβής μια παράδοση εγγυοδοσία στη Μονή Νοτενά Αχαΐας», της αυτής ερευνήτριας, στο περιοδικό «εκ Χιονιάδων», τεύχ. 19/2021, σελ.75-80].

Εκτιμώ ότι, επειδή εκείνη την εποχή ήσαν εξημμένα τα πάθη σε ένα βλαχοχώρι με το ζήτημα των ρουμουνιζόντων, η δηλητηρίαση του ελληνοδιδασκάλου θα έγινε από κάποιους φανατικούς εξ αυτών, με την προϋπόθεση ότι αληθεύει η περί αυτού γνώμη της γιαγιάς Αγαθής. Εκείνη την εποχή παρόμοια συμβάντα αναφέρονται και σε άλλα βλαχοφωνα χωριά.

3) Τουρκ. suvari = ιππείς, ιππικό.

Αθήνα, 06-01-2023
Θωμάς Β. Ζιώγας

Για εσάς που θα λάμπετε πάντα... ►

Γράφει η Σταυρούλα Κουτρομπίνα

Χωριό...Το χωριό μου... Ο τόπος μου...Το μέρος που αγαπώ και πονώ όσο τίποτα. Η αγάπη που έχουμε για τον τόπο μας είναι συνδεδεμένη με όλα όσα έχουμε ζήσει...τις στιγμές που περάσαμε με τα δικά μας άτομα, με την οικογένεια, τους συγγενείς, τους φίλους μας. Φίλοι - πόσο πολύτιμοι! Πόσο τυχεροί είμαστε όταν τους έχουμε και τους κουβαλάμε χρόνια μέσα μας. Οι δικοί μου φίλοι, οι παιδικοί μου, οι ακώριστοι... αυτοί που όσα χρόνια και αν περάσουν θα' χουν την ίδια θέση στην καρδιά μου... αυτοί που όσο καιρό κι αν κάνω να τους δω, θα' ναι οι ίδιοι για μ' ένα μέσα και έξω. Γιατί η ψυχή δεν αλλάζει, ούτε τα μάτια που σε κοιτούν αλλάζουν. Όσο θυμάμαι τα χρόνια που ήμουν παιδί, παρακαλούσα να' ρθει το Καλοκαίρι να πάω στο χωριό και να' μαι πάλι με την Βάσω, τη Λένα, την Γιώτα, την Δήμητρα, την Βάσια, την Ντίνα και όλα τα κορίτσια και τα αγόρια της γενιάς μας. Η γενιά του '80-'81 και πανω. Η γενιά που ίσως είχε μια από τις μεγαλύτερες παρέες

του χωριού μας. Πόσες όμορφες στιγμές όλοι μαζί! Πόσο παιχνίδι θεέ μου! Για καλή μας τύχη η τεχνολογία δεν είχε εξελιχθεί ακόμη, κινητά δεν υπήρχαν, με αποτέλεσμα να χαιρόμαστε τη ζωή παίζοντας, τραγουδώντας, κάνοντας περιπάτους, εξερευνώντας μέρη άγνωστα για μας και στην πορεία ήρθαν και οι πρώτοι έρωτες για να φτερουγίζουν οι καρδιές μας αλλιώς. Όλα όμορφα και όπως έπρεπε να είναι για την ηλικία μας.

Οι ιστορίες που έχουμε να θυμόμαστε είναι πολλές. Μέχρι σήμερα που συναντιόμαστε έχουμε να λέμε για όσα περάσαμε όλοι μαζί. Για τα καλοκαίρια μας. Τα μοναδικά μας καλοκαίρια στο χωριό. Βλέποντας μέχρι σήμερα τον ίδιο ουρανό αλλά πλέον με πιο πολλά αστέρια που λάμπουν εκεί ψηλά. Γιατί όλοι έχουμε από ένα δικό μας... μόνο που η δική μας παρέα πλέον έχει δύο κοινά αστέρια και όσο είμαστε σαυτόν τον τόπο και θα ευχόμαστε να λάμπουν πάντα. Όπως έλαμπαν και ξεχώριζαν και εδώ μαζί μας...

Για όλες τις κοινές μας αναμνήσεις... Για όλα όσα ζήσαμε και θα ζούμε μαζί...

Για τον Άγγελο και την Δήμητρα που θα' χουν πάντα μια θέση στη καρδιά μας..

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ 1940-41 Στέφανος Σερίφης (1916-1998) ►

Επιμέλεια: Νίκος Β. Φασούλης

Εισαγωγή Επιμελητή

Στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας, με αριθ.30/2023, και για το ίδιο θέμα είχαμε αναφερθεί στο 32σέλιδο χειρόγραφο του Στέφανου Σερίφη. Η δημοσίευση αυτή αποσκοπούσε να είναι αυτοτελής, αφού εκτός από την επεξεργασία και την αντιγραφή των δεκαπέντε πρώτων σελίδων είχαμε αναφερθεί περιληπτικά στο περιεχόμενο των υπολοίπων. Με την παρότρυνση και τη βοήθεια του αγαπητού Πυρσογιαννίτη Βασίλη Παπαγεωργίου προχωρήσαμε στην ανάδειξη ολόκληρου 32σέλιδου χειρόγραφου, αποβλέποντας στη συμβολή και τον εμπλουτισμό της τοπικής ιστορίας της περιοχής των Μαστοροχωρίων.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι ο Στέφανος Κωνσταντίνου Σερίφης, γεννήθηκε στην Πυρσόγιαννη, εγκαταστάθηκε μόνιμα μετεμφυλιακά στην Καρδίτσα ασκώντας το επάγγελμα του κτίστη. Τον Σεπτέμβριο του 1940 κλήθηκε να υπηρετήσει ως έφεδρος υπαξιωματικός στο λόχο προκάλυψης της Βούρμπιανης, ο οποίος ήταν ενταγμένος στο Ανεξάρτητο Τάγμα Προκάλυψης της VIII Μεραρχίας με έδρα την Κόνιτσα, αλλά υπαγόταν στο Απόσπασμα Πίνδου του Συνταγματάρχη Δαβάκη Κωνσταντίνου και ανήκε στον κεντρικό του Υποτομέα, με διοικητή τον Αντισυνταγματάρχη Μυσίρη Δημήτριο και έδρα τη Λυκόρραχη.

Ο Σ.Σ. το έτος 1991, στην ηλικία των 75 ετών, έγραψε όσα από τα τότε γεγονότα διατηρήθηκαν στη μνήμη του με σκοπό αυτό το χειρόγραφο να δοθεί στο συγχωριανό του ευρωβουλευ-

τή Τάκη Αδάμο (1914-1991). Το κείμενο έχει στην κατοχή του ο φίλος ιστοριοδίφης Μίμης Χριστοφυλάκης, ο οποίος και μας επέτρεψε την δημοσίευσή του.

Στις πρώτες 15 σελίδες αναφέρεται με εξομολογητική διάθεση στο κλίμα που επικρατούσε στην ελληνοαλβανική μεθόριο λίγες μέρες πριν από την ιταλική εισβολή, τις φιλικές σχέσεις που είχαν αναπτύξει στα μεθόρια φυλάκια οι στρατιώτες μας με τους Ιταλούς, αλλά και στα συγκλονιστικά πολεμικά γεγονότα της πρώτης εβδομάδας, ήτοι: την υποχώρηση σε βάθος 20 χιλιομέτρων, την ανασύνταξη και τη νικηφόρα αντεπίθεση. Ιστορικά γεγονότα τα οποία έχουν ιδιαίτερο τοπικό ενδιαφέρον για τα χωριά των Μαστοροχωρίων, καθώς ο λόχος προκάλυψης της Βούρμπιανης αποτελούνταν κυρίως από επιστρατευμένους κατοίκους της περιοχής.

Η συνέχεια... από τη σελ. 49, τεύχος 30/2023, του περιοδ. "Καντσιώτικα".

Το βράδυ φθάσαμε στο Γκόλιο (15 Νοεμβρίου 1940), στα Βλάχικα καλύβια, εκεί ήταν και άλλος στρατός και ένα πολυβόλο. Εμείς πιάσαμε ως γραμμή αμύνης το Γκόλιο. Το πρωί άρχισε η επίθεση στο Καμενίκο, τον εγκαταλείψαν γρήγορα οι Ιταλοί, νομίζω δεν είχαμε απώλειες. Διανυκτερεύσαμε στην Πυραμίδα. Είδαμε φωτιές στην Ερσέκα. Την άλλη μέρα το πρωί πήγαμε στην Μριάν να κάνουμε επίθεση. Στην Πυραμίδα, στο δρόμο που πάει για την Αλβα-

νία, είχαν κάνει την προηγούμενη οι δικοί μας (επίθεση) και αποκρούστηκαν. Ήταν και ένας λόχος στη Μαργέα (Μριάν). Τη νύχτα ξεκινήσαμε από τον Ίσβορο (Αμάραντο), ακολουθήσαμε το ρέμα, προπορευόμουν εγώ και με ακολουθούσαν οι άλλοι. Ο Καντάρας ρώτησε το λοχαγό για που πάμε. Μου είπε, Σεριφάγο να βαδίσεις επάνω στο δρομάκο, δίχως να κάνετε θόρυβο και να έχεις το ρέμα δεξιά. Αφού προχώρησα αρκετά χάθηκε ο δρόμος και έσβησε το ρέμα, ήμασταν κοντά στη Πυραμίδα. Σταματήσαμε, ήρθε ο Καντάρας, τυλιχτήκαμε με ένα αντίσκηνο, έβγαλε το χάρτη, ανάψαμε ένα φακό και

μου λέει να πάμε αριστερά είναι η Μάργκα, εκεί είναι οι δικοί μας. Σε λίγο άρχισε να φέγγει, δεν προλάβαμε να φθάσουμε στους δικούς μας και ήρθαν οι πρώτοι όλμοι. Γυρίσαμε πίσω από τη Μάργκα, ήταν απότομοι βράχοι, κάθισα σε ένα πολυβόλο το οποίο ήταν εγκαταλειμμένο από τον άλλο λόχο, έβαλα προς τους Ιταλούς, ήταν μακριά. Με είδαν οι Ιταλοί, μου ρίξαν με τον όλμο, το εγκατέλειψα και γύρισα πίσω. Βρήκα τον λοχαγό, τον ρώτησα τι να κάνουμε. Μου είπε: «Με ποιόν να κάνουμε επίθεση; Περίμενε, αν πέσει το Λεσκοβίκι, αυτοί θα φύγουν». Ήταν καλός ο Καντάρας, δεν είχε φιλοδοξίες, μας φύλαγε πολύ. Μας έλεγε: «Να με ακούτε ωρέ γομάρια, δε χτυπώ εγώ καρφιά στις πόρτες για να τις κλείσω». Τη μόνη τιμωρία που έκανε στους ανυπάκουους και δειλούς ήταν η κλίτσα στις πλάτες. Την άλλη μέρα το πρωί προχώρησα με λίγους στρατιώτες προς την Πυραμίδα γιατί δεν βλέπαμε κινήσεις ιταλικές. Βρήκα και έναν άλλο δικό μας στρατιώτη σκοτωμένο δεξιά από τις Πυραμίδες.

Γυρίσαμε πίσω και φύγαμε για το Λεσκοβίκι. Κατηφορίσαμε το Κοσάρτσικο, τον τούρκικο τεκέ, εκεί ήταν και ο Μέραρχος, ο Βραχνός. Φθάσαμε στο Λεσκοβίκι, δεν μας αφήσανε να καθίσουμε μήπως μας βομβαρδίσουν τα αεροπλάνα και συνεχίσαμε τον δρόμο προς την Ερσέκα. Αφού βαδίσσαμε αρκετή ώρα γυρίσαμε αριστερά, περάσαμε ένα ξηρόρρεμα, ήταν εκεί ένας παλιός μύλος. Ανηφορήσαμε, το δρόμο μας τον έκοψε ένας λαγός, πολλοί το σχολίασαν σαν κακό γεγονός. Πήρε να βραδιάζει, στρατοπεδεύσαμε, μας μαγειρεύαν φακές, μάλλον ήταν βίκος, φάγαμε μόνο το ζουμί. Το πρωί με φώναξε ο λοχαγός, ήταν και ο διοικητής του τάγματος, και μου είπε: «Τώρα θα φωνάξουμε να πάνε όλοι

να συμπληρώσουν τα πυρομαχικά, πες τους με τρόπο να ζητήσουν όλοι πολλά». Πράγματι, σε λίγο μας κάλεσαν όλους να πάρουμε όλοι φυσίγγια μόνο για τα όπλα, όχι για τα οπλοπολυβόλα. Θα πηγαίναμε να καταλάβουμε το ύψωμα, το λόφο Φούρκα. Δίνει διαταγή ο ταγματάρχης να γυρίσουμε πίσω ολοταχώς. Ήρθαμε πάλι για το Λεσκοβίκι και στρατοπεδεύσαμε σε ένα τούρκικο χωριό, το λέγανε μάλλον Βρεμτσικό (Βρεπτσκαν). Εκεί καθίσαμε περί τις 20 μέρες, έπεσε χιόνι και μπήκαμε μέσα στα τουρκικά σπίτια, καλά περάσαμε. Μας έφεραν λαγούς γιατί αυτοί δεν τους τρώνε. Αρρώστησα, έπαθα ευκοιλία, με έβγαλε αίμα, ευτυχώς ο γιατρός Ν. Οικονόμου με έσωσε με το ρύζι και το λεμόνι. Μία μέρα με πόνεσε ένα δόντι, πήρα άδεια από το λοχαγό να πάω στο Λεσκοβίκι για το βγάλω. Μου είπε ο λοχαγός να κοιτάξω στο Ταχυδρομείο, για την αλληλογραφία. Στο Λεσκοβίκι βρήκα πολλά παιδιά από το χωριό. Στο τζαμί ήταν ο Σπύρος, ο Παύλος με τα πολυβόλα του τάγματος, είχαν πολύ φωτιά, ζεσταθήκαμε. Με πήρε ο Σπύρος και πήγαμε σε ένα τούρκικο κρεοπωλείο, ήταν ένας γέρος, ο οποίος ήταν φίλος του παππού μου και του παππού Ν. Σούρλα, με ρώτησε τι κάνουν. Ο παππούς Νίκος ήταν σαράφης (αργυραμοιβός) στο Λεσκοβίκι. Με πήρε και πήγαμε στο σπίτι του, ήταν εκεί κοντά. Είχε καλό σπίτι, είχε παιδιά, νύφες και εγγόνια. Επέμενε να κοιμηθώ εκεί, αρνήθηκε γιατί είχα ψείρες. Μου έδωσαν άλλα ρούχα, μου τα πλύνανε, έκανα μπάνιο. Έμεινα εκεί το βράδυ, πέρασα πολύ καλά, είχα μήνες να κοιμηθώ σε στρώμα και τους ευχαρίστησα. Έφυγα, πήγα να βρω γιατρό για το δόντι, αλλά δεν βρήκα. Πήγα εκεί που ήταν η Μεραρχία για το Ταχυδρομείο. Βρήκα το μέραρχο και ένα ταγματάρχη, γέρο και άρρωστο, συζητούσαν. Του έλεγε ο μέραρχος να φύγει πίσω και αυτός επέμενε να μείνει. Πήγα εκεί που ήταν οι αλβανικοί στρατώνες σε κάτι μικρά κτίρια, ήταν εκεί που κατηφορίζεις στο δρόμο για την μεσογέφυρα. Την ώρα που ήμουνα μέσα ήρθαν τα ιταλικά αεροπλάνα και βομβάρδισαν άγρια

. Οι βόμβες έπεσαν γύρω από αυτά τα κτίρια. Έκαναν μεγάλη ζημιά, υπήρχαν πολλοί νεκροί και τραυματίες. Εκείνη την ώρα κατηφόριζε ένα λεωφορείο στη στροφή του δρόμου, ήταν μέσα σκοτωμένος ο άρρωστος ταγματάρχης και πολύ Ιταλοί αιχμάλωτοι σκοτωμένοι και τραυματισμένοι, σκοτωμένος ήταν και ο σκοπός της πύλης. Ευτυχώς είχα μπει μέσα στις στρατώνες και σώθηκα. Είχα πιάσει μια γωνιά και πέφτανε πάνω μου σοβατίσματα (επιχρίσματα). Βγήκα έξω να πάω αλλού να κρυφτώ καλύτερα και λίγο πιο πέρα βρήκα δικούς μας σκοτωμένους και ένα τραυματία να φωνάζει βοήθεια, δεν μπορούσε να κουνηθεί. Πήγα κοντά του, ήρθε και ένας άλλος δικός μας στρατιώτης, προσπαθήσαμε να τον δέσουμε, ήταν τραυματισμένος στην σπονδυλική στήλη. Έτρεξε ο στρατιώτης μας, πήρε μια κουβέρτα και το μεταφέραμε στο νοσοκομείο, πονούσε. Ήρθαν τα εγγλέζικα αεροπλάνα, έγινε αερομαχία και έφυγαν τα ιταλικά, δεν είδα να πέσει κανένα. Γύρισα πίσω από περιέργεια, στο ίδιο μέρος, πιο κάτω από το λεωφορείο ήταν ένας Ιταλός τραυματίας, ήταν πολύ φοβισμένος, τον πλησίασα, με κοιτούσε πολύ πονεμένα, τον λυπήθηκα, ήρθαν και άλλοι στρατιώτες, είπα σε έναν και έτρεξε και έφερε μια κουβέρτα, πλησίασα δίπλα του και την ώρα που έσκυπα να τον πιάσω από τους ώμους, με φίλησε. Τον πήγαμε και αυτόν στο νοσοκομείο, τον αφήσαμε στο διάδρομο, ήταν και άλλοι πολλοί. Περιπλανήθηκα πάλι και πήγα στο σπίτι που με φιλοξένησε, δεν είχαν πάθει τίποτα, πήγα σε κάτι σπίτια που είχαν βομβαρδισθεί, βρήκα ένα κομμένο χέρι. Είχε αδειάσει το Λεσκοβίκο, έφυγα και εγώ για το λόχο. Τις υπόλοιπες μέρες περάσαμε μεγάλο φόβο, μας έφεραν πίτες από το χωριό και μάθανε ότι είμαστε καλά. Κατηφορίσαμε προς τον Αώο, μείναμε το βράδυ σε ένα μικρό χριστιανικό χωριό, δεν είχε κόσμο. Την άλλη μέρα ακολουθώντας τον δημόσιο δρόμο φτάσαμε στο Πρεμέτι, εκεί βρήκαμε το τάγμα, είχε μέρες στρατοπεδευμένο. Στην απέναντι όχθη του Αώου πήγα με το λοχαγό στην πόλη, περάσαμε με βάρκες που

είχαμε φτιάξει. Πήγαμε σε ένα ελληνικό σπίτι ενός εμπόρου. Εκεί βρήκαμε το Δεσπότη Ιωαννίνων, το Σπυρίδωνα, με σύστησε ο Καντάρας και με ρώτησε ο Δεσπότης για τον παππού μου αν είναι καλά. Αφήσαμε πάλι το Πρεμέτι και βαδίσαμε δεξιά προς την Κλεισούρα, δεξιά του δρόμου. Φτάσαμε σε ένα άλλο μικρό ελληνικό χωριό, στο Χόρροβο με φτωχά σπίτια σκορπισμένα. Ήταν το χωριό του Αρσάκη και μείναμε. Το σπίτι του ήταν σχολείο. Εκεί ήταν η γραμμή αμύνης. Το πρωί μετά το ρόφημα, μου είπε ο Καντάρας «θα βαδίσεις να πάρεις επαφή με τον εχθρό, μπροστά, μετά το ρέμα, είναι κάτι νερά ζεστά, προσπάθησε να φτάσεις στα λουτρά, εκεί να σταματήσεις, να περιμένεις». Με πήρε λίγο απόμερα και μου είπε «Μη φοβάσαι, να προσέχεις, αν ζοριστείς να γυρίσεις πίσω. Έχω δύο διαταγές, η μια (αναφέρει) να πάμε μπροστά και η άλλη να συμπτυχθούμε στο τάγμα». Έφτασε το σύνταγμα, τα τρία τάγματα προκαλύψεως θα πάνε σε άλλο τομέα. Βάδιζα πρώτος, με προφύλαξαν, ακολουθούσαν και άλλοι πολλοί, πέρασα το ρέμα, πήρα αριστερά τον δρόμο, είχε χαμόκλαδα στην πλαγιά. Έφτασα στα ζεστά νερά, από τους στρατιώτες δεν ακουγόταν ριπές όπλων. Σταμάτησα, δεν έφτασα στα λουτρά, δεν ήμασταν εκεί περισσότεροι από τριάντα στρατιώτες. Ύστερα από πολύ ώρα ήρθε ο κουτσός υπολοχαγός Σακελαρίου, δάσκαλος από τη Γορίτσα (χωριό των Ιωαννίνων), μου είπε να γυρίσουμε πίσω. Εκεί τσακώθηκα με το γαμπρό μου, τον Φλίντρη, μου είπε «Αν βαδίσεις άλλο θα σε σκοτώσω, δε βλέπεις που έφυγαν οι άλλοι;». Είχε δίκαιο. Ήρθαμε (γυρίσαμε) πάλι στη Χόντοβα, είχε συγκεντρωθεί όλος ο λόχος. Κατηφορίσαμε πάλι για το Πρεμέτι. Προς τα πίσω βαδίζαμε, για μπροστά μη κάνεις κουβέντα. Στο ύψωμα μπροστά από το σπίτι του Αρσάκη ήταν δικοί μας σκοτωμένοι από τις προηγούμενες μέρες. Το βράδυ μείναμε στο Πρεμέτι. Την άλλη μέρα πήραμε το δημόσιο δρόμο και ήρθαμε στη γέφυρα του Σαρανταπόρου, στο χωριό Προβίταικο. Ακολουθώντας το δρόμο ήρθαμε

στο Βασιλικό, στο Κεφαλόβρυσο, Μερόπη και φθάσαμε στην Πωγωνιανή, όπου και μείναμε δύο μέρες. Μετά περάσαμε στις Ποντικές και ξαναπεράσαμε στην Αλβανία, στο Λιμπόχοβο, ένα μεγάλο χωριό, είχε πολλούς Έλληνες. Είχα έρθει μπροστά από το λόχο να βρω καταλύματα, με άλλους τέσσερις στρατιώτες, έναν από κάθε διμοιρία. Είχαμε συγκροτήσει τη διμοιρία με διμοιρίτη τον Ηλία Καλιανέση, δάσκαλο από την Τρίπολη, ήμουνα βοηθός του. Διαλέξαμε ένα σπίτι μεγάλο, ελληνικό, για τη διμοιρία και ένα σπίτι ενός μπέη για τον Καντάρ. Το βράδυ ανάψαμε φωτιά και κοντέψαμε να το κάψουμε.

Συνεχίσαμε την πορεία μας προς το Αργυρόκαστρο, περάσαμε κάτω από τον δρόμο και φτάσαμε στους πρόποδες του βουνού αριστερά του δρόμου που πάει για το Τεπελένι. Χιόνιζε, είχαμε φτιάξει μια καλή σκηνή. Το βράδυ φιλοξενήσαμε το Σπύρο Πετσίνη, συζητήσαμε πολύ. Θέλαμε να κάνουμε ένα τμήμα από εθελοντές για να πολεμήσουμε. Το είπαμε στο Λοχαγό, δεν το δέχθηκε. Ο Σπύρος ήταν στον λόχο του Αυδίκου, ήταν καλό παλληκάρι, το καλύτερο του χωριού. Τραυματίστηκε ελαφρά από όλμο και αρνήθηκε να φύγει από τον λόχο, έδεσε το τραύμα και έμεινε. Μείναμε εκεί δύο μέρες. Ανηφορίζοντας το βουνό φτάσαμε σε ένα τούρκικο μικρό χωριό, το Γκολέμι, είχε πέσει πολύ χιόνι, μείναμε εκεί δύο τρεις μέρες. Κάποιος αξιωματικός, θεοφοβούμενος χριστιανός, είδε την Παναγία στον ύπνο του και του είπε να χτίσουμε μια εκκλησία για να μας φυλάει και να νικήσουμε. Έμασε (μάζεψε) μερικούς στρατιώτες και άρχισαν να δουλεύουν.

Ένα πρωί, εκεί που παίρναμε το τσάι, μάζεψε ο Καντάρας όλο το λόχο και είπε ότι θα πάμε να αντικαταστήσουμε έναν άλλο λόχο από άλλο Σύνταγμα, μάλλον της Λαμίας, γιατί είχε εκεί ένα μήνα. Πάλι ο Καντάρας μου είπε: «Σεριφάγο σώθηκαν τα ψέματα, τράβα μπροστά». Κάναμε όλοι το σταυρό μας να μας φυλάει η Παναγία. Ο δρόμος είχε χιόνι, το μέτωπο ήταν κοντά. Αφού βαδίσαμε κάμποσο, ήρθαν οι πρώτες οβίδες, δεν σκάγανε, βούλιαζαν στο χιόνι. Κιοτέψαμε,

έβαλε άγριες φωνές ο Καντάρας, για πρώτη φορά τον άκουσα να φωνάζει. Προχωρήσαμε και φτάσαμε αργά το απόγευμα στη θέση του λόχου που θα αντικαταστούσαμε. Κάναμε αναγνώριση για το που θα πάει κάθε διμοιρία. Μου είπε ο Καντάρας: «Πήγαινε σε εκείνο το ύψωμα, το πιο ψηλό, εκεί θα πάμε εμείς». Δεξιά πήγε άλλη διμοιρία και αριστερά μας σε κάτι μικρότερα υψώματα άλλες δύο. Ήταν ένα χωριό, το Κολόκο. Τα μεταγωγικά και τα μαγειρεία μας ήταν πίσω μας σε μια χαράδρα. Πέρασα ένα αυχένα που βαλλόταν, οι Ιταλοί ήταν μακριά τριακόσια με τετρακόσια μέτρα. Μόλις ανηφόρησα με φώναξε ένας με το όνομά μου. Πήγα κοντά του, δεν το γνώρισα, ήταν ο Σπύρος Γκουντής, χάρηκε πολύ που του είπα ότι θα τους αντικαταστήσουμε. Μείναμε δύο μέρες μαζί στη σκηνή του. Μου είπε ότι εκεί μαζί του ήταν και ο Σπύρος, ο Νάσος Γαλάνης, ο Κώστας Κουλούρης, ο Κώστας Φρόντζος, αλλά έφυγαν γρήγορα με κρυοπαγήματα, έμειναν μόνο δύο μέρες. Το βράδυ στήσαμε τα τρία οπλοπολυβόλα στο ύψωμα και ένα πολυβόλο. Είμασταν περί τους εξήντα άνδρες με την ομάδα του λόχου. Οι Ιταλοί ρίχνανε κάθε μέρα αρκετούς όλμους, τους είχαμε συνηθίσει, άλλοι πέφτανε γύρω μας και δε σκάγανε. Είχε χιονίσει, φτιάξαμε καταφύγια, χτίσαμε τις σκηνές με δένδρα, οργανωθήκαμε καλά, παρακαλούσαμε να ρίχνει χιόνι να μη μας ενοχλούν οι όλμοι. Η ζωή μας ήταν ένα μαρτύριο, ούτε φαγητό, ούτε νερό. Χιόνι βάζαμε στο στόμα μας, γαλέτες, ρέγκες, ελιές, χαλβά. Κανονικά κανείς δεν έτρωγε, μας είχε κοπεί η όρεξη, ευτυχώς ο Σωτήρης Σερίφης, ο Σπύρος και με τον Τάκη Φλίντρη είχαν φτιάξει μια καλή σκηνή με τζάκι και το βράδυ ανάβαμε λίγη φωτιά με καμιά ρίζα ή κανένα κουτί από πυρομαχικά, βράζαμε και καμιά κονσέρβα με λίγο ρύζι. Εγώ πήγαινα κάπου κάπου στα μαγειρεία. Οι μέρες περνούσαν, τη νύχτα την έβγαζα σχεδόν άυπνος, αντικαταστούσα τους σκοπούς στα πολυβόλα και με κάτι άλλα παιδιά μαζεύαμε τους νεκρούς από το άλλο τμήμα και τους θάβαμε τη νύχτα. Μια μέρα είχε ομίχλη, ήρθανε τρεις

Ιταλοί πολύ κοντά, τους ρίξαμε, σκοτώθηκαν, έριξα και εγώ μια σφαίρα και το όπλο έπαθε εμπλοκή. Άλλη μια μέρα απέναντι από εμάς βγήκαν οι Ιταλοί στα υψώματά τους, πιάσαμε τις θέσεις μας, ανταλλάξαμε πυροβολισμούς, μας βάλανε με τους όλμους, έπεσε ένας όλμος μπροστά στο οπλοπολυβόλο που ήταν ο Μαζιώτης και ο Σωτήρης Σερίφης. Θαύμα ήταν που δεν σκοτώθηκαν. Εγώ ήμουνα λίγο δεξιότερα τέσσερα πέντε μέτρα. Τα βλήματα πείραξαν την κάνη του οπλοπολυβόλου. Στέλνει ο Καντάρας τον Καλιανέση, που ήταν επάνω στο ύψωμα και με φώναξαν να πάω εκεί. Μου λέει ο λοχαγός να πάρω μερικούς στρατιώτες να πάω από δεξιά. Γύρισα στα αμπριά να τους βγάλω έξω τους δικούς μας. Πέφτει ένας όλμος μπροστά στον Καλιανέση και έμεινε στον τόπο. Οβηθήκε πάρα πολύ ο κύριος λοχαγός, ήταν λίγα μέτρα μακριά, ήταν κάτω ξαπλωμένος, ενώ ο άτυχος ο Ηλίας πήγαινε σκυφτά προς το ύψωμα. Την άλλη μέρα μου λέει ο Καντάρας: «Θα αναλάβεις τη διμοιρία και όλη την ομάδα του λόχου». Έφυγα πιο πίσω κοντά στην δεξιότερη διμοιρία εκεί ψηλά κοντά στο ύψωμα, στο σημείο που σκοτώθηκε ο Καλιανέσης, ήταν μοναχογιός και είχε τέσσερις αδελφές. Το πρωί με είχε φωνάξει να πάω στη σκηνή του, είχε φωτιά από σανίδια πυρομαχικών και είχε σπάσει δύο όπλα τα κοντάκια. Το μάλωσε ο λοχαγός, του είπε ότι ήταν πολλά όπλα εγκαταλειμμένα και τα είχαν βάλει στις σκηνές, δίπλα στον Καλιανέση. Ήταν και ένας άλλος νεκρός στρατιώτης, σκοπευτής του οπλοπολυβόλου που ήταν δεξιά, δεν θυμάμαι το όνομά του. Βάλαμε μυαλό, δεν πειράζαμε τους Ιταλούς.

Μια άλλη μέρα ήμουν στο αμπρί του πολυβόλου με ένα Φουρκιώτη δεκανέα, βγήκε ένας Ιταλός έξω από το δικό του πολυβόλο να τινάξει την κουβέρτα του, τον είδε ο δικός μας σκοπευτής και μου λέει: «Τον βλέπεις; Να του ρίξω;». Του είπα να βάλει κλισιοσκόπιο στα τριακόσια μέτρα, του έριξε, έπεσε ο δύστυχος Ιταλός, δεν ξέρω αν σκοτώθηκε. Φάγαμε πολλούς όλμους, αλλά δεν έπαθε κανένας τίποτα.

Πάψαμε να προκαλούμε τους Ιταλούς και φροντίσαμε τις θέσεις μας στο ύψωμα να τις φτιάνουμε πολύ χαμηλές να μην φαίνονται. Είχαμε κάτι χαρακώματα πολύ ρηχά. Το ύψωμα ήταν ένας ξερός βράχος όλο πέτρα. Είχε ένα μικρό λατομείο στην κορυφή, που έβγαζαν καπάκια. Με αυτά σκεπάζαμε τα αμπριά. Αντίθετα, στα πιο πίσω υψώματα φτιάχναμε τη νύχτα ψεύτικες θέσεις έτσι ώστε να φαίνονται. Οι Ιταλοί τις βομβάρδιζαν κάθε μέρα με τους όλμους. Στο αριστερό μας ύψωμα ο Σπύρος Δόβας είχε φτιάξει ένα καλό πολυβολείο. Δεν ξέρω πόσους όλμους έφαγε, το ισοπέδωσαν τελείως.

Μια μέρα ήρθαν ιταλικά βομβαρδιστικά πάνω από τις θέσεις μας, δεν πρόλαβαν να μας βομβαρδίσουν, ήρθαν τα αγγλικά. Πέταξαν οι Ιταλοί αμέσως τις βόμβες και πήγαν να φύγουν. Έπεσαν τα δύο ιταλικά (αεροπλάνα), το ένα έπεσε στις δικές μας θέσεις, το είδα. Οι αεροπόροι πήδησαν με τα αλεξίπτωτα και τους έπιασαν οι δικοί μας.

Μας ήρθε ένας καινούργιος διμοιρίτης από τα Πάννεννα. Ήταν δικηγόρος, φορούσε γυαλιά μυωπίας. Δεν έφευγε καθόλου από μέσα από το αμπρί, μόνο το κεφάλι του έβγαζε έξω και φώναζε συνέχεια. Τον είχα βαρεθεί, δε ψύχαζε τη νύχτα, αλλά ούτε τη μέρα. Ο Καντάρας έδωσε εντολή να φύγει. Με φώναξε και πήγα στο αμπρί του και μου έκανε πρόταση να πάρω το βαθμό του ανθυπολοχαγού και μου τον έδωσε. Την πήγα στο Τάγμα. Γυρίζοντας το απόγευμα, μόλις έφθασα στο ύψωμα με είδαν οι Ιταλοί και με βάλανε με τον όλμο. Το πρώτο βλήμα έπεσε στο δεξιό πόδι μου, ευτυχώς δεν έσκασε, θα είχα την τύχη του Καλιανέση. Έτρεξα και πρόλαβα και μπήκα σε ένα καταφύγιο. Πέσανε πολλά βλήματα, είχα βρει ένα ατομικό ιταλικό όλμο και αρκετά βλήματα και φυσίγγια, τον σύμασα (συμμάζεψα) τον καθάρισα, τον δοκίμασα, δεν τολμούσε κανείς να τον χειριστεί. Εγώ είχα εκπαιδευτεί κληρωτός στους βαριούς όλμους στα Πάννεννα. Σκέφτηκα, για να ησυχάσω, να τον χρησιμοποιήσω. Πήγα στον καινούργιο λοχαγό, δεν θυμάμαι το όνομά του, και αυτός ούτε για

κατούρημα δεν έβγαине από το αμυρί, μου είπε αφού θέλεις και ξέρεις, συμφώνησε και μου έδωσε άδεια, γιατί είχαν βρει και έναν άλλον στο προηγούμενο τάγμα και εκεί που κάποιος αξιωματικός πήρε να τον δοκιμάσει, σκοτώθηκε. Πήρα το Φλίντρη, το Μαζιώτη και το Σωτήρη Σερίφη και κατεβήκαμε πιο κάτω στη χαράδρα, μεταξύ της αριστερής διμοιρίας και φτιάξαμε καλό αντίσκηνο και μια θέση για τον όλμο και κάπως ησυχάσαμε.

Από τους Πυρσογιαννίτες είχαμε μείνει μόνο εμείς. Οι άλλοι φύγανε με κρουπαγήματα και άρρωστοι. Δεν μπορώ να αναφέρω τα ονόματά τους, ήταν πολλοί, ας τους γράψει όλους η ιστορία ήρωες, γιατί αντιστάθηκαν σε τέτοιες κακουχίες. Η ζωή ήταν σκληρή και απαίσια, χρόνια στέρσης και πείνας, ψείρες με τη χούφτα που λένε.

Μεΐναμε εκεί δύο μήνες, είναι αμέτρητοι οι στρατιώτες που πέρασαν από αυτό το ύψωμα. Ήταν το χειρότερο του τάγματος. Ήρθαν από όλη την Ελλάδα, Κρήτες, Κερκυραίοι. Κάθε μέρα όσοι ερχόταν το βράδυ, άλλοι τόσοι φεύγανε το πρωί. Νεκρούς είχαμε τρεις και όχι πολλούς τραυματίες από όλμους. Οι περισσότεροι ήταν αδικαιολόγητα με κρουοπαγήματα, είχα βαρεθεί να τους κουβαλάω. Τους τραβούσα από το γιακά της χλαίνης σούρνοντας επάνω στο παγωμένο χιόνι μέχρι το τέλος από το ύψωμα και εκεί τους απاراتούσα. Σπάνια οι τραυματιοφορείς παίρνανε κανέναν με κρουοπαγήματα τραυματία που δεν μπορούσε να περπατήσει. Και το δικό μου δεξιό πόδι, ελαφρά κάτω από τα δάκτυλα, είχε πρηστεί. Έβγαλα την κάλτσα, το έτριψα με χιόνι καλά και φόρεσα άλλη κάλτσα ξερή, που είχα μέσα στα ρούχα. Φορούσα κάτω από τη χλαίνη μια προβιά γούνα. Με πόνεσε το πόδι για δυο μέρες, αν το άφηνα θα ήμουν και εγώ ήρωας συνταξιούχος. Οι άλλες διμοιρίες του λόχου δεν είχαν τα δικά μας χάλια. Ήταν πιο ήσυχες, δεν τις παρακολουθούσα, μόνο στην άκρη αριστερά είχαν ένα ύψωμα κενό και τους πλησίασαν οι Ιταλοί, τους πλησίασαν και οι δικοί μας και σκότωσαν έναν. Τον εγκατέλειψαν.

Με ζήτησαν και πήγα στο τάγμα, ήταν αρκετά πίσω. Είχαν μια παράγκα με ξύλινα πατώματα, μου έδωσαν ένα κονιάκ και σύκα. Ήρθε ένας ανθυπολοχαγός, τον πήρα και πήγαμε στο δικό μας ύψωμα να του δείξω τις ιταλικές αντιστάσεις. Έκανε βολή, δεν είχε επιτυχία. Λέγανε να κάνουμε επίθεση. Στο τάγμα ήταν και ένας δικός μας στρατιώτης, είχε έρθει εθελοντής, τον πήρα στο ύψωμα. Νομίζω δεν έκατσε μια εβδομάδα, ευτυχώς δεν κάναμε καμιά επίθεση.

Επιτέλους, ύστερα από δυο μήνες μας ήρθαν αντικαταστάτες. Γυρίσαμε πίσω εφεδρεία, αλλά όχι και πολύ μακριά, τέσσερα με πέντε χιλιόμετρα πιο πίσω, δεν έφταναν τα πυρά, παρά μόνο τα βαριά πολυβόλα. Εκεί συγκεντρώθηκε όλο το τάγμα, μάθαμε ότι από τα παιδιά του χωριού μας, που ήταν πολλά, δεν έπαθε κανένας τίποτα. Ο λόχος του Αυδίκου είχε κάτι μικροτραυματίες και κάποια κρουοπαγήματα. Από το λόχο του Ντέτσικα ήταν όλοι καλά. Φτιάξαμε όλοι καλές σκηνές, φάγαμε φαγητό από καζάνι και ασχολήθηκα με την καθαριότητα. Λίγο πιο πέρα από εμάς ήταν ένα νερό καλό. Βρήκαμε έναν τενεκέ και πήγαμε οι τέσσερις και ανάψαμε φωτιά. Λουστήκαμε και ζεματίσαμε τα ρούχα για να απαλλαγούμε από τις ψείρες. Κάπως ξελαφρώσαμε, το βράδυ παίζαμε χαρτιά, δεν είχε σκοπιά. Συγκεντρωθήκαμε όλοι οι Πυρσογιαννίτες που είχαμε μείνει.

Κάποιος έριξε τη γνώμη να φτιάξουμε ένα Εικόνισμα. Βρήκαμε ένα σφυρί και αρχίσαμε. Εγώ κουβαλούσα πέτρες, το χτίσανε καλά, βρήκαν εικόνες και καντήλι από το Αργυρόκαστρο. Διόρισαν και Επίτροπο. Δεν ξέρω σε ποιόν Άγιο το αφιέρωσαν. Είχε καλές εισπράξεις, γιατί από εκεί περνούσαν πολλοί στρατιώτες. Ήρθε ο Μέραρχος της Μεραρχίας μας, συγκέντρωσαν όλο το τάγμα, μας μίλησε. Λίγο πολύ μας είπε ότι ο πόλεμος τελείωσε, γιατί είχαν έρθει οι Γερμανοί στα σύνορα και ότι εμείς νικήσαμε και ότι το Εικόνισμα που φτιάξαμε θα είναι δείγμα ότι ο Στρατός μας έφθασε μέχρι εδώ και ότι αν συμβεί πάλι θα κάνουμε το καθήκον. Ήταν γερμανόφιλος. Πάλι άρχισαν οι φήμες ότι

θα πάμε μπροστά. Μιλήσαμε πάλι με τον Σπύρο Πετσίνη και με όλους τους Πυρσογιαννίτες. Δε συμφωνήσαμε τι να κάνουμε. Εγώ είπα να φύγουμε για Κρήτη, ο Σπύρος είπε να μείνουμε, γιατί θα γίνει πόλεμος με την Τουρκία και θα πάμε στη Θράκη.

Ένα πρωί έφυγαν τα πολυβόλα για τη δεύτερη γραμμή αμύνης και την άλλη μέρα όλο το τάγμα. Οι Ιταλοί κάνανε επίθεση, προχωρήσαμε μπροστά και φτάσαμε σε μια ορειβατική πυροβολαρχία που εκείνη τη στιγμή έκανε βολή. Οι πυροβολητές μας ζητωκραύγαζαν «Ζήτω το Τάγμα Κονίτσας». Εμείς παγώσαμε, δεν καταλάβαμε τι θα γίνει. Έπεσε το σύνθημα από τους αξιωματικούς, πίσω δεν πάμε, μόνο μπροστά, ο πόλεμος τελείωσε. Τραβηχτήκαμε πίσω, κανείς δεν προσπάθησε να μας συγκρατήσει. Μόνο εγώ, ο βλάκας, βάδισα καμιά πεντακοσαριά μέτρα και έφθασα εκεί που ήταν ο ταγματάρχης, μαζί του ήταν λίγοι στρατιώτες. Ήρθε ένας μόνιμος ανθυπολοχαγός που είχε υποχωρήσει από το ύψωμα δίχως στρατιώτες. Μου λέει ο ταγματάρχης να ανεβώ στο διπλανό ύψωμα αριστερά και να βάλω για να νομίσουν οι Ιταλοί ότι το κατέχουμε. Πέφτανε οβίδες πολύ κοντά. Μας είπε ο ταγματάρχης: «Πήγαινε και εσύ λοχία!», μας είχε γνωρίσει (συστήσει). Πήρε ο ανθυπολοχαγός ένα οπλοπολυβόλο Χότσκις και εγώ ένα κιβώτιο με σφαίρες και ανεβήκαμε στο ύψωμα. Εκεί βρήκα τον Σπύρο Πάσχο με ένα πολυβόλο, ήταν από την προηγούμενη μέρα. Οργανώσαμε μια θέση μέσα στα βράχια και με τη σειρά ρίχναμε στα υψώματα που κατείχε την προηγούμενη μέρα ο δικός μας λόχος. Τα είχαν καταλάβει οι Ιταλοί. Ο ανθυπολοχαγός αναθεμάτιζε την ώρα για το επάγγελμα που διάλεξε. Πήρε να πέφτει ο ήλιος, το πυροβολικό μας έφυγε, άρχισαν να σιγούν τα όπλα. Εγκαταλείψαμε και εμείς το ύψωμα, φάγαμε πολλούς όλμους.

Φτιάσαμε στο Εικόνισμα που είχαμε φτιάξει και πήραμε τον κατήφορο για το Αργυρόκαστρο. Νύχτωσε, μου λέει ο ανθυπολοχαγός να μην προχωρήσουμε άλλο, για να μη μας βάλουν οι δικοί μας. Πιάσαμε μια πλαγιά και κοι-

μηθήκαμε εκεί. Το πρωί συνεχίσαμε το δημόσιο δρόμο, περάσαμε κάτω από το Αργυρόκαστρο και ήρθαμε κοντά στους Γεωργουτσάτες. Εκεί βρήκαμε το τάγμα, είχε μείνει οπισθοφυλακή. Ήμουν νηστικός από την προηγούμενη μέρα, μου δώσανε μια κονσέρβα. Μου λέει ο λοχαγός: «Που ήσουν;». Του είπα: «Εκεί που έπρεπε. Εσύ που ήσουν;». Δεν μου ξαναμίλησε. Εκεί ήταν ένα μικρό χωριό, βρήκα τους δικούς μου. Το βράδυ πήγαμε στην εκκλησία, ήταν Μεγάλη Πέμπτη ή Παρασκευή, λειτούργησε ένας παπάς, ήμασταν λίγοι στρατιώτες. Τρέξανε τα ελληνόπαιδα και έφεραν μια ελληνική σημαία.

Την άλλη μέρα το μεσημέρι φάνηκαν οι Ιταλοί στο δημόσιο δρόμο, ήταν ομίχλη, αλλά τους είδαν οι δικοί μας. Είχαν έρθει πολύ κοντά, ολόκληρη φάλαγγα. Τους έβαλαν, ήταν δύο πεδινά πολυβόλα μες τον κάμπο και ένα ορεινό μέσα στο χωριό. Το πεζικό ήταν μπροστά. Σκόρπισαν οι Ιταλοί και εγκατέλειψαν τα μεταγωγικά. Τρέχανε στο δρόμο φοβισμένοι. Γυρίσανε πίσω από το ύψωμα του δρόμου και άρχισαν να ανασυντάσσονται. Εγώ ήμουν στο παρατηρητήριο του ορειβατικού πολυβόλου και απόλαυσα τη μάχη. Δεν είχα δει άλλη παρόμοια μάχη. Αρχίσανε να μας βάζουν με τους όλμους. Ρίχνανε στα πεδινά πολυβόλα, αλλά οι οβίδες δε σκάγανε. Ήταν νερά και βάλτος, μόνο νερά πεταγότανε από αυτές που έσκαγαν. Τα σύρανε οι δικοί μας με τα άλογα και φύγαμε, υποχωρήσαμε.

Είχε νυχτώσει, περάσαμε την Κακαβιά, φθάσαμε στην Καστάνιανη, όχι από το δημόσιο δρόμο. Ήταν την άλλη (δεύτερη) μέρα του Πάσχα (21 Απριλίου 1941). Μαζευτήκαμε λίγοι Πυρσογιαννίτες και αγοράσαμε ένα αρνί και το ψήσαμε σε μια ρεματιά.

Οι Ιταλοί έφτασαν στην Κακαβιά και οι δικοί μας βάζανε με τα πολυβόλα από το χάνι του Δελβινακίου. Ήρθαν τα γερμανικά αεροπλάνα, πετούσαν πολύ χαμηλά και μας παρακολουθούσαν. Ήρθαν και οι Γερμανοί μοτοσικλετιστές. Σταμάτησαν οι δικοί μας να βάζουν, άρχισαν να οπισθοχωρούμε, ανεβήκαμε στον Κασιδιάρη και φτάσαμε στον Παρακάλαμο. Στη Ζίτσα,

περάσαμε τον δημόσιο δρόμο και βρήκαμε μια γερμανική φάλαγγα που πήγαινε για Ηγουμενίτσα, δεν μας πείραξαν. Ήρθαμε στο αρχαίο θέατρο της Δωδώνης, εκεί πετάξαμε τον οπλισμό μας.

Ήρθαμε στα Γιάννινα και μείναμε στην αυλή του Ν. Φλίντρη, εκεί μαζευτήκαμε όλοι. Εκείνοι που έφτασαν πρώτοι ενεργούσαν πλιάτσικο, εμείς δε βρήκαμε ούτε μια κουραμάνα (ψωμί). Οι Ιταλοί ήταν έξω από την πόλη. Αποφάσισα να φύγω για το χωριό, ο αδελφός μου ο Παύλος είχε φύγει για Λαϊστα, δεν με ακολούθησε κανείς. Έφυγα για Ζαγόρι, έφτασα στο Σκαμνέλι, εκεί βρήκα σε ένα μπακάλικο λίγο ψωμί να φάω. Πέρασα από μια πρόχειρη γέφυρα και έφτασα στο Δίστρατο, είχε νυχτώσει, πήγα στο χαγιάτι της Εκκλησίας για να κοιμηθώ. Ακουγότανε σ' ένα σπίτι κλαρίνα, ήρθαν κάτι μικρά παιδιά και τα ρώτησα. Μού είπαν ότι ήρθαν τα παιδιά από το Στρατό και γλεντάνε. Τους είπα να πάνε να τους πούν να έρθει ένας εκεί. Ήρθε κάποιος, γνωριστήκαμε και μου έφερε ψωμί και κρέας ψητό, μου ανάψανε φωτιά. Ξημέρωσε και έφυγα μόνος για τη Μόλιστα.

Έμαθα ότι στο χωριό δεν ήταν Ιταλοί και πριν νυχτώσει έφτασα στον Αη Γιάννη, ανηφόρησα στους Αποστόλους, στην Ανάληψη και από εκεί στο σπίτι. Κάποιος με είδε και σε λίγο γέμισε από κόσμο για να με ρωτήσουν για τα δικά τους παιδιά... εγώ έκλαιγα, δεν βρήκα τον παππού μου (Κύρκας Σερίφης 1880-1941), είχε πεθάνει, το είχα μάθει στα Γιάννενα από τον ξάδελφό μου τον Σπύρο Τζάφο. Την άλλη μέρα ήρθαν και άλλα παιδιά, ώσπου ήρθαν όλοι. Το τίμημα του αγώνα για το χωριό ήταν ότι είχαμε δύο νεκρούς, τον Σωτήρη Χαλκιά (1915-1940) και τον Ευάγγελο Πετσίνη (1905-1940), μόνο με κρουοπαγήματα ήταν πολλοί. Μια μέρα μαζευτήκαμε και πήγαμε στην Παναγία (εξωκλήσι του χωριού) και λειτουργήσαμε.

Έτσι τελείωσε ο Πόλεμος, αλλά αρχίσαμε έναν άλλο πόλεμο, τον πόλεμο της επιβίωσης, τον πόλεμο για την αντιμετώπιση της πείνας, που και αυτός ο πόλεμος ήταν σκληρός, σκλη-

ρότερος από την Αλβανία, γιατί ήταν για όλους, μικρούς και μεγάλους. Άρχισε ο πόλεμος της Αντίστασης, της Εθνικής ενάντια στους Γερμανούς και τους Ιταλούς και τους δικούς μας χαφιέδες, που κράτησε πολύ. Σ' αυτόν, το χωριό έδωσε πολλά θύματα, καθώς και στον εμφύλιο και από τις δύο μεριές, ίσως και τριάντα νεκρούς. Τη στάση που κράτησε το χωριό σε αυτήν την δοκιμασία μπορώ να πω ότι και τόσο καλή, αν τη συγκρίνουμε με τα άλλα γύρω χωριά. Το χωριό διχάστηκε σε δεξιούς και αριστερούς και έτσι ολοκληρώθηκε η καταστροφή. Για αυτό κάνω έκκληση σε όλους μας, ανεξάρτητα, να δώσουμε τα χέρια, να αφήσουμε μια καλή κατάσταση στο χωριό μας και τα παιδιά μας. Ποτέ πια πόλεμος και διχασμός, μόνο αγάπη και ομόνοια. —

Αυτό είναι το υπέροχο σε τόλμη και θυσία χειρόγραφο του Στέφου Σερίφη, στο όνομα της ελευθερίας της πατρίδας, το οποίο πέρα από την ιστορική αξία του, αναδεικνύει μέσα από το απλό ύφος, την ειλικρινή, ευαίσθητη και εξομολογητική διάθεση της περιγραφής την ελληνική λαϊκή ψυχή του στρατιώτη του έπους του '40.

Ωστόσο, αξίζει να προσθέσουμε ότι η σποραδική, αποσπασματική και χωρίς συνοχή σε πολλές περιπτώσεις ακολουθία των γεγονότων σχετικά με τις στρατιωτικές θέσεις, τα τοπωνύμια, τα πρόσωπα, τον χρόνο με τα συμβάντα ή τον σχολιασμό των καταστάσεων είναι θεμιτή και αναπόφευκτη, καθώς αντανακλούν στο βιωματικό στοιχείο. Αυτή την «ανεπάρκεια», στο μέτρο του εφικτού, προσπαθούν να καλύψουν οι υποσημειώσεις, οι οποίες δεν έχουν στόχο την ερμηνεία, την κριτική, την υιοθέτηση και προσβολή της οποιασδήποτε ιστορικής θέσης. Εξάλλου, σήμερα η ιστορική έρευνα έχει αλλάξει προσανατολισμό και δεν αναφέρεται σε ένα και μοναδικό ιστορικό γεγονός. Αναδεικνύει αποσπασματικές εξιστορήσεις προσώπων και κοινωνικών ομάδων, οι οποίες παλιότερα είχαν αγνοηθεί.

Ήταν ένας εκπληκτικός Αύγουστος στο Κάντσικο!

Η Αδελφότητα Δροσοπηγιωτών Δήμου Κονιτσας θα ήθελε να ευχαριστήσει όλους αυτούς που βοήθησαν να πραγματοποιηθούν όλες οι εκδηλώσεις που έλαβαν μέρος στο χωριό μας φέτος.

Ξεκινώντας από την ανάβαση στο "Ταμπούρι" το πρωί στις 10 Αυγούστου με τη βοήθεια του ορειβατικού συλλόγου Ιωαννίνων και συνεχίζοντας το βράδυ με τα εγκαίνια της έκθεσης φωτογραφίας "ΜΕΘΕΞΙΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟ-ΧΡΟΝΟΥ" του συγχωριανού μας Παναγιώτη Τσιγκούλη συνοδεύει με τη κομπανία του Αντώνη Κακούρη.

11 Αυγούστου και μια πετυχημένη λαϊκή βραδιά με πολύ κέφι και χορό έλαβε χώρα στον προαύλιο χώρο του συνεδριακού κέντρου Δροσοπηγής.

Κλόουν, face-painting και πολύ ποπ κορν στις 12 Αυγούστου σε συνεργασία με την εκκλησία διασκέδασαν τους μικρούς μας φίλους.

13 Αυγούστου πρωί συνεχίσαμε με την καθιερωμένη αιμοδοσία και το βράδυ πάρτυ με τραπ dj για τη νεολαία μας,

14 Αυγούστου και ξεκίνησε το παραδοσιακό μας πανηγύρι με την κομπανία του Αντώνη Κακούρη και το "μικρό" μας χορευτικό που έκλεψε την παράσταση. Το μικρό χορευτικό επιμελήθηκαν οι Στέλλα Κολεσίδου και η Μυρτώ Σουλίου.

Η ορχήστρα του Ν. Φιλιππίδη στις **15 Αυγούστου** και το χορευτικό των εφήβων με τις υπέροχες παραδοσιακές φορεσιές και την δασκάλα Καρρά Ειρήνη, “άνοιξε” το πανηγύρι μας και το γλέντι κράτησε μέχρι το ξημέρωμα.

Φίλες και φίλοι της Αδελφότητας...

Η επιτυχία της εκδήλωσης **“Τσίπουρα 2023”** που πραγματοποιήθηκε το Σάββατο 28 Οκτωβρίου στον προαύλιο χώρο του συνεδριακού κέντρου Δροσοπηγής, ήταν ένα στοίχημα που κερδίσαμε.

Τα “Τσίπουρα 2023” ήταν μία εκδήλωση καλοκαιρινής ατμόσφαιρας με χαρούμενη και εορταστική διάθεση στην οποία όλοι οι καλεσμένοι διασκέδασαν.

Έχει γίνει πλέον ένας θεσμός που οι συγχωριανοί μας ανταποκρίνονται και περιμένουν κάθε χρόνο.

Η επιτυχία αυτή οφείλεται πρωτίστως σε όσους πρόσφεραν τη βοήθεια τους και τη στήριξη τους χωρίς δεύτερη σκέψη αλλά και στους φίλους και στους επισκέπτες που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα της Αδελφότητα Δροσοπηγιωτών Δήμου Κόνιτσας.

Ο Πρόεδρος της Αδελφότητας Βασίλης Κουτουλούλης και το ΔΣ εκφράζει τις ευχαριστίες και υπόσχεται και άλλες τέτοιες όμορφες εκδηλώσεις.

ΚΟΠΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΑΣ ΣΤΗ ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ

Στις **11/02/2024** η Αδελφότητα, συγχωριανοί και φίλοι, μαζεuthήκαμε στο μαγαζί «το Στέκι» στη Δροσπηγή με την πρωτοχρονιάτικη πίτα.
Το φλουρί κέρδισαν η Ροδούλα Πατσιοτού και η Λίτσα Κιουσόγλου

ΑΠΟΚΡΙΕΣ 2024

Απόκριες στο χωριό!!!! Μαζευτήκαμε για κέδρα, μασκαρευτήκαμε, κάψαμε τα κέδρα, χορέψαμε και διασκεδάσαμε μέχρι το πρωί.

Η καθιερωμένη φασολάδα την Καθαρά Δευτέρα δόθηκε από την Αδελφότητα στο νηπιαγωγείο του χωριού μας, με πολλά σαρακοσιανά εδέσματα.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1η ΔΙΑΔΡΟΜΗ:

Δροσοπηγή (υψ. 1024) - Δέση (υψ. 1.216 μ.) απ. 1,3 χλμ.
 Δροσοπηγή - Σιαποτό (υψ. 1.360 μ.) απ. 2 χλμ.
 Δροσοπηγή - Τρανά Σιάδια (υψ. 1.470 μ.) απ. 3,2 χλμ.
 Δροσοπηγή - Τριμπούζι (υψ. 1.690 μ.) απ. 5,8 χλμ.
 Δροσοπηγή - Ταμπούρι (υψ. 1.876 μ.) απ. 7,1 χλμ.
 Δροσοπηγή - Τριανταφυλλιά (υψ. 1.330 μ.) απ. 2,7 χλμ.
 Δροσοπηγή - Λιανούρα (υψ. 1.720 μ.) απ. 6,4 χλμ.
 Δροσοπηγή - Ταμπούρι (υψ. 1.876 μ.) απ. 7,8 χλμ.

2η ΔΙΑΔΡΟΜΗ:

Δροσοπηγή - Διασταύρωση (υψ. 1223 μ.) απ. 2,1 χλμ.
 Δροσοπηγή - Εικόνισμα (υψ. 1.561 μ.) απ. 6 χλμ.
 Δροσοπηγή - Κριθάρια (υψ. 1.634 μ.) απ. 4,1 χλμ.
 Δροσοπηγή - Πρ. Ηλίας (Μνημείο) (υψ. 1.718 μ.) απ. 7,2 χλμ.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2024 ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ

- **10/08:** Πεζοπορία στο « Ταμπούρι»
Ώρα εκκίνησης: 06:30 π.μ
- **10/08 :** Εκδήλωση για την μετονομασία της κεντρικής Αίθουσας του Συνεδριακού κέντρου Δροσοπηγής σε Αίθουσα «Νίκος Σίμος». Ώρα έναρξης: 19:30 μ.μ
- **11/08:** Λαϊκή Βραδιά στον προαύλιο χώρο του Συνεδριακού Κέντρου Δροσοπηγής με το μουσικό σχήμα «MESA SOL LA »
Ώρα Έναρξης: 20:30 μ.μ
- **12/08:** Παιδικό παρτυ στον προαύλιο χώρο της Εκκλησίας σε συνεργασία με τον Ιερέα του χωριού μας και την ομάδα της Δήμητρας Μανταφούνη
Ώρα έναρξης: 18:30 μ.μ
- **13/08:** Αιμοδοσία στο Συνεδριακό Κέντρο Δροσοπηγής
Ώρες προσέλευσης: 09:00-13:00
- **14/08 :** Γενική Συνέλευση Αδελφότητας στο Συνεδριακό Κέντρο Δροσοπηγής.
Ώρα έναρξης: 10:30 πμ
- **14-15/08:** Παραδοσιακό Πανήγυρι στην πλατεία του χωριου μας με την κομπανία του Αντώνη Κακούρη
Ώρα έναρξης: 20:00 μ.μ

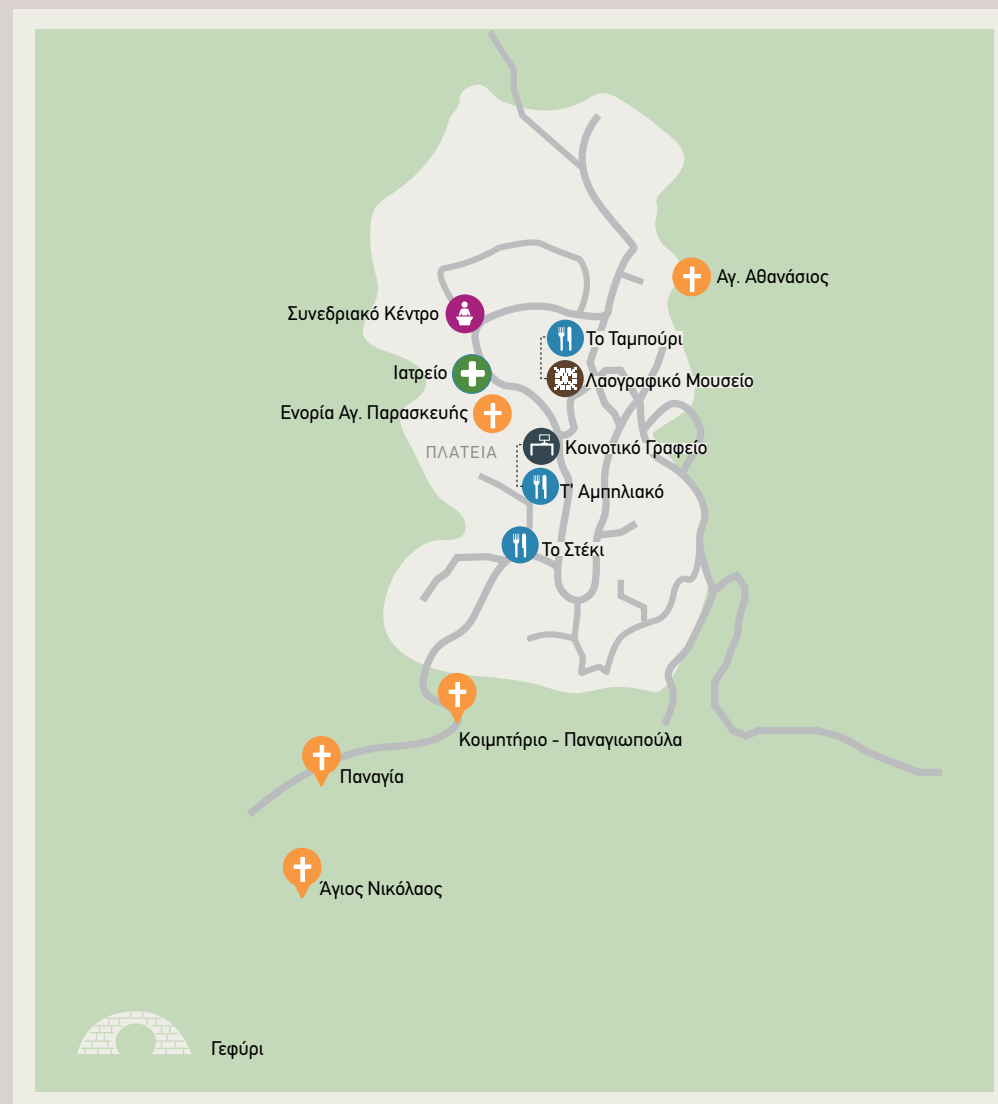
Υπενθυμίζουμε και πάλι στους απανταχού Καντσιώτες να συμβάλλουν στην προσπάθειά μας για την συγκέντρωση αρχειακού υλικού (φωτογραφίες, καρτ-ποστάλ, επιστολές, διαβατήρια, συμφωνητικά, προικοσύμφωνα, κιτάπια, τετράδια λογαριασμών μαστόρων, αποδείξεις πληρωμών κλπ.). Το 2003 η “Αδελφότητα Δροσοπηγιωτών” ξεκίνησε την έκδοση του περιοδικού “τα Καντσιώτικα”, έντυπο αφιερωμένο σε θέματα σχετικά με την Δροσοπηγή, αλλά και τα γύρω Μαστοροχώρια.

Ταυτόχρονα, ξεκινήσαμε την συλλογή Ιστορικού και Λαογραφικού υλικού, και την καταγραφή με συνεντεύξεις αφηγήσεων παλαιότερων συγχωριανών μας, φιλοδοξώντας να δημιουργήσουμε ένα τεκμηριωμένο αρχείο, πηγή για έρευνα και μελέτη, μια παρακαταθήκη μνήμης αλλά και αυτογνωσίας για τις νεώτερες και επερχόμενες γενεές. Με περίσση αγάπη και φιλόκαλο μεράκι εργαζόμαστε για την διάσωση, συντήρηση και ανάδειξη του υλικού αυτού, εκφράζοντας την ευγνωμοσύνη μας σε όλους εκείνους που μας εμπιστεύονται τα οικογενειακά τους αρχεία.
Το ΔΣ.

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Δήμος Κόνιτσας: 26553 60326
 Αστυνομικό Τμήμα Κόνιτσας: 26550 22202
 Πυροσβεστική Υπηρεσία: 26550 22199
 Κέντρο Υγείας Κόνιτσας: 26550 23111

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
 ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Δροσοπηγή 441 00, τηλ.: 26550 81414,
 e-mail: drosopigi.kantsiko@gmail.com | www.drosopigi.gr